

Batur Ҳакимлар

Israillarning Қанааниylar билән jəng қилип, zeminini қисмən игилиxi

¹ Wə Yəxua wapat bolоqandin keyin xundak boldiki, Israillar Pərwərdigardin: — Bizdin kim awwal қikiр Қанааниylar билән sokuxsun? — dəp soridi. □ ■

² Pərwərdigar səz қилиp: — Yəhuda қiksun; mana, Mən zeminni uning қoliоqа tapxurdum, — dedi. □

³ U wakitta Yəhuda akisi Ximeonоqа: — Sən mening билən билə Қанааниylar билən sokuxuxқа, manga қək taxlinip miras қilinoqan zeminoqа қiksang, mənmu sanga қək taxlinip miras қilinoqan zeminoqа sən билən билə қikiр sokuximən, dewidi, Ximeon uning билən билə қikti. □

⁴ Yəhuda u yərgə қikқanda, Pərwərdigar Қанааниylar wə Pərizziyləрни ularning қoliоqа

□ **1:1** «Wə Yəxua wapat bolоqandin keyin xundak boldiki...» — muxu jümlə «Wə» degən səz билən baxlinip, «Batur Ҳакимлар» degən kitabning «Yəxua» degən kitab билən ziq baоlanоqanliқini kərsitidu. «Yəxua» 24:33-ayətni kəring. Məzkur kitab «Yəxua» degən kitabning dawamidur. ■ **1:1**

Ҳак. 20:18 □ **1:2** «Yəhuda» — muxu yərdə Yəhuda қəbilisini kərsitidu. □ **1:3** «Ximeon» — muxu yərdə Ximeon қəbilisini kərsitidu. «Sən mening билən билə Қанааниylar билən sokuxuxқа, manga қək taxlinip miras қilinoqan zeminoqа қiksang,...» — muxu ayəttiki «sən», «mən», «manga», «uning» degənlər қəbilidiki kəp adəmləрни kəristidu.

tapxurdi. Xuning bilən ular Bezək degən jayda ularni urup kirip, on ming adimini öltürdi. ⁵ Ular Bezəktə Adoni-Bezək degən padixah bilən uqrixip kəlip, uning bilən soquxup Qanaaniylar bilən Pərizziylərnı urup kirdi. □ ⁶ Adoni-bezək kaqti, ular koqlap berip, uni tutwelip, kollirining qong barmiki bilən putlirining qong barmikini kesiwətti. ⁷ Xuning bilən Adoni-Bezək: — Əyni qaqda kollirining qong barmiki bilən putlirining qong barmiki kesiwetilgən yətmix padixah dastihinimning tegidiki uwaqlarnı terip yegənidi. Mana əmdi Huda mening kiloanlirimni özümgə yandurdi, dedi. Andin ular uni Yerusalemoqa elip bardı, keyin u xu yərdə əldi.□

⁸ Yəhudalar Yerusalemoqa hujum kilip xəhərnı ixoqal kildi; ular u yərdə olturoquqlarnı kiliqlap kirip, xəhərgə ot koyuwətti.

⁹ Andin Yəhudalar quxüp, taqlıq rayon, jənubdiki Nəgəw wə Xəfəlah oymanlıqıda turuwatqan Qanaaniylar bilən soqxıti.■

¹⁰ Andin Yəhudalar Həbrondiki Qanaaniylaroqa hujum kilip, Xexay, Ahıman wə Talmaylarnı urup kirdi (ilgiri Həbron «Kiriya-Arba» dəp

□ **1:5 «Adoni-Bezək»** — bəlkim xu padixahning ismi əməs, bəlkim uning unwani boluxı mumkin; mənisı «Bezəkning əmiri». □ **1:7 «...Andin ular Adoni-Bezəkni** Yerusalemoqa elip bardı, keyin u xu yərdə əldi» — Yəhuda wə Ximeonlarning Adoni-Bezəkni tirik kalduruxı Musa pəyoqəmbər wə Yəxua pəyoqəmbərnıng bu taipilər toqrisida tapilioiniqə hilap idi (məsilən, «Qan.» 7:16, «Yə.» 10:40, 11:12). ■ **1:9** Yə. 10:36; 11:21; 15:13

atilatti). □ ■ 11 Andin ular u yərdin qikip, Dəbirdə turuwatқанlarоға һujum қildi (ilgiri Dəbir «Kiriат-Səfər» дəp аtilatti).■

12 Kaləb: — Kimki Kiriат-Səfərgə һujum қilip uni аlsa, uningоға қizim Aksahni hotunlukқа berimən, degənidi.

13 Kaləbning ukisi Kenazning оoqli Otniyəl uni ixоqal қildi, Kaləb uningоға қizi Aksahni hotunlukқа bərdi. 14 Wə xundak boldiki, қiz *yatliқ bolup* uning qexioға barar qaoqda, erini atisidin bir parqə yər soraxқа ündidi. Aksah exəktin qüxüxigə Kaləb uningdin: — Sening nemə təliping bar? — dəp soridi.□

15 U jawab berip: — Meni аlahidə bir bərikətligəysən; sən mаngа Nəgəwdin *қaojjirak* yər bərgənikənsən, mаngа birnəqqə bulақnimu bərgəysən, dedi. Xuni dewidi, Kaləb uningоға üstün bulақlar bilən astin bulақlarni bərdi.□

□ 1:10 «Xexay, Ahiman wə Talmaylar» — bu üq adəm gigant idi («Yə.» 15:14). ■ 1:10 Yə. 15:14 ■ 1:11 Yə. 15:15-19. □ 1:14 «Aksah exəktin qüxüxigə Kaləb uningdin ... soridi» — bu ix səl sirliқ tuyulidu. Nemixқа otniyəlning əzi bu tələpni koymaydu? Aksah toyоға barоqanda uning atisimu uningоға һəmrаh bolup barоqan bolsa kerək; xuning bilən Otniyəlningkigə barоqanda Aksah əzi aldirap ketip biwasitə atisioға xu tələpni qoyоqan bolsa kerək. □ 1:15 «sən mаngа Nəgəwdin *қaojjirak* yər bərgənikənsən» — ibraniy tilida pəқət «sən mаngа Nəgəwdin yər bərgənikənsən...» deyilidu. Əməliyəttə Dəbir degən xəһər Nəgəwdə əməs (Nəgəw Yəһudaning jənubiy təripidiki qəllük idi); bəlki taоliқ rayonda idi. Lekin ətrapida su az bolоqаqқа, Aksah xu yərni «Nəgəwdək (demək, қaojjirak) bir yər» dəp puritidu.

16 Musaning keynatisining əwladliri boləjan Keniylər Yəhudaəqa qoxulup «Ҳормилик Xəhər»din qikip Aradning jənub tərpidiki Yəhuda qəligə berip, xu yərdiki həlk bilən billə turəjanidi. □

17 Yəhuda bolsa akisi Ximeon bilən billə berip, Zəfat xəhiridə turuwatқан Қанаaniylarni urup kirip, xəhərni mutlək wəyran қildi; xuning bilən xəhərning ismi «Ҳормаһ» дəp ataloqan. □

18 Andin Yəhudalar Gaza bilən uning ətrapini, Axkelon bilən uning ətrapini, Əkron bilən uning ətrapini igilidi. 19 Pərwərdigar Yəhuda bilən billə boləq, ular taəqlik yurtni məəqlup қилиp aldi; lekin jiləidikilərni bolsa, ularning təmür jəng һarwiliri boləqқа, ularni zemini-din qoqliwetəlmidi. □

20 Ular Musaning buyruəqinidək Ҳəbronni Kaləbkə bərdi. Xuning bilən Kaləb Anakning uq oqlini u yərdin qoqliwətti. ■

21 Lekin Binyaminlar bolsa Yerusalemда olturuwatқан Yəbusiylarni qoqlap қикiriwetəlmidi; xunga ta бүгүngiqə Yəbusiylar Binyaminlar

□ **1:16 «Ҳормилик Xəhər»** — Yerihoning baxқа bir nami. Yəxua Yeriho xəhirini harabə қилоqanidi («Yə.» 6:24); xunga «Ҳормилик Xəhər» muxu yərdə Yerihoning ətraplirini kərsətsə kerək. **«Musaning keynatisining əwladliri boləjan Keniylər Yəhudaəqa qoxulup ... xu yərdiki həlk bilən billə turəjanidi»** — bu һəwərnə berixning səwəbi Keniylərnin Yəhuda қəbilisidikilərgə boləjan amraqliқini kərsitixtin ibarət bolsa kerək. □ **1:17 «Ҳормаһ»** — buning mənisi «wəyran қилиx». □ **1:19 «...jiləidikilər»** — baxқа birhil tərјimisi: «... təwən yurttikilər». ■ **1:20** Qəl. 14:24; Yə. 14:13

bilən Yerusalemda billə turmaqta.

22 Yüsüpning jəmәti Bәyt-Әlgә һujum kildi; Pәrwәrdigar ular bilən billә idi. 23 Yüsüpning jәмәti Bәyt-Әlning әһwalini bilip kelixkә qarlioquqilarni әwәtti (ilgiri xәһәrning nami Luz idi). ■ 24 Qarlioquqilar xәһәrdin bir kixining qikip keliwatқinini bayқap uningоја: — Xәһәrgә kiridioqan yolni bizgә kәrsitip qоysang, sanga xapaәt kәrsitimiz, — dedi.

25 Xuning bilән xu kixi xәһәrgә kiridioqan yolni ularоја kәrsitip qoydi. Ular berip xәһәrdikilәrni urup қiliqlidi; lekin u adәм bilән ailisidikilәrni aman qoydi. □ 26 U adәм keyin Ҳittiylarning zeminoја berip, xu yәrdә bir xәһәр bәrpa қilip, namini Luz dәp atidi. Ta бүgүngiqә uning nami xundaq atalmaqta.

27 Lekin Manassәһlәр bolsa Bәyt-Xeanni wә uningоја қaraxliқ kәntlәrni, Taanakni wә uningоја қaraxliқ kәntlәrni ixоlal қilmidi; ular Dor wә uningоја қaraxliқ kәntlәrdiki һәlkni, Ibleam wә uningоја қaraxliқ kәntlәrdiki һәlkni, Megiddo wә uningоја қaraxliқ kәntlәrdiki һәlkni qоqliwәtmidi, zeminni almidi; Qanaaniylar xu zeminda turuwerixkә bәl baqliqanidi. □ ■ 28 Israil barоqanseri

■ 1:23 Yar. 28:19 □ 1:25 «... xu kixi xәһәrgә kiridioqan yolni ularоја kәrsitip qoydi» — Yüsüpning jәмәtidikilər xәһәrni allikaqan қorxiwaloqanidi; bu kixi xәһәrgә kiridioqan mәһpiy yolni kәrsitip qoyoqan ohxaydu. □ 1:27 «**Man-assәһlәр**» — оқurmәnlәrning esidә barki, Yüsüp kәbilisi Man-assәһ kәbilisi wә Әfraim kәbilisi dәp ikkiгә bәlүнәtti. ■ 1:27 Yә. 17:11, 12

küqəygəqkə Qanaaniylarni əzlidirigə haxarqi kılıp bekindurdi, lekin ularni ez yerliridin pütünləy qoqliwətmidi.

²⁹ Əfraimlarmu Gəzərdə turuwatқан Qanaaniylarni qoqliwətmidi; xuning bilən Qanaaniylar Gəzərdə ular bilən billə turiwərди. □ ■

³⁰ Zəbulun nə Kitronda turuwatқанlarni nə Nahalolda turuwatқанlarni qoqliwətmidi; xuning bilən Qanaaniylar ularning arisida olturaklıxip, ularqa haxarqi mədikar boldi. □

³¹ Axir bolsa nə Akkoda turuwatқанlarni nə Zidonda turuwatқанlarni qoqliwətmidi, xundakla Ahlab, Akzib, Həlbah, Afək Rəhoblarda turuwatқанlarnimu qoqliwətmidi.

□ ³² Xuning bilən Axirlar xu zeminda turuwatқанlarning arisida, yəni Qanaaniylarning arisida olturaklıxip qaldı; ular Qanaaniylarni ez yeridin qoqliwətmidi.

³³ Naftalilar nə Bəyt-Xəməxtə turuwatқанlarni nə Bəyt-Anatta turuwatқанlarni qoqliwətmidi; xuning bilən ular xu zeminda turuwatқанlarning arisida, yəni Qanaaniylarning arisida olturaklıxip qaldı; Bəyt-Xəməx wə Bəyt-Anattiki həlk ularqa haxarqi mədikar boldi.

³⁴ Amoriylar Danlarni taqlıq rayonqa məjburiy həydəp qikiriwetip, ularni jiloqa-tüzlənglikkə

□ **1:29** «**Əfraimlarmu...**» — yukiriki 27-ayəttiki izahatni kərüng. Yüsüp kəbilisi Manassəh kəbilisi wə Əfraim kəbilisi dəp ikkigə bəlünətti. ■ **1:29** Yə. 16:10 □ **1:30** «**Nahalol**» — yaki «Nahalal». □ **1:31** «**Afək**» — yaki «Afik».

қўхўккə yol қoymidi. ³⁵ Amoriylar Ҳəрəс тeқи, Ajjalon wə Xaalbimda turuwerixkə niyət baқliқanidi; lekin Yўсўp jəmətining қoli kўqəygəndə, Қanaaniylar ularəqə Һaxarqi mədikar boldi. ³⁶ Amoriylarning qəgrisi bolsa «Serik Exək dawini»din қoram texiқa ətўp yukiri təripigə baratti.□

2

Pərwərdigarning Pərixtisining Israiləqə tənbiҺ berixi

¹ Pərwərdigarning Pərixtisi Gilgaldin Bokiməqə kelip: — Mən silərnı Misirdin qikirip, atabowiliringlarəqə kəsəm kilip bərgən zeminoqə elip kelip: «Mən silər bilən kiləqan əhdəmni əbədgiqə bikar kılmaymən; □ ■ ² Lekin silər bu zeminning həlki bilən heqқandəq əhdə baқlimanqlar, bəlki ularning kurbangahlırini buzup taxlixinglar kerək» — degənıdim; lekin silər Mening awaziməqə kulək salmidinglar. Bu silərnıng nemə kiləqininglar?! ■ ³ Xunga Mən xu qaoqda silərgə: «Xundəq kılsanqlar ularni

□ **1:36** «**Serik Exək dawini**» — bəzıdə (ıbraniy tilioqə əgixip) «Akrabbim dawini» dəp atilidu. **қoram texi** — yaki «Sela». «**Amoriylarning qəgrisi ... «Serik Exək dawini»din қoram texiқa ətўp yukiri təripigə baratti**» — baxқа birhil tərjimisi: «Amoriylarning qəgrisi bolsa «Serik Exək dawini»diki қoram texidin tartip yukiri təripigə baratti». □ **2:1** «**Pərwərdigarning Pərixtisi**» — «təbirlər»ni kərüng. ■ **2:1** Yar. 17:7; Mis. 23:20-22; Қan. 29:13, 14 ■ **2:2** Қan. 7:2; 12:3

silərning aldinglardin qoʻqliwətməymən; ular biķininglaroqa yantak bolup sanjilidu, ularning ilahliri silərgə tor-tuzak bolidu» — dəp agahlandurdum, — dedi. □ ■

⁴ Pərwərdigarning Pərixtsisi barliķ Israillaroqa bularni degəndə, ular ün selip yioqlap ketixti.

⁵ Xuning bilən bu jayning nami «Bokim» dəp qoyuldi; ular xu yərdə Pərwərdigaroqa atap qurbanliķlarni sundi. □

Yəxua pəyoʻəmbəarning dəwridin keyin boləqan ixlar

⁶ Yəxua həlķni tarkitiwetiwidi, Israillar hərķaysisi əzlrigə miras qilinoqan zeminni igiləx üqün qaytip ketixti. ■

⁷ Yəxuaning pütķül hayət künliridə, xundaķla Yəxuadin keyin qaloqan, Pərwərdigarning Israil üqün qiloqan həmmə karamət əməllirini obdan bilgən aķsaķallarning pütķül hayət künliridimu *Israil* həlķi Pərwərdigarning ibaditidə bolup turdi. ⁸ Əmdi Nunning oqli, Pərwərdigarning quli Yəxua bir yüz on yexida wapat boldi.

⁹ Ular uni elip berip, Əfraim taqliķ rayonida, Gaax teoqining ximal tərpidiki əz miras ülüxi

□ **2:3 «ular biķininglaroqa yantak bolup sanjilidu»** — yaki «ular silərni qiltaklaroqa qüxüridu». ■ **2:3** Mis. 23:33; 34:12; Qan. 7:16; Yə. 23:13 □ **2:5 «Bokim»** — mənisi «yioqlioquqilar». «... **ular xu yərdə Pərwərdigaroqa atap qurbanliķlarni sundi**» — bu ixķa qarioqanda, «Pərwərdigarning Pərixtsisi» ayan boləqan qaoqda, xu yərlərdə qurbanliķ qilsa bolatti. Adəttə pəķət Huda bekitkən jaydila qurbanliķ sunuxķa bolatti («Qan.» 12:5-14ni kəring). ■ **2:6** Yə. 24:28

boloqan Timnat-Serah degan jayda darpna kildi.

□ ¹⁰ Bu dawardikilarning hammaisi *elip* oz ata-bowiliriqa qoxulup kettti; ulardin keyin Pärwärdigarnimu tonumaydiqan, xundaqla uning Israil üqün qilqan ämällirini bilmigän bir däwr päyda boldi.

Israilning gunahni üzüksiz tärarlix

¹¹ Xuningdin tartip Israil Pärwärdigarning näziridä rəzil boloqanni qilip Baal-butlarning ibaditigə kirixti. ¹² Ular ezlirini Misir zeminidin qikirip elip kəlgän ata-bowilirining Hudasi Pärwärdigarni taxlap, ätrapidiki taipilarning ilahlidin boloqan yat ilahlarqa ägixip, ularqa bax urup, Pärwärdigarning qəzipini qozqidi. ¹³ Ular Pärwärdigarni taxlap, Baal wə Axərahlarıning qulluqiqa kirixti. □

¹⁴ Buning bilən Pärwärdigarning qəzipi Israilqa tutixip, harab qilinsun dər, u ularni talan-taraj qilquqilarning qoliqa taxlap bərđi, yənə ätrapidiki duxmənliirining qoliqa tapxurup bərđi; xuning bilən ular duxmənliirining aldidä bax kətürəlmidi. ■ ¹⁵ Ular kəyergə barmisun, Pärwärdigarning qoli ularni apət bilən urđi, huddi Pärwärdigarning deginidək, wə Pärwärdigarning ularqa kəsəm qilqinidək, ular tolimu azabliq halətkə quxup qaldı. ■

□ **2:9** «Timnat-Serah» — yaki «Timnat-Həras». □ **2:13** ««Axərahlar» yaki Axərah butlar» — bəlkim butpərəslikkə beqixlanqan dərəhliklərdur. Dərəhlər bəlkim ayal but xəklidə oyulqan yaki nəqixlängən boluxi mumkin. ■ **2:14** Zəb. 44:12-14; Yəx. 50:1 ■ **2:15** Law. 26; Qan. 28

16 Andin Pərwərdigar *ularning arisidin* batur Ҳакимларни туроғузди, улар *Israilarni* талан-тарай қилоғуқиларнинг қолидин қутқузуп қикти.

17 Xundaқtimu, улар өз Ҳакимлироға қулақ салмиди; әқсиқә улар ят илаҲлароға әғиғип бузуқлуқ қилип, улароға бax уруп қоқунди; ата-bowilirining манғоған yolidin, yəni Pərwərdigarning әмрлиригә итаәт қилих yolidin tezla қикип кәтти; улар һеқ итаәт қилмиди.

18 Pərwərdigar қағаники улар үқүн бatur Ҳакимларни туроғузса, Pərwərdigar һаман xu бatur Ҳаким билән билә болатти, бatur Ҳакимнинг һайат күнлиридә уларни дүхмәнлирининг қолидин қутқузуп қикәтти; қүнки уларни һарлап әзгәнләр түпәйлидин кәтүрүлгән аҲ-зарларни ангиоған Pərwərdigar улароға иқини аәритатти.

19 Lekin бatur Ҳаким өлүп кетихи биләнла, улар арқисироға yenip, ят илаҲлароға әғиғип, уларнинг қуллуқироға кирип, улароға бax урухуп, өзлирини ата-bowiliridinmu ziyadә buloғaytti; улар нә xu қилmixliridin tohtimaytti, нә өз jaһil yolidin һеқ yanmaytti. ■ 20 Xuning билән Pərwərdigarning oғәzipi Israiloға қәттик tutaxti, U: — «Bu һәлқ Mән уларнинг ата-bowiliriroға tapilioған әһдәмни бузуп, awazimoға қулақ салmioқини үқүн, 21 buningdin keyin Mән Yəxua өлгәндә бу yurtta қалдуроған таipilərdin һеқбирини уларнинг aldidin қооqliwətməymən; ■ 22 buningdiki məқsət, Mән xular арқилиқ Israilning уларнинг ата-bowiliri tutқandәк, Mән Pərwərdigarning yolini tutup mangidioған-mangmaydioғанlikini

sinaymən» — dedi.

²³ Xuning bilən Pərwərdigar xu taipilərnı kəldurup, ularnı nə dərḥalla zeminidin məḥrum kılıp qoşlıwətmıdı nə Yəxuanıng qoşlıqımu tapxurup bərmıgənıdı. □

3

¹ Təwəndıkılər Pərwərdıgar Qanaanıylar bilən boləqan jəngnı bexıdın ət küzmıgən İsrailning əwladlırını sinax üqün kəldurup qoyəqan taipılər ² (U İsrailarning əwladlırını, bolupmu jənguruxlarnı kərüp bəkmıqanlarnı pəkət jəngnı əgünsun dəp kəlduroqanıdı): —

³ — ular Filıstıylərnıng bəx əmırlıkı, bərlıq Qanaanıylar, Zıdonluklar wə Baal-Ḥərmon teqıdın tartıp Hamat eozızoşıqə Liwan taqlıqıda turuwatqan Ḥıwıylar ıdı; □ ⁴ Ularnı kəldurup qoyuxtıkı məxsıtı İsrailnı sinax, yəni ularnıng Pərwərdıgarning Musanıng wasıtısı bilən ata-bowılırioqə buyruəqan əmrlırını tutıdıqan-tutmaydıqanlıqını bılıx üqün ıdı. ⁵ Xuning bilən İsrailar Qanaanıylar, yəni Ḥıttıylar, Amoriylar, Pərizziylər, Ḥıwıylar wə Yəbusiylar arısıda turdı; ⁶ İsrailar ularnıng qızlırioqə əylinıp, əz qızlırını ularnıng oşullırioqə bərip, ularnıng iləḥlırınıng kulluqıqə kirdı.

□ **2:23 «Xuning bilən Pərwərdigar xu taipilərnı kəldurup, ularnı ... nə Yəxuanıng qoşlıqımu tapxurup bərmıgənıdı»** — bu ayətlər, yəni 10-23-ayətlər «Batur Ҳакимлар» degən kitabnıng kışka yəkünıdın ıbarəttur. □ **3:3 «Hamat eozızoşıqə...»** — yəki «Libo-Ḥamatkışıqə...».

«Batur Həkimlər»ning Dəvri

«Batur həkimlər»ning dəvri

Birinji «batur həkim» — Otniyəl

7 Israillar Pərwərdigarning nəziridə rəzil boləqanni kilip, öz Hudasi Pərwərdigarni untup, Baallar wə Axərahlarınq kulluqioqa kirdi.

8 Xuning bilən Pərwərdigarning oʻzipi Israiloqa tutixip, ularni Aram-Naharaimning padixahi Quxan-Rixataimning qolioqa tapxurdi. Bu tərīkidə Israillar səkkiz yiloqioqa Quxan-Rixataimoqa bekindi boldi. □

9 Israillar Pərwərdigarqa pəryad kətürgəndə, Pərwərdigar ular üqün bir kutkuzoquqini turoquzup, u ularni kutkuzdi. U kixi Kaləbning inisi Kenazning oqli Otniyəl idi.

10 Pərwərdigarning Rohi uning üstigə qüxüp, u Israiloqa həkimlik kildi; u jənggə qikiwidi, Pərwərdigar Aramning padixahi Quxan-Rixataimni uning qolioqa tapxurdi; buning bilən u Quxan-Rixataimning üstidin oqalib kəldi.

□ 11 Xuningdin keyin zeminda kirik yiloqioqa amanlik boldi; Kenazning oqli Otniyəl aləmdin etti.

Israilning yənə gunah, kilixi wə jazalinixi, «batur həkim Əhud»

12 Andin Israillar yənə Pərwərdigarning nəziridə rəzil boləqanni kildi; ular Pərwərdigarning nəziridə rəzil boləqanni kiləqqa, u Moabning padixahi Əglonni Israil bilən qarixilixixka küqləndürdi. 13 U Ammoniylar wə Amaləkiylərnə özīgə tartip,

□ **3:8 «Hamat eoziqioqa...»** — «Aram-Naharaim» yaki «Mesopotamiya», yəni «Ikki dəryaning otturisidiki rayon».

□ **3:10 «Aram»** — «Suriyə»ning kədimki nami.

jənggə qikiр Israilni urup kirip, «Ҳормилик Xəhər»ni ixоqal kildi. □ 14 Buning bilən Israillar on səkkiz yilоiqə Moabning padixahі Əglonqа bekindi boldi.

15 Xuning bilən Israillar Pərwərdigarqа pəryad kətürdi; Pərwərdigar ular üqün bir kütkuzoquqi, yəni Binyamin kəbilisidin bolоqan Gəraning oоqli Əhudni turоuzdi; u solhay idi. Israil uning kоli bilən Moabning padixahі Əglonqа sowоqat əwətti.

16 Əmdi Əhud əzigə bir gəz uzunlukta ikki bislik bir xəmxər yasatқanidi; uni kiyimining iqigə, ong yotisining üstigə kisturuwaldi; 17 U xu hələttə sowоqatni Moabning padixahі Əglonning aldiqа elip kəldi. Əglon tolimu semiz bir adəm idi. 18 Əhud sowоqatni təkdim kilip bolоqandin keyin, sowоqatni kətürүp kəlgən kixilərnі kətküzüwətti; 19 andin əzi Gilgalning yenediki tax oymilar bar jaydin yenip, padixahning kexioqа kelip: — Əy padixah, məndə əzligə dəydiqan bir məhpiyətlіk bar idi, — dewidi, padixah: — Jim tur! — dedi. Xuning bilən ətrapidiki hizmətkarlarıning həmmisi sirtқа qikiр kətti. □

20 Andin Əhud padixahning aldiqа kəldi; padixah yaloquz salkin balihanida olturatti.

□ 3:13 «**Ҳормилик Xəhər**» — Yerihoning baxқа bir nami.

□ 3:19 «**Gilgalning yenediki tax oymilar bar jay...**» — yaki «Gilgalning yenediki tax oymilar bar jay oyma butlar...» yaki «Gilgalning yenediki taxliqlar...». «**Jim tur!**» — bu buyruk muxu yərdə «Bu məhpiy həwərnі hizmətkarlırim aldida demə, mən haliy boluxum kerək» degən mənidə bolsa kerək. Xunga hizmətkarliri qekinidu.

Әһуд: — Мәндә сили үқүн Hudadin кәлгән бир сөз бар, dewidi, padixah orunduktin қоруп ерә турди. ²¹ Xuning bilән Әһуд sol қolini uzitip ong yotisidin хәмхәрни суқуруп еlip, uning қorsiqioҗa tiқti. ²² Xundaq қilip хәмхәрning дәstisimu tioҗi bilән қoxulup kirip кәtti, semiz eti хәмхәрни қisiwaloҗaққа, Әһуд хәмхәрни қorsiqidin tartip қiqiriwalmidi; үқәy-poқи arkidin қiқti.□

²³ Andin Әһуд dalanoҗa қiqip, balihanining ixiklirini iqidin etip қuluplap қoydi. ²⁴ U қiqip кәtkәndә, padixahning hizmәtқiliri kelip қarisa, balihanining ixikliri қuluplakliқ idi. Ular: — Padixah salkin өydә qong tәrәtkә olturoҗan bolsa керәк, дәp oylidi.□

²⁵ Ular uzun saқlap kirmisәk sәt bolarmu дәp oylaxti; u yәnila balihanining ixiklirini aqmioҗandin keyin, aққuқni elip ixiklәрни eqiwidi, mana, hoјisining yәrdә өlүk yatқinini kәrdi. ²⁶ Әmdi ular ikkilinip қarap turoҗan waқtida, Әһуд keқip қiққанidi; u tax oymilar bar jaydin өtүp, Seirahқа keқip кәлгәnididi.

²⁷ Xu yәrgә yәtkәndә, u Әfraim taoqliқ rayonida kanay qeliwidi, Israillar uning bilән birgә taoqliқ rayondin qüxti, u aldida yol baxlap mangdi.

²⁸ U ularoҗa: — Manga әgixip yürünglar, qünki Pәrwәrdigar düxmininglar Moabiylarni

□ **3:22 «... үқәy-poқи arkidin қiқti»** — әyәtning bu ahirқи қismining baxқа ikki-үq tәrјimiliri bar: «u (хәмхәр) arkidin қiқti», «u (хәмхәр) ikki puti otturisidin қiқti», «u (Әһуд) (balihanining) kәynidin қiқti». □ **3:24 «qong tәrәtkә olturoҗan bolsa керәк»** — ibraniiy tilida: «putlirini yapқан bolsa керәк» degән sözlәр bilән ipadiliniду.

қолунлароға таpxурди, — dewиди, улар уningоға әгixип қүxүp, Iордан дәрыасиниң кеқиклирини тосуп, һеққимни өткүзмиди. ²⁹ U waқитта улар Moabiylардин он миңгә әскәрни өлтүрди; буларнинг һәммиси тәмбәл палванлар иди; улардин һеқбир адәм кеқип қутулалмиди.□

³⁰ Xu күни Moab Israilning қолida besиктурулди. Zemin сәксән yилоиқә аман-тинқлиқта турди.

Xamgar

³¹ Әһуддин кейин Anatning ооли Xamgar һаким boldи; u altә yüz Filistiyәlikni бирақла kala сан-jiоуқ билән өлтүрди; umu Israilni қутқузди.□

4

Dəborah wə Baraq

¹ Әнди Әһуд wapat болоқандин кейин Israillar Pərwərdигарнинг нәзиридә yәнә рәзил болоқани

□ **3:29 «...улар Moabiylардин он миңгә әскәрни өлтүрди...»** — бу он миңгә әскәр бәлким Moabning Israillарни қуллуқта қиңг tutup turux үқүн Israil zeminini idarә қилixқа қалдуроқан қохуни болса керәк. Әһуднинг Iордан дәрыасиниң кеқиклирини тосухи уларнинг Moab zeminiоға кеқix yolini тосухтин ибарәт иди. «... **тәмбәл палванлар...**» — yаки «... semiz палванлар...».

□ **3:31 «Әһуддин кейин Anatning ооли Xamgar һаким boldи... umu Israilni қутқузди»** — Xamгарнинг Filistiyләр билән jәңг қилоқanlıқи uning Israilning мәоғrib тәриpidә, dengiz бойидики түзләңgliктә һаким икәнлиқини кәрситixи mumkin. 4:1гә қариоқанда, «Dəborah wə Baraq» Xamгар билән замандax болса керәк; lekin улар zeminning ximal wә xәрк тәриpidә һакимлиқ қилatti.

қилоғили турди. ² Xuning билән Пәрвәрдигар ularни Қанааниylarning паdixаһи Yabinning қolioға taxlap бәрди. Yabin Ҳазор хәһиридә сәлтәнәт қиләттә; унинг қохун сәрдәрининг иси Sисера болуп, u Ҳарохәт-Goyim дегән хәһәрдә турәттә. □ ■ ³ Israillar Пәрвәрдигароға нәлә-пәрыад кәтурди, қүнқи Yabinning тоққуз жүз тәмүр јәнг һәрwиси болуп, Israillароға yigirmә yildin buyan tolimu zulum қилип кәлгәниди.

⁴ U waқitta Lapidotning hotuni Dәborah degән ayal pәyoғәmbәр Israillоға һәким idi. ⁵ U Әfraim taоғliқidiki Ramah билән Bәyt-Әlning otturisi diki «Dәborahning horma dәrihi»ning tüwidә olturәtti; барliқ Israillar dәwaliri toғrisida һәкүм sorioғili uning қexioға келәттә.

⁶ U adәм әwәtip Naftali yurtidiki Kәdәxtin Abinoamning oғli Barakni қәkirtip келип, uningоға: — Mana, Israilling Hudasi Пәрвәрдигар *mundaq* әmr қилоған әmәsmu?! U: — Sән берip Naftalilar қәbilisi һәм Zәbulun қәbilisidin on ming adәмni өзүng билән billә elip Tabor teoғioға қilққin; □ ■ ⁷ xuning билән Mән Yabinning қохун сәрдәри Sисerani јәнг һәрwiliri wә қохunliri билән қохup Kixon еқinining boyioға, sening қexingоға бароғusi niyәtkә selip, uni қolungоға

□ **4:2 «Қанааниylarning паdixаһи Yabin...»** — «Yabin» Ҳазор паdixаһининг иси әмәс, бәлки унинг unwani болуқи mumkin. «... **Yabinning қolioға taxlap бәрди**» — ибраний тилида «Yabinning қolioға setip бәрди». «**Ҳарохәт-Goyim дегән хәһәр...**» — yаки «Таipиләрning орманliқ хәһири». ■ **4:2** 1Sam. 12:9 □ **4:6 «... Пәрвәрдигар mundaq әmr қилоған әmәsmu?!»** — yаки «... Пәрвәрдигар sanga әmr қилоған әmәsmu?». ■ **4:6** Ibr. 11:32

tapxurimən degən, — dedi.■

⁸ Baraq uningʻoʻa: — Əgər sən mən bilən billə barsang, mənmu barimən. Sən mən bilən barmisang, mənmu barmaymən! — dedi.

⁹ Dəborah jawabən: — Maqul, mən sən bilən barsam baray; ھalbuki, səpiring sanga ھeƣ xan-xərəp kəltürməydu; ƣünki Pərwərdigar Siserani bir ayal kixining ƣoliʻoʻa tapxuridu, — dedi. Xuning bilən Dəborah ƣopup Baraq bilən billə Kədəxkə mangdi.□

¹⁰ Baraq Zəbulunlar wə Naftalilarni Kədəxkə ƣaqirrti; xuning bilən on ming adəm uningʻoʻa əgəxti; Dəborahmu uning bilən ƣiqti ¹¹ (xu ƣaʻoʻda keniylərdin bolʻoʻan Ҳəbər əzini Musaning ƣeynatisi Ҳobabning nəslidin bolʻoʻan keniylərdin ayrip ƣiqip, Kədəxning yenediki Zaanaimning dub dərihining yenida ƣedir tikkənidi).■

■ 4:7 Zəb. 83:9-10 □ 4:9 «... Pərwərdigar Siserani bir ayal kixining ƣoliʻoʻa tapxuridu» — ibraniy tilida «Pərwərdigar Siserani bir ayal kixining ƣoliʻoʻa setip beridu». ■ 4:11 Ƣəl. 10:29

Tabor teoʻlining mənzirisi (Yizrə'əl tūzlənglikidin qaraydioʻan)

¹² Əmdi Siseraoʻa: — Abinoamning oʻqli Baraq Tabor teoʻlora qikiptu, degən həwər yətküzüldi.

¹³ Xuni anglap Sisera barlik jəng hərwilirini, yəni tokkuz yüz tēmür jəng hərwisini wə barlik əskərlirini yioʻip, Ҳaroxət-Goyimdin qikiptu, Kixon ekinining yenida toplidi.

¹⁴ Dəborah Baraqqa: — Kəpkin; bəgün Pərwərdigar Siserani sening kolungoʻa tapxuridioʻan kündür. Mana, Pərwərdigar aldingda yol baxlioʻili qikti əməsmu?! — dedi. Xuni dewidi, Baraq wə on ming adəm uningoʻa əgixip Tabor teoʻludin güxti. ¹⁵ Pərwərdigar Siserani, uning həmmə jəng hərwiliri wə barlik qoxunini qoxup Baraqning kiligi aldida tiripirən qildi; Sisera əzi jəng hərwisidin qūxüp, piyadə

қеқип кәтти.■

¹⁶ Baraq jəng Һarwilirini wə qoxunni Һaroxət-Goyimgiqə qoqlap bardı; Siseraning barlıq qoxuni kiliq astida yikildi, birimu qalmidi.

¹⁷ Lekin Sisera piyadə qeқip, Keniylərdin boləqan Һəbərning ayali Yaəlning qedirioqa bardı; qünki Һazorning padixahi Yabin bilən Keniylərdin boləqan Һəbərning jəməti otturisida dostluq alakisi bar idi.

¹⁸ Yaəl Siserani qarxi elixqa qikip uningəqa: — Əy hojam, kirginə! Qorkma, meningkigə kirgin, dedi.

Xuning bilən Sisera uning qedirioqa kirdi, u uning üstigə yotqan yepip koydi.

¹⁹ U uningəqa: — Mən ussap kəttim, manga bir otlam su bərginə, dewidi, ayal berip sūt tulumini eqip, uningəqa iqküzüp, andin yənə uni yepip koydi.■

²⁰ Andin Sisera uningəqa: — Sən qedirning ixikidə saklap turəqin. Birkim kelip səndin: — Bu yərdə birərsi barmu, dəp sorisa, yok dəp jawab bərgin, — dedi.

²¹ Əmdi Һəbərning ayali Yaəl kopup, bir qedir kozuқini elip, qolida bolқini tutқiniqə xəpə qikarmay uning kexioqa bardı; u Һerip kətkəqkə, qattik uhlap kətkənidi. Yaəl uning qekisigə kozuқni xundaq qaktiki, kozuқ qekisidin etüp yərgə kirip kətti. Buning bilən u əldi.

²² Xu qaoqda, Baraq Siserani qoqlap kəldi, Yaəl aldioqa qikip uningəqa: — Kəlgin, sən izdəp kəlgən adəmni sanga kərsitəy, — dedi. U un-

ing qedirioqa kirip qariwidi, mana Sisera ölük yatatti, kozuk tehiqə qekisigə kekiklik turatti.

²³ Xundak qilip, Huda xu küni Qanaan padixaḥi Yabinni Israillarning aldida təwən qildi. ²⁴ Xu waqittin tartip Israillar baroqanseri küqiyip, Qanaan padixaḥi Yabindin üstünlükni igilidi; ahirda ular Qanaan padixaḥi Yabinni yoqatti.

5

Nusrət nəzmisi

¹ Xu küni Dəborah wə Abinoamning oqli Barak mundak nəzmə oqudi: —

² Israilda yetəkqilər yol baxliqini üqün,
Həlk ihtiyarən əzlrini pida qiləqini üqün,
Pərwərdigarəqa təxəkkür-mədhiyə oqunglar!

³ Əy padixaḥlar, anglanglar,
Əy əmirilər, kulak selinglar!

Mən, mən Pərwərdigarəqa atap nəzmə oquymən,

Mən Israilning Hudasi Pərwərdigarəqa küy eytimən.

⁴ I Pərwərdigar, sən Seirdin qikqiningda,
Edomning yayliqidin qikip yürux qiləqiningda,
Yər titrəp, asmanlardin sular tamqidi,
Xundak, bulutlar yamoqurlirini yaqdurdi;■

⁵ Taqlar Pərwərdigarning aldida təwrəndi,
Ənə Sinay teqimu təwrinip kətti,

■ 5:4 Zəb. 68:7, 8, 9

Israilning Hudasi Pərwərdigarning aldida. □ ■
 6 Anatning oqli Xamgarning künliridə,
 Həm Yaəlning künliridə,
 Qong yollar taxlinip kəlip,
 Yoluqilar əgri-toqay qiöqir yollar bilən mangatti;
 7 Israilda əzimətlər yoqap kətti,
 Taki mənki Dəborah kəzöqilip,
 Israilda bir ana süpitidə pəyda bolöjnimöiqə. □
 8 *Israil*lar yengi ilahlarni tallidi;
 Urux dərweziliriqə yetip kəldi.
 Kırık mingqə Israillikning arisida,
 Ya bir qalkən ya bir nəyzə tepilisiqə?! □
 9 Kəlbim Israilning əmiririgə kayildur,
 Ular həlk arisida əzlrini ihtiyarən pida kıldi;
 Pərwərdigarqə təxəkkür-mədhıyə okunglar!
 10 I aq exəklərgə mingənlər,
 I nəpis zilqilərnıng üstidə olturoqanlar,
 I yolda yürğənlər, kəngül bəlunglar! □
 11 Su əkilidioqan jaylarda olja

□ 5:5 «... Ənə Sinay teqımu təwrinip kətti, **Israilning Hudasi Pərwərdigarning aldida**» — yaki «yəni Sinay teqıda ayan bolöqan Hudaning aldida, — Israilning Hudasi Pərwərdigarning aldida». ■ 5:5 Mis. 19:18; Zəb. 68:15, 16, 17; 97:5 □ 5:7 «**Israilda əzimətlər yoqap kətti**» — yaki «Israilda kənt-kıxlaklar yoqap kətti». □ 5:8 «**Urux dərweziliriqə yetip kəldi**» — demək, Israil tirik Hudani taxlap butlarni talliwəloqini üqün Hudaning xu jazasi ularning bexioqə qüxti. □ 5:10 «**nəpis zilqilərnıng üstidə olturoqanlar**» — yaki «toqımlarning üstidə olturoqanlar». «**I aq exəklərgə mingənlər, i nəpis zilqilərnıng üstidə olturoqanlar, i yolda yürğənlər...**» — bu ayəttə puritiloqan mənə bəlkim «I, Israilda həzir rahət künlərnı kərgüqilər, silər üqün öz həyatini təwəkkül kıloqanlarnı əslənglar!» degəndək boluxi mumkin.

bөлүxүwatқанларning juxkun awazilirini anglanglar!

Ular xu yərlərdə Pərwərdigarning həkkanıy əməllirini mədhıyiləp,

Uning Israildiki əzimətlirining həkkanıy əməllirini təriplixidu.

Xu waqıtta Pərwərdigarning həlki qüxüp dərwazilaroqa yetip kelip: —□

¹² «I Dəborah, oyoqan, oyoqan!

Oyoqan, oyoqan, opezəl eytkin!

Ornungdin tur, i Barak,

Əsirliringni yalap mang, i Abinoamning oqlı!» — deyxidu.□

¹³ Mana həlkning az bir kəldisi aliyjanablaroqa əgixix üqün qüxti,

Pərwərdigarning həlki yenimoqa palwan kəbi

□ **5:11 «Su əkilidoqan jaylarda olja bөлүxүwatқанlar...»**

— demək, nusrət qazanıqanlıqtın hətta su əkəlgili qıkqanlarmu oljidin əzara bөлүxidu. Baxqa birhil təjimişi: — «Okyaqılarning oşəwəsidin kutuloqanlar su alidoqan jaylarda turup, Pərwərdigarning həkkanıy əməllirini mədhıyiləp, uning Israildiki əzimətlirining həkkanıy əməllirini təriplixidu. Xu waqıtta...». □ **5:12 «I Dəborah, oyoqan, oyoqan! ... ornungdin tur, i Barak!...»** — 12-ayəttiki nəzmə həlk kəqip qıkiwaləqan taolıqtın aman-esən qüxüp, əz xəhırlirning dərwaziliriəqa kəlgəndə huxallıqıdin Dəborah wə Barakqa eytkan səyünüx səzliri bolsa kerək.

qūxūp kəldi.□

¹⁴ Mana, Əfraimlardin Amaləktə yiltiz tartip qaloqanlar kəldi;

Mana, Binyaminlarmu qowmliringoqa qoxulup əgixip kəldi;

Makirdin əmirlər qūxūp kəldi,

Zəbulundin sərdarlik ھasisini tutqanlar yetip kəldi.□

¹⁵ Issakarning əmirliri Dəborahəqa qoxuldi;

Baraq nemə qiloqan bolsa Issakarmu xundak qilip,

Uning kəynidin jiləioqa tap basturup etilip qūxti!

Rubəning ailə-jəmətliridikilərnin arisida xunqə uluq niyətlər kəblirigə pükülgənidi!□

¹⁶ Sən nemixka qotanlarning iqidə turup,

Qoylarəqa qelinqan nəynin awazini anglaxni halap qalding?

□ **5:13 «Mana həlkning az bir qaldisi aliyjanablarəqa əgixix üqün qūxti»** — demək, Hudaəqa sadik boləqan «həlk qaldisi» az bolsimu, Baraq wə baxqa jasarətlək əzimətlərgə əgəxkən. Baxqa birhil tərjimisi: «Həlkning az bir qaldisi küqlüklərnin üstidin oqalib kəldi». **«Pərwərdigarning həlki yenimoqa palwan kəbi qūxūp kəldi»** — baxqa birhil tərjimisi:

«Pərwərdigarning həlki zalimlarəqa qarxi qikixka mening yenimoqa qūxti». Bu ayətnin yənə birnəqdə hil tərjimiliri uqrixi mumkin. □ **5:14 «Mana, Əfraimlardin Amaləktə yiltiz tartip qaloqanlar kəldi»** — Əfraim kəbilisi əslidə Amaləklərnin zeminini igiligən wə ularni həydiwətkənidi. **«Makirdin...»** — «Makir» muxu yərdə Manassəh kəbilisigə wəkillik qilidu.

□ **5:15 «Rubəning ailə-jəmətliridikilərnin arisida»** — yaki «Rubəning eqinlirinin boyida». **«Rubəning ailə-jəmətliridikilərnin arisida xunqə uluq niyətlər kəblirigə pükülgənidi!»** — bu nahayiti həjwiw, kinayilik gəp. Rubənlərdə xunqə yüksək niyətlər boləqini bilən həqnemə qilmidi (16-ayətni kəring).

Rubənniŋ ailə-jəmətliridikilərninŋ arisida xunqə uluq niyətlər kəlblirigə pükülgənidi!

17 Gileadlar bolsa Iordan dəryasining u təripidə turup qaldi;

Danlarmu nemixka kemilərninŋ yenida tohtap qaldi?

Axirlar bolsa dengiz boyida *jim* olturuwaldi,

Dengiz qoltuqlirida turup qaldi.

18 Zəbulunlar janlirini ölümgə təwəkkül kildi;

Naftalilarmu jəng məydanidiki yukiri jaylarda həm xundak kildi!

19 Padixahlar həmmisi kelip, sokuxti,

Qanaaniylarning padixahlirimu uruxka qikti;

Taanakta, Megiddoning su boylirida uruxti.

Lekin bir'azmu kümüx olja alalmidi!

20 Asmanlarda yultuzlarmu jəng kildi,

Orbitiliridin Siseraqa qarxi jənggə atlandi.

21 Kixon dəryasining ekini *düxmənni* ekitip kətti;

Xu kədimiy dərya, u Kixon dəryasidur!

Əy mening jenim, pütün küqünŋ bilən aloqa baskin!□

22 Ularning atlirining tuwaqliri takirang-takirang qilmakta,

Tolparliri qapmakta, qapmakta.

□ **5:21 «Kixon dəryasining ekini ularni ekitip kətti»** — muxu sözlər yukirikı «asmanlardiki yultuzlar jəng kildi» degən sözlərnı yorutidu. Yazda Kixon dəryasi ekınida su yok deyərlik bolidu; kıxta küqlük akıdu. Xunga, xu hulasigə kelimizki, hawa rayi əzgirip, kəp yamoqur yaoqqaqqa, Kixon dəryasi texip, Siseraninŋ jəng harwilirini ekitip kətti yaki ularni patkakkqa paturup koydi (4-ayəttə xu kattik yamoqur tiləa elinidu).

23 Mərozğa lənət okunglar, dəydu
Pərwərdigarning Pərixlisi,
U yərdə olturuqilarğa lənət okunglar,
Qattıq lənət okunglar;
Qunki ular Pərwərdigarğa yardımğa kəlmidi,
Zalimlarğa qarxi Pərwərdigarğa yardımğa
kəlmidi. □

24 Ayallar iqidə kəniylik Həbəarning ayali Yaəl
bəht-bərikətlənsun,
Qedirda turoqan ayallar iqidə u bəht-bərikət
tapsun!

25 Sisera su soriwidi, u uningğa süt bərdi,
Esilzadilərgə layıq bir qaqida qaymaq tutti;

26 U sol qolini qedir kozuqıqğa,
Ong qolini tēmürqining bolqisioğa uzatti;
Siserani urup,
Bax səngükini qeqip,
Qekisidin yanjip ötküzüwətti. □

27 Sisera uning ikki putining arilikioğa kıysaydi,
U yikildi, u *өлüktək* yatti,
U uning ikki putining arilikioğa kıysaydi, u
yikildi,
Kıysayqan yərdə u yikilip, jan bərdi.

28 Siseraning anisi pənjiridin sirtka səp saldi,
U pənjirining rujikidin towlap: —
«Uning jəng hərwisi nemixka xunqə uzakkiqə
kəlməydu?»

□ 5:23 «Zalimlarğa qarxi Pərwərdigarğa yardımğa kəlmidi» — yaki «Baturlirini elip, Pərwərdigarğa yardımğa kəlmidi». □ 5:26 «*Yaəl* sol qolini qedir kozuqıqğa, ... qekisidin yanjip ötküzüwətti» — bu ayətlərgə qarışanda Yaəl Siseraning bexioğa kəkkan kozuqni bolka bilən üç qetim uroqan.

Jəng Һarwilirining atlirining tuyaq sadasi nemixka xunqə Һayal bolidu? — dedi.

²⁹ Uning dedəkliri arisida danalar jawab beridu, Xundakla, u dərwekə öz-əzigə jawab beridu: —

³⁰ «Ular oljilirini yioip bəluxüwatqan bolmisun yənə?!

Һər bir ərkəkkə *ayaoj asti qilixka* bir-ikkidin qiz təgkəndu,

Siseraoqa rəngdar kiyimlər,

Gül kəxtiləngən rəngdar kiyimlərdin olja təgkəndu,

Bulangqining boynioqa aldi-kəyni kəxtiləngən rəngdar kiyimlər təgkən bolsa kerək!□

³¹ I Pərwərdigar, Sening barliq düxmənliring ənə xundak yoku tuloyay!

Lekin Seni səygənlər kuyaxning ərləwatqandiki kudritidək küqlük boloyay!».

Xuning bilən zemin kirik yiloqiqə tinq-amanlik tapti.

6

Israilning gunah qilixi, jazalinixi; Hudaning Gideonni Һakimlikka qaqirixi

¹ Israillar Pərwərdigarning nəziridə rəzil boloqanni kildi; xuning bilən Pərwərdigar ularni yettə yiloqiqə Midiyaniylarning qolioqa tapxurup bərdi. ² U waqitta Midiyaniylar Israilning

□ **5:30 «Bulangqining boynioqa aldi-kəyni kəxtiləngən rəngdar kiyimlər təgkən bolsa kerək!»** — yaki «Mening boynumioqa ikki aldi-kəyni kəxtiləngən kiyimlər olja qilip təgkən bolsa kerək!».

üstidin oʻqalib kelip, Israil Midiyaniylarning səwəbidin əzliri üqün taʻqlardin, oʻngkürlərdin wə kōram taxlardin panah jaylarni yasidi.□

³ Hər kətim Israillar uruk terioqanda xundak bolattiki, Midiyaniylar, Amaləkiylər wə məxriktikilər kelip ularoqa hujum kilatti.

⁴ Ularoqa hujum kilixka bargahlarni tikip, zemindiki hosulni wəyran kilip, Gazaʻoqə Israiloqa heqkandak axlik qaldurmay, ularning koy, kala, exəklirini elip ketətti. ⁵ Qünki ular qekətkilərdək kəp bolup, öz mal-qarwiliri wə qedirlirini elip kelətti; ularning adəmliri wə təgiliri san-sanaksiz bolup, zeminni wəyran kilix üqün tajawuz kilatti. ⁶ Xuning bilən Israil Midiyaniylarning aldida tolimu har halətkə qüxüp qaldi; andin Israillar Pərwərdigaroqa nalə-pəryad kətürdi.

⁷ Midiyaniylarning dəstidin Israil Pərwərdigaroqa pəryad kətürginidə xundak boldiki, ⁸ Pərwərdigar Israiloqa bir pəyotəmbərnini əwətti. U kelip ularoqa: — Israilning Hudasi Pərwərdigar mundak dəydu: «Mən silərnini Misirdin qikirip, «kulluk makani»din elip qikkanidim; ⁹ silərnini misirliklarning kolidin, xundakla silərgə barlik zulum kiləuqilarning kolidin kutkuzup, ularni aldinglardin koqliwetip, ularning zeminini silərgə bərdim ¹⁰ wə silərgə: «Mana, Mən Pərwərdigar silərnin Hudayinglardurmən;

□ **6:2 «kōram taxlardin panah jaylarni yasidi»** — yaki «koroqanlardin panah jaylarni yasidi». Ibraniy tilida «istihkamlik jaylardin panah jaylarni yasidi».

silər Amoriylarning zeminida turoʻqininglar bilən ularning ilahlaridan qorqmanlar» degən idim. Lekin silər Mening awazimoqa kulak salmidinglar», — dedi.■

¹¹ Andin Pərwərdigarning Pərixtsisi kelip Ofrah degən jayda Abiezər jəmətidiki Yoaxqa təwə boləqan dub dərihining tüwidə olturdi. U waqıtta *Yoaxning* oqli Gideon Midiyaniylarning *bulangqilikidin* saklinix üqün xarab kəlqiki iqidə buoqday tepiwatatti.□

¹² Pərwərdigarning Pərixtsisi uningə qə rəvünüp: — Əy jasarətlik palwan, Pərwərdigar sən bilən billidur! — dedi.

¹³ Gideon uningə qə jawab berip: — I hojam, əgər Pərwərdigar biz bilən billə boləqan bolsa, bu kərgülüklər nemixka üstimizgə kəldi? Atabowilirimiz bizgə səzləp bərgən uning barlıq məjziliri keni? Bular toqrisida atabowilirimiz: «Mana, Pərwərdigar bizni Misirdin qikirip kəlmigənmidi?» — dedi. Lekin bügünki kündə Pərwərdigar bizni taxlap, Midiyanning qolioqa tapxurup bərdi! — dedi.

¹⁴ Pərwərdigar uningə qə qarap: — Sən muxu küqünggə tayinip, berip Israilni Midiyanning qolidin kutkuzoqin! Mana, Mən seni əwətkən əməsmu? — dedi.■

¹⁵ Gideon Uningə qə: — I Rəb, mən Israilni qandak kutkuzalaymən? Mening ailəm bolsa Manassəh kəbilisi iqidə əng namriti, özüm

■ **6:10** 2Pad. 17:35, 38 □ **6:11** «... **xarab kəlqiki iqidə buoqday tepiwatatti**» — xarab kəqlikidə buoqday tepix tolimu qolaysiz, əlwəttə; bu Gideonning Midiyaniylardın qorqqanlikini kərsitidu. ■ **6:14** 1Sam. 12:11; Ibr. 11:32

atamning jəmətidə əng kiqikidurmən, — dedi.

¹⁶ Pərwərdigar uningə: — Mən jəzmən sən bilən billə bolimən; xunga sən Midiyanlarni bir adəmni uroqandək urup kirisən, — dedi.

¹⁷ Gideon Uningə iltija kilip: — Mən nəziringdə iltipat tapqan bolsam, mən bilən səzləxküqining həqiqətən Sən Əzüng ikənlikigə bir alamət kərsətkəysən; ¹⁸ ətünimən, mən yenip kelip öz hədiyə-қurbanliқimni aldingə qə kəyoқuqə bu yərdin kətmigəysən, — dedi.

U jawab berip: — Sən yenip kəlgüqə kütimən, dedi.

¹⁹ Gideon berip *əygə* kirip bir oqlakni təyyarlap, bir əfah esil undin petir nan pixurup, gəxni sewətkə selip, xorpisini koriqə usup bularni uning kəxiqə elip kelip, uningə sundi (U tehiqə dub dərihining tüwidə olturatti).[□] ²⁰ Andin Hudaning Pərixtsisi uningə: — Bu gəx bilən petir nanlarni elip berip, muxu yərdiki *қoram* taxning üstigə қoyup, xorpini təkkin, — dewidi, u xundak қildi. ²¹ Pərwərdigarning Pərixtsisi қolidiki һasini uzitip uқini gəx bilən petir nanlarə qə təkkuziwidi, *қoram* taxtin ot қikiq, gəx bilən petir nanlarni yəp kətti. Xu һaman Pərwərdigarning Pərixtsimu uning kəzidin qəyib boldi.

²² Xuning bilən Gideon uning Pərwərdigarning Pərixtsisi ikənlikini bilip: — Apla, i Rəb Pərwərdigar! Qataқ boldi, qünki mən Pərwərdigarning Pərixtsisi bilən yüzmuyüz

[□] **6:19 «bir əfah»** — 22 litr. Axliқ az boloqan күnlərdə namrat bir ailə üqün bu nahayiti qong bir hədiyə-қurbanliқ bolatti.

көрүхүп қалдим...! — dedi.

23 Lekin Pərwərdigar uningə: — Hatirjəm boləin! Korkmioşin, əlməysən, — dedi.□

24 Xuning bilən Gideon Pərwərdigarə atap u yərdə bir qurbangah yasap, uning ismini «Yahwəh-xalom» dəp atidi. Bu qurbangah ta bəgüngiqə Abiezər jəmətining Ofrah degən jayida bar.□

25 U keqisi Pərwərdigar uningə: — Sən atangning *qong* buqisi wə yəttə yaxliq ikkinqi buqisini elip atangə təwə boləan Baal qurbangahini ərüp, uning yenidiki Axərah butini kesiwətkin. □ 26 Andin muxu qoroqanning üstigə Pərwərdigar Hudayingə ataləan, bəlgiləngən rəsim boyiqə bir qurbangah yasap, ikkinqi bir buqini elip, əzüng kesiwətkən Axərahning parqilirini otun qilip qalap, uni

□ **6:23 «Hatirjəm boləin»** — ibraniy tilida «Xalom eləykum!» (Salamueləykum). Ibraniy tilida mənisi adəttə «sanga aman-salamətlik boləy!». □ **6:24 «Yahwəh-xalom»** — buning mənisi: «Pərwərdigar hatirjəmliktur». □ **6:25 «Sən atangning buqisi wə yəttə yaxliq ikkinqi buqisini elip...»** — baxqa birhil təjimişi: «Sən atangning yax buqisini, yəni uning yəttə yaxliq ikkinqi buqisini elip,...». **«Baal qurbangahini ərüp...»** — Baalə ataləan qurbangah bək qong bolsa kerək. Ikki buqa bəlkim qurbangahni tartip ərux üqün kerək boluxi mumkin. **«...uning yenidiki Axərah butini kesiwətkin»** — ««Axərah»lar toqruluk 2:13 wə izahətini kəring.

keydurmə qurbanlik qiləin, — dedi.□

²⁷ Xuning bilən Gideon öz hizmətqiliridin on adəmnı elip berip, Pərwərdigarning əzigə eytkinidək qildi; ləkin u atisining əyidikilərdin wə xəhər adəmliridin qorkqini üqün, u bu ixni kündüzi qilmay, keqisi qildi. ²⁸ Ətisi səhərdə xəhər həlki qopup qarisa, mana, Baal qurbangahı erüwetilgən, uning yenediki Axərah buti kesiwetilgənidi wə yengi yasaloqan qurbangahning üstidə ikkinqi buqa qurbanlik qilinəanidi. ²⁹ Buni kərüp ular bir-birigə: — Bu ixni kim qiləandu? — deyixti. Ular sürüxtüriwidi, buni Yoaxning oqli Gideonning qiləanliki məlum boldi.

³⁰ Xuning üqün xəhərninğ adəmliri Yoaxqa: — Oqlungni qikirip bərgin! U Baal qurbangahını erüp, uning yenediki Axərahni kesiwətkini üqün əltürülsun! — dedi.

³¹ Birəq Yoax əzigə qarxilixixka turoqan kəpqilikkə jawab berip: — Silər Baal üqün dəwalaxmaqimusalər? Silər uni

□ **6:26 «...muxu qoroqanning üstigə...»** — yaki «...qoram texining üstigə...» **«bəlgiləngən rəsim boyiqə»** — «Qan.» 25:6-7ni kərüng. **«əzüng kesiwətkən Axərahning parqilirini otun kilip qalap, uni keydurmə qurbanlik qiləin»** — 2:5 wə izahətini kərüng. Pərwərdigarning pərixtsisi yaki Pərwərdigar Əzi məmin bəndilirigə kərüngən yərlərdə, u qurbangahlar wə qurbanliklar toqrisidiki bekitkən bəlgilimilər bəzidə bəxqiğə boluxi mumkin. Gərqə xu yər Pərwərdigar Israillaroqə qurbanlik qilix üqün rəsmiy bekitkən jay bolmisimu, xundakla Gideon əzi kaqın bolmisimu, Huda bəribir əzi bekitkən bəlgilimilirigə əzi igidur; uning Gideonroqə qiləan bu əmliri əzining xundəq pəwkuł'addə jiddiy əqwallarda gahı waqitlarda əz bəlgilimilirini əzgərtidəoqanliqini ispatlaydu.

қутқузماққиму? Kimki uning тоғрисида дəwalaxsa ətigə қалмай өлүмгə мəһкum қилинсун! Əгər Baal дərwəкə bir हुda bolsa, undақта uning қурбағаһини бирси өрүwətkини үқүн, u xu adəm билən өzi дəwalaxsun! — dedi.□

³² Bu səwəbtin atisi Gideonni «Yərubbaal» dəp atidi, qünki atisi: «U Baalning qurbangahini örwətkini üqün, Baal özi uning bilən dəwalaxsun!» degənidi.□

³³ Əmma Midiyan, Amaləklər wə məxriktikilərninğ həmmisi yioqilip, *Jordan* dəryasidin ötöp Yizrəəl jiloisida qedirlirini tikixti. ³⁴ U waqıtta Pərwərdigarning Rohi Gideonning üstigə qüxti; u kanay qeliwidi, Abiezər jəmətidikilər yioqilip uning kəynidin əgixip mangdi. ³⁵ Andin u əlqilərnini Manassəhning zeminiqə berip, u yərnini aylinip kelixkə əwətiwidi, Manassəhlər yioqilip uningqə əgixip kəldi. U Axirlarqə, Zəbulunlarqə wə Naftalilarqə əlqi əwətiwidi, ularmu uning aldiqə qiqixti.

Gideonning Hudadin ikki qetim alamət sorixi

³⁶ Gideon Hudarqə: — Əgər Sən həkikətən eytkiningdək mening qolum bilən Israilni

□ **6:31 «Silər Baal üqün dəwalaxmaqquimusilər?»** — yaki «Silər Baal üqün jəng qilmaqquimusilər?». «...ətigə qalмай өлүмгə мəһкum қилинсун!» — yaki «...muxu ətigəndila qalмай өлүмгə мəһкum қилинсун!». □ **6:32 «Bu səwəbtin atisi...»** — ibraniy tilida «Bu səwəbtin u...» yaki «Bu səwəbtin ular...». «**Yərubbaal**» — bu isimning mənisi: «Baalning özi uning bilən jəng qilsun!» (yaki «dəwalaxsun!»).

қутқузидиқан болсанг, ³⁷ Undaқта mana, мән hamanoға bir parqə koy terisi koyup koyimən; əgər pəkət terining üstigila xəbnəm qüxüp, qərisidiki yərləning həmmisi kuruq tursa, mən Əzüng eytkiningdək mening qolum arkilik Israilni qutkuzmaqçı boləningni bilimən, — dedi.

³⁸ Ix dərwəkə xundak boldi. Ətisi səhərdə Gideon qopup, yungni siqiwiwi, lik bir piyalə xəbnəm süyi qıkti.

³⁹ Andin Gideon Hudaoğa yənə: Əzəzingni manga kozoqimiqaysən, mən pəkət muxu bir qetimla dəymən! Səndin ətünəy, mən pəkət yənə bu qetim bu terə bilən sinap bakay; iltija qilimənki, əmdi bu qetim pəkət terə kuruq bolup, qərisidiki yəning həmmisigə xəbnəm qüxkəy, — dedi.■

⁴⁰ Bu keqisimu Huda xundak kildi; dərwəkə pəkət terila kuruq bolup, qərisidiki yəning həmmisigə xəbnəm qüxkənidi.

7

Hudaning Gideonni ikki qetim sinixi wə hatirjəm kilixi

¹ Yərubbaal (yəni Gideon) wə əzigə qoxuloğan həmmə həlk ətisi səhər qopup, Ҳарод degən bulaqning yenioға berip qedir tikti. Midiyaniylarning ləxkərgahı bolsa uning ximal təripidə, Morəh egizlikining yenediki jilojida idi. ² Əmdi Pərwərdigar Gideonoға:

■ 6:39 Yar. 18:32

— Sanga əgəxkən həlkning sani intayin kəp, xunga Mən Midiyaniylarni ularning qolioqa tapxuralmaymən. Bolmisa Israil: «Əzimizni özimizning qoli kütquzdi» dəp mahtinip ketixi mumkin. ³ Xuning üqün sən əmdi həlkqə: «Kimlər kərkup titrək baskan bolsa, ular Gilead teoqidin yenip kətsun» dəp jakarliqin — dedi.

Xuning bilən həlkning arisidin yigirmə ikki ming kixi kaytip ketip, pəkət on mingila qelip qaldi. ■

⁴ Pərwərdigar Gideonqa yənə: — Həlkning sani yənila intayin kəp; əmdi sən bularni suning lewigə elip kəlgin. U yərdə Mən ularni sən üqün sinaktin ötküzəy; Mən kimni kərsitip: «U sən bilən barsun desəm», u sən bilən barsun; ləkin Mən kimni kərsitip: «U sən bilən barmisun» desəm, u sən bilən barmisun, — dedi.

⁵ Xuning bilən Gideon həlkni suning lewigə elip kəldi. Pərwərdigar uningqa: — Kimki it su iqkəndək tili bilən yalap su iqsə, ularni ayrim bir tərəptə turoquzoqin; həm kimki tizlinip turup su iqsə, ularnimu ayrim bir tərəptə turoquzoqin, — dedi.

⁶ Xundak boldiki, oqumini aozioqa təgküzüp yalap su iqkənlərdin üq yüzi qikti. Qaloqanlarning həmmisi tizlinip turup su iqti.

⁷ Andin Pərwərdigar Gideonqa: — Mən muxu suni yalap iqkən üq yüz adəmning qoli bilən silərnə kütquzup, Midiyanni sening qolungqa tapxurimən; ləkin qaloqan həlk bolsa həmmisi

өз жайыга yenip кәтсун, — dedi.□

⁸ Xuning bilән bu *üq yüz adәм* ozuk-tülük wә kanaylirini қolioға elixti; Gideon Israilning қaloғan барliқ adәmlirini өз qedirioға қayturuwetip, pәкәт xu üq yüz adәmni elip қaldi. Әmdi Midiyaniylarning lәxkәrgaһi bolsa ularning төwән тәripidiki jiloғida idi.

⁹ Xu keqisi xundaқ boldiki, Pәrwәrdigar uningоа: — Sән қopup lәxkәrgaһқа quxkin, qünki Mән uni sening қolungоа tapxurdum; ¹⁰ әgәр sән quxüxtin қorқsang, өз hizmәtkaring Puraһni billә elip lәxkәrgaһқа quxkin. ¹¹ Sән ularning nemә deyixiwatқinini anglaysән, andin sән lәxkәrgaһқа *hujum қilip* quxüxkә жүr'әt қilalaysән, dedi.

Buni anglap u hizmәtkari Puraһni elip lәxkәrgaһning qetidiki әskәrlәrning yenioға bardi. □ ¹² Mana Midiyan, Amalәk wә барliқ мәxriktikilәр qekәtkilәrdәk көp bolup, jiloғining boyioға yeyiloғanidi; ularning төgiliri көplikidin dengiz saһilidiki қumdәk һәddi-һesabsiz idi.■

¹³ Gideon barоғanda, mana, u yәrdә birsi һәмraһioға көrgән quxini sәzlәp beriwatatti: — Mana, mән bir qux көrdum, quxümdә mana, bir arpa toқiqi Midiyaning lәxkәrgaһioға domulap

□ **7:7 «Mән muxu suni yalap iқkән üq yüz adәмning қoli bilән silәrni қutқuzup, Midiyanni sening қolungоа tapxurimән...»** — bu sinaxning әһmiyiti bәkim kimning jәng тәрәpkә oyoқaq turuwatқanliқini көrsitixi mumkin. Su iқkәndә tizlinip yüzini suoға tikip iқkәnlәр һәtәrgә anqә sәgәk болmisa керәк. Bu ixlar тоqруluk baxқа hil quxәнqlәrmu бар. □ **7:11 «jүr'әt қilalaysән»** — ibraney tilida «қolung күqlәndүрүlidu».

■ **7:12** Ҳак. 6:3, 5, 33

қўхўптудək; u қедироға келип соқулуптидək, xuning билən қедир өрүлүп, дүм көмтүрүлүп кетишту — дəвататти.

¹⁴ Uning һәмраһи јавабән тəбир берип: — Buning мənиси xuki, u тоқақ Yoaxning ооғли, Israillik адəm Gideonning қилиқидин бaxқа нəрсə əмəstur; Huda Midiyan wə uning барлиқ қoxunini uning қolioға таpxuruptu, dedi.

¹⁵ Xundak boldiki, Gideon bu қўxni wə uning берилгән тəбирини аnғлаp, сəјдə қилди. Andin u Israillning лəxкəргəһиоға yenip келип: — Қopungлар, Pərwərdigar Midiyanning лəxкəргəһини қолungлароға таpxurди, — dedi.

Gideonning oғalibə қilixi

¹⁶ Xuning билən u bu ўқ yўz адəмни ўқ gurup-pioға бөлүп, һəmmisining қolioға бирдин канay билən бирдин қуруқ komzəkни бəрди; һəрбир komzək iqidə бирдин məx'əl қoyulди.

¹⁷ U ularоға: — Silər mаngа қарap, mening қiloqinimdək қilingлар. Mana, mən лəxкəргəһning қexioға бароғanda, nemə қilsam, silərmu xuni қilingлар; ¹⁸ mən wə mən билən һəmрəһ болup mаngоғan барлиқ адəмлər канay қalsaq, silərmu лəxкəргəһning қərisidə turup канay қelingлар wə: «Pərwərdigar ўqun һəm Gideon ўqun!» дəp towlangлар, — dedi.

¹⁹ Keyinki yerim keqilik kəzətning baxlinixida, kəzəтqilər yengidin almaxқanda, Gideon wə uning билən billə болoғan yўz адəм лəxкəргəһning қexioға кəлди; andin ular канay қелиp қolliridiki komzəkləрни қaқti.

²⁰ Xu ҳаман ўқ гуруппидикиларнинг ҳаммиси канай қелип, комзакларни қеқип, сол қоллирида мэх'әлләрни тутуп, онг қоллирида канайларни елип: — Пәрвәрдигароға вә Гидеонға аталоған қилиқ! — дәр тowlaxқиниқә, ²¹ уларнинг һәрбири ләхкәргәһнинг әтрапида, өз жайида турuxти; yaw қохуни тәрәп-тәрәпкә петирап, warkирап-јарқирioған petи қаққили турди. ²² Бу ўқ yüz адәм канай қалоғанда, Пәрвәрдигар пүткүл ләхкәргәһтики yaw ләхкәрлирини бир-бирини қилиқлаxқа selip қойди, xuning билән yaw қохуни Zerәrahқа баридioған yoldiki Бәйт-Xittah тәрәпкә қақти; улар Tabbatning yenidiki Abәl-Mәһоlahning qegrисioғиқә қақти.■

²³ Andin Naftali, Axir wә пүткүл Manassәһning қәбилiliridin Israillar қақирip kelindi wә улар Midiyaniylarnи қоғлиди.

²⁴ Xuning билән Gideon Әfraim пүткүл таоғлиқини арilar kelixкә әлқиләрни әwәtip Әfraimlarоға: — «Silәр qүxүp Midiyaniylarоға һujum қilingлар, Бәйт-Barahқиқә, xundақла Iordan дәryasioғиқә барliқ еқин кеқиклирини игиләп, уларни tosuwel-ingлар», dedi. Xuning билән Әfraimning һәmmә адәмлiri yioғilip, Бәйт-Barahқиқә wә Iordan дәryasioғиқә барliқ еқин кеқиклирини игилidi. ²⁵ Улар Midiyaning Orәb wә Zәәb degән икки әmirини tutuwaldi; Orәbни улар «Orәb қорам texи» üstidә, Zәәbни «Zәәb xarab кәлқики»дә өлтүрди, Midiyaniylarnи қоғlap берip, Orәb wә Zәәbning baxlirини елип, Iordan дәryasining u тәripigә Gideonning қexioға кәлди.■

8

¹ (Keyin, Əfraimlar uningõja: — Sən nemixka bizgə xundak muamilə kilisən, Midiyaniylar bilən sokuxka qıkkanda, bizni qakırmidingõju, dəp uning bilən kattik deyixip kətti. ■ ² U ularõja jawabən: — Mening kilõanlirimni qandakmu silərninğ kilõininglarõja təngləxtürgili bolsun? Əfraimning üzümlərnı pasangdiõjini, Abieəzərlərninğ üzüm üzginidin artuğ əməsmu? ³ Huda Midiyanınğ əmirliři Orəb bilən Zəəbni qolunğlarõja tapxurõjan yərdə, mening qolumdin kəlginini qandakmu silərninğ kilõininglarõja təngləxtürgili bolsun? — dedi. Xundak dewidi, ularning uningõja bolõan aqqıki yandi). □

⁴ Əmdi Gideon İordan dəryasining boyiõja yetip kəldi. U wə əzigə həmrəh bolõan üq yüz adəm həriپ kətkən bolsimu, ular yənıla Midiyaniylarını koõlap dəryadin өtti. □ ⁵ Gideon Sukkot xəhiridikilərgə: — Manga həmrəh bolup kəlgən kixilərgə nan bərsənglar, qünki ular həriп-qarqap kətti. Biz Midiyanınğ ikki padixəhi Zəbah wə Zalmunnani koõlap ketip barimiz, — dedi.

⁶ Ləkin Sukkotning qonglırı jawab bəriп: — Zəbah wə Zalmunna həzir sening qolunğõja qüxtimu?! Biz sening muxu ləxkərliringgə nan

■ **8:1** Ҳак. 12:1 □ **8:3** «**ularning uningõja bolõan aqqıki yandi**» — ibraniy tilida «uningõja qarap ularning rohliri tinqlanduruldi». □ **8:4** «**Əmdi Gideon İordan dəryasining boyiõja yetip kəldi... dəryadin өtti**» — 1-3-ayəttə hatiriləngən wəxələr (Əfraimlarınğ Gideonlarõja aqqıqlinixi) 4-21-ayətlərdə hatiriləngən wəxələrdin keyin bolõan bolsa kerək.

Gideon kəynidin qoʻllap berip, Midiyaning bu ikki padixahī Zəbah wə Zalmunnani tutuwaldi; u pūtkül ləxkərgahtikilərnī alakzadə kīlip tiripirən kīliwətti.■

¹³ Andin Yoaxning oʻli Gideon Hərəs dawinidin oʻtup, jəngdin kaytip kəldi. ¹⁴ U Sukkotluk bir yax yigitni tutuwelip, uningdin sürüxtə kīliwidi, yigit uningə qə Sukkotning qongliri wə aqsakallirining isimlirini yezip bərdi. Ular jəmiy bolup yətmix yəttə adəm idi. ¹⁵ Andin Gideon Sukkotning adəmlirining kəxiə qə yetip barəanda: — Silər meni zanglik kīlip: «Zəbah wə Zalmunna həzir sening kolungə qūxtimu? Biz sening bilən billə mangojan muxu hərə qin adəmliriggə nan berəmdük?» degənidinglar! Mana, u Zəbah wə Zalmunna degənlər! — dedi.□

¹⁶ Xuni dəp u xəhəning aqsakallirini tutup kelip, qəldiki yantak bilən xohilarni elip kelip, ular bilən Sukkotning adəmlirini urup ədipini bərdi.□

¹⁷ Andin u Pənuəlning munarini oʻrüp, xəhərdiki adəmlərnī oʻltürdi.

¹⁸ Gideon Zəbah wə Zalmunnani sorak kīlip: — Silər ikkinglar Taborda oʻtürgən adəmlər qəndak adəmlər idi? — dəp soriwidi, ular jawab berip: — Ular sanga intayin ohxaytti; ularning hərbi xəzadidək idi, — dedi.

¹⁹ U buni anglap: — Ular mening bir

■ 8:12 Zəb. 83:11-12 □ 8:15 «Zəbah wə Zalmunna» — ibraniy tilida «Zəbah wə Zalmunnaning alqanliri». □ 8:16 «... ular bilən Sukkotning adəmlirini urup ədipini bərdi» — yaki «...ular bilən Sukkotning adəmlirini «hamanda təpti»». Ularni oʻtürgən boluxi mumkin (17-ayətnimu kəring).

tuoқkanlirimdur, biz bir anining oоqullirimiz. Pərwərdigarning hayati bilən kəsəm kili mənki, silər əyni waқitta ularni tirik koyoan bolsanglar, mən silərni hərgiz ɵltürməyttim, — dedi;

²⁰ xuning bilən u qong oоqli Yətərgə: — Sən qopup bularni ɵltürgin, — dedi. Lekin oоqlu kiçik boloaqqa qorkup, qiliqini suoqurmidi.

²¹ Xuning bilən Zəbah wə Zalmunna: — Sən ɵzüng qopup bizni ɵltürgin; qunki adəm qandaq bolsa küqimu xundaq bolidu, — dedi. Xundaq dewidi, Gideon qopup Zəbah wə Zalmunnani ɵltürdi. U təgilirining boynidiki hilal ay xəkillik bezəklərni eliwaldi.■

Gideonning padixah boluxni rət qilixi wə butpərəslik yolioqa kirixi

²² Andin Israillar Gideonqa: — Sən bizni Midiyaning qolidin kutkuzoanikənsən, ɵzüng bizgə padixah boləin; oоqlung wə oоqlungning oоlimu bizning üstimizgə həküm sürsun, — dedi.

²³ Əmma Gideon ularqa jawab berip: — Mən üstünglərgə səltənət qilmaymən, oоlummu üstünglərgə səltənət qilmaydu; bəlki Pərwərdigar Əzi üstünglərgə səltənət qilidu, dedi.□

■ **8:21** Zəb. 83:11-12 □ **8:23** «**Mən üstünglərgə səltənət qilmaymən**» — Israilning təlipi (22-ayət): «Sən Gideon bizgə padixah boləaysən» degənlikdur. Gideon ularqa həkimlik qiləini bilən ularning təlipini kət'iy rət qilidu («Kirix sөz»imizni, «Samuil (1)» 8- wə 12-bab wə «Samuil (1)»diki «Qoxumqə sөz»imiznimu kɵrüng).

24 Andin Gideon ularoşa yənə: — Silərgə pəkət birlə iltimasim bar: — Hər biringlar öz ol-janglardin hālka-zərilərni mənə beringlar, dedi (Midiyanlar İsmailardin boləraqqa, hərbi al-tun zirə-halkılarni taqaytti).

25 Ular jawabən: — Berixkə razimiz, dəp yərgə bir yepinqini selip, hərbi uning üstigə oljisidin zirə-halkılarni elip taxlidi. 26 U sorap yioqan al-tun zirilərnin eqirliki bir ming yəttə yüz xəkəl altun idi, buningdin baxkə Midiyan padixahliri özigə aşkan hılal ay xəkillik buyumlar, zunnar, uqşioşa kiygən səsün eginlər wə təgilərnin boynioşa aşkan altun zənjirlərni bar idi.□

27 Gideon bu nərsilərdin bir əfod yasitip, öz xəhəri Ofrahta qoyup qoydi. Nətijidə, pütkül İsrail uni izdəp buzukqilik qildi. Buning bilən bu nərsə Gideon wə uning pütün ailisigə bir tor-tuzak boldi.□

28 Midiyaniylar xu tərکیدə İsrailarning aldida boysundurulup, ikkinqi bax kətürəlmidi; zemin

□ **8:26 «1700 xəkəl»** — altun bolsa bəlkim 20 kilogramqə kelətti. □ **8:27 «əfod»** — əslidə Bax kahin kiyidioqan aləhidə birhil kiyim idi. U toqruluk «Mis.» 28:6-30 wə izahətlirini kəring. Musa pəyoqəmbər İsrailarəşa bekitkən qanun boyiqə pütkül İsrail üqün pəkət birlə əfod boluxi kerək; uning üstigə pəkət Bax kahinla uni taqixi kerək idi. **«...pütkül İsrail əfodni izdəp buzukqilik qildi»** — Musa pəyoqəmbər bekitkən qanun boyiqə «əfod» arqilik İsrail həlqi Hudadin yol soriyalaytti. Ləkin Gideon yasioqan bu əfod Huda bekitkən əfod əməs wə kahinlarning yetəkqilici astida ixlilitgən əməs. Nətijidə Gideon wə ailisidikilər xu əfod arqilik həkukini qəktin axurup yürgüzgən wə İsrailar əfodqa but süpitidə qokunup kətkən ohxaydu. «Buzukqilik» — Huda aldida hərqəndəq butpərəslik «rohiy buzukluk» yəki «rohiy pəhixiwazlik» dəp həsəblinidu.

Gideonning künliridə қirik yiloқiqə tinq-aramlik tapti.

²⁹ Yoaxning oқli Yərubbaal қaytip berip, əz əyidə olturdi. ³⁰ Gideonning ayalliri kəp boləqəqқа, uning puxtidin yətmix oқul tərəldi.

³¹ Xəkəmdə uning bir kenizikimu bar idi; u uningə bir oқul tuqup bərди, Gideon uning ismini «Abimələk» dəp қoydi.□

³² Yoaxning oқli Gideon uzun əmür kərүp, қerip aləmdin өtti. U Abiezərlərgə təwə boləqan Ofrahda, əz atisi Yoaxning kəbrisigə dəpnə қilindi.

³³ Gideon əlgəndin keyin Israillar kəynigə yenip, Baal butliriqə əgixip buzukқilik қildi wə «Baal-Berit»ni əzlrining ilahі қilip bekitti.

³⁴ Xundak қilip Israillar əzlrini ətrapidikі barlik dүxmənlirining қolidin қutқuzəqan əz Hudasi Pərwərdigarni untudi ³⁵ wə xuningdək Gideonning Israilə қiləqan həmmə yahxiliklrini həq əsliməy, Yərubbaal (yəni Gideon)ning jəmətigə həqbir mehribanlik kərsətmidi.

9

Abimələkning aka-ukilirini əltürүxi wə padixah boluwelixi

□ **8:31** «...u **Gideonə** bir oқul tuqup bərди, Gideon uning ismini «Abimələk» dəp қoydi» — қizik bir yeri xuki, Gideon padixah boluxni rət қiloқini bilən padixahdək kəp ayallik boləqan wə Xəkəmdiki kenizikidin tuquləqan oқliqə «mening atam padixahdur» («Abimələk») dəp isim қoyəqan.

¹ Өмди Yәрubbaalning oqli Abimələk Xəkəmdiki anisining aka-ukilirining kexioqa berip, ular wə anisining atisining pütkül jəmətidikilərgə: — ² Silər Xəkəmdiki barlık adəmlərninğ kuliqioqa səz kəlip ularoqa: «Silər üqün yətmix kixi, yəni Yərubbaalning oqulliri üstünlərgə həküm sürgini yahximu yaki birla adəmninğ üstünlərdin həküm sürgini yahximu? Esinglarda bolsunki, mən silərninğ qan-qerindixinglərmən» — degən gepimni yətküzünlər, — dedi.□

³ Xuning bilən uning anisining aka-ukiliri u toqruluk bu gəplərninğ həmmisini Xəkəmdikilərninğ kulakliriioqa eytti. Ularninğ kəngli Abimələkkə mayil bolup: — U bizninğ qerindiximiz ikənoqu, diyixip, ⁴ Baal-Beritninğ buthanisidin yətmix xəkəl kümüxnə elip, uningioqa bərđi. Bu pul bilən Abimələk birmunqə bikar tələp lükqəklərnə yallap, ularoqa bax boldi. ⁵ Andin u Ofrahqa, atisining əyigə berip əzining aka-ukiliri, yəni Yərubbaalning oqulliri bolup jəmiy yətmix adəmnə bir taxninğ üstidə əltürüwətti. Ləkin Yərubbaalning kiqik oqli Yotam yoxuruniwaləoqqa, qutulup qaldı.

⁶ Andin pütkül Xəkəmdikilər wə Bəyt-Millodikilərninğ həmmisi yiqilixip berip Abimələknə Xəkəmdiki dub dərihininğ tüwidə

□ 9:2 «...mən silərninğ qan-qerindixinglərmən» — ibraniy tilidə «...mən silərninğ səngək wə ətliringlərdinmən».

padixah қилип тиклиди. □ ■

⁷ Bu həwər Yotamoğa yətküzüldi; u berip Gərizim teoqining qoqqisioğa qikip, u yərdə turup yukiri awazda kəpçilikke towlap: — Əy Xəkəm qongliri, mening səzümgə kulak selinglar, andin Hudamu silərgə kulak salidu.

□ ⁸ Künlərdin bir küni dərəhlər əzlrining üstigə həküm süridioğan bir dərəhni məsihləp padixah tikləxkə izdəp qikip, zəytun dərihigə: — Üstimizgə padixah bolup bərgin, dəptikən.

⁹ Zəytun dərihi ularoğa jawab berip: — Hudağa wə insanlaroğa boloğan hərmətni ipadiləydiğan meymni taxlap, baxka dərəhlərnin üstidə turup pulanglaxka ketəmdim? — dəptu.

¹⁰ Buni anglap dərəhlər ənjür dərihining kexioğa berip: — Sən kelip üstimizgə padixah boloqin, dəp iltija kiliptu; ¹¹ Ənjür dərihi ularoğa jawab berip: — Mən öz xirnəm bilən yahxi mewəməni taxlap, baxka dərəhlərnin üstidə turup pulanglaxka ketəmdim? — dəptu.

¹² Xuning bilən dərəhlər üzüm talliqining kexioğa berip: — Sən kelip bizning üstimizgə padixah boloqin, dəptu, ¹³ üzüm teli ularoğa jawab berip: — Mən Huda bilən adəmlərnəni hux kilidioğan yengi xarabni taxlap, baxka

□ **9:6** «*ular...* yioqilixip berip Abimələkni Xəkəmdiki dub dərihining tüwidə padixah қилип тиклиди» — ilgiri Yəxua pəyoqəmbər xu jayda həlk bilən «Hudaning yolida mangayli» dəp əhdə tüzüp, əhdinamini xu dub dərihining tüwigə kəmp kəyoğan («Yə.» 24:26). ■ **9:6** Yə. 24:26 □ **9:7** «*u berip Gərizim teoqining qoqqisioğa qikip, u yərdə turup yukiri awazda kəpçilikke towlap...*» — demisəkmə, Gərizim teoqi Xəkəm xəhirining udulida turidu.

dərəhlərnıng üstidə turup pulanglaxқа ketəmdim? — dəptu.

¹⁴ Andin dərəhlərnıng həmmisi azoqanning kexioqa berip: — Sən kelip bizning üstimizgə padixah boləyin, dəptu; ¹⁵ azoqan ularoqa jawab berip: — Əgər silər meni səmimiy niyitinglar bilən üstünglərgə padixah kılıxni halisanglar, kelip mening sayəmning astida panahlininglar; bolmisa, azoqandin bir ot qıkidu wə Liwanning kedir dərəhlirini yəp ketidu! — dəptu.□

¹⁶ Əgər silərnıng Abimələkni padixah kıləninglar rast səmimiy wə durus niyət bilən boləyan bolsa, Yərubbaal wə uning ailisidikilərgə yaxxilik kıləyan, uning kıləyan əməlliri boyiqə uningəqa kayturoqan bolsanglar — □¹⁷ (qünki atam silər üqün jəng kılıp, öz jenini hətərgə təwəkkul kılıp silərnı Midiyanning qolidin kutquzdi! ¹⁸ Lekin silər bügün atamning jəmätigə qarxi kəzoqılıp, uning oqullirini, jəmiy yətmix adəmni bir taxning üstidə öltürüp, uning dedikining oqli Abimələkni tuqkıninglar boləyini üqün Xəkəm həlkıning üstigə padixah kılıp tikləpsilər!) ¹⁹ — əmdi əgər silər Yərubbaal wə jəmätigə səmimiy wə durus muamilə kıləyan bolsanglar, silər Abimələktin

□ **9:15** «... bolmisa, azoqandin bir ot qıkidu wə Liwanning kedir dərəhlirini yəp ketidu!» — Yotamning bu təmsili öz atisini kərsitidu, əlwəttə; Gideon gərqə «tegi pəs» adəm bolsimu, Israiləqa yetəkqilik kılıxқа öz həyatini birnəqqə ketim təwəkkül kildi; xuning üqün Israilar uningəqa wə ailisigə mehır-xəpқət kərsitixi kerək. □ **9:16** «Yərubbaal» — yəni «Gideon» — 6:32ni kəring. «uning kıləyan əməlliri boyiqə...» — ibraniy tilida «uning kəllirining əməlliri boyiqə...».

huxalliq tapqaysilər, umu silərdin huxalliq tapqay! ²⁰ Lekin bolmisa, Abimələktin ot qikip, Xəkəmdikilər wə Bəyt-Milloning həlkini yəp kətsun; xundakla, Xəkəmdikilər wə Bəyt-Milloning həlkidin ot qikip, Abimələkni yəp kətsun! — dedi.

²¹ Yotam kərindixi Abimələktin kərkup, kəqip Bəər degən jayoqa berip, u yərdə olturaklixip qaldi.

²² Abimələk Israiloqa üq yil səltənət kildi.

²³ Huda Abimələk bilən Xəkəmning adəmliri otturisoqa bir yaman roh əwətti; xuning bilən Xəkəmdikilər Abimələkkə asiylik kilişkə kəzoqaldi. □ ²⁴ Buning məksiti, Yərubbaalning yətmix oqlioqa kilinoqan zorawanlik wə kan kərzni ularni əltürgən kərindixi Abimələkning boynioqa qüxürüx, xundakla əz aka-ukilirini əltürüxkə uni qollap-qıwwətligən Xəkəmdiki kixilərnin bexioqa qüxürüxtin ibarət idi.

²⁵ Xəkəmdiki kixilər Abimələkni tutmaqqi bolup, taoqlarning qoqkilorioqa paylaqqilarni bəktürmə kilip turuqzdi; ular u yərdin ətkən yoluqlarning həmmisini bulang-talang kildi. Bu ix Abimələkkə yətküzüldi.

²⁶ Əbədning oqli Gaal əz aka-ukiliri bilən Xəkəmgə kəqip keliwidi, Xəkəmdiki kixilər uningə ixənq baqlap uni əz yar-yəliki kildi.

²⁷ Xundak kilip ular xəhərdin etizlikka qikip, üzümzarlarning üzümlirini üzüp sikip, xarab yasap, xadlik kilip əz butining ibadəthanisioqa kirip, yəp-iqixip Abimələkning üstidin lənət

□ **9:23 «bir yaman roh»** — bir jin, demək.

оқушғили турди. □ 28 Эбәднинг ошғили Gaal: — Abimәләк дегән ким иди? Xәкәм дегән немә иди, биз немә дәр унингә һизмәт қилоудәкмиз?! U Yәrubbaalning ошғили әмәсмү? Zәbul uning nazatәtqisi әмәсмү? Silәр Xәкәмning atisi Ҳамorning adәmlirining hizmitidә bolsanglar bolidu! Biz nemixқа Abimәләкning hizmitidә bolidikәnmiz? □ 29 Kaxki bu һәлқ mening қол astimda bolsa иди! U qaşqda mән Abimәләкни һәydiwtәttim! Mән Abimәләккә: — Öz қоxuningni көпәytip, jәnggә қикқin! — дегән болattim.

30 Әнди xәһәр baxliқи Zәbul Эбәдning ошғили Gaalning bu sәzlrini angliқinida, aққıki kelip, 31 әlқilәrni Abimәләкning қexiқә yoxurunqә әwәtip: «Mana, Gaalning ошғили қerindaxliri bilән Xәкәмgә keliwatidu; mana, xәһәrni siligә қarxi

□ 9:27 «**xarab yasap,...**» — ibraniy tilida «üzümlәrni dәssәp,....» □ 9:28 «**Abimәләк дегән ким иди? Xәкәм дегән немә иди, биз немә дәр унингә һизмәт қилоудәкмиз?! U Yәrubbaalning ошғили әмәсмү?**» — оқurmәnlәrning esidә barki, «Yәrubbaal» дегәнning мәnisi «Baalning әzi kelip uning bilән jәng қilsun!» дегәнlik болup, Gideon (yәni, Yәrubbaal)ningmu Baalqә қarxi turidioanliқini bildürәtti. Xunga Gaalning sәzining мәnisi Xәкәmdikilәр baalpәrәslәр turup, nemixқа Baalqә қarxi turoqan adәmning оqlining hizmitidә bolidu?» дегәндәк иди. «**silәр Xәкәмning atisi Ҳамorning adәmlirining hizmitidә bolsanglar bolidu**» — оқurmәnlәrning esidә barki, Yақup pәyoqәmbәrning дәwridә Xәкәmdikilәр Ҳамор дегән bir kixigә beқindi иди («Yar.» 34-babni көrüng). Ҳамор tunji оqlıqә xәһәrning namini isim қilip қоyoqan. «Xәкәмning atisi» дәl muxu Ҳаморни көrsitidu; Abimәләк xәһәrni soraxtin burun «xәһәр baxliқи» Ҳамorning jәмәtidikilәrdin қikқan bolsa керәк.

қикіхқа қутритиватиду. □ ³² Xunga sili adəmlirini elip бүгүн кеҗә *xəhər* ətrapidikі etizlikқа берip marap olturoʻayla; ³³ ətə kün qikқан haman kozoʻilip xəhərgə hujum qiləyayla; u wə uning adəmliri siligə qarxi qikқanda, sili əhwaləqa qarap uningəqa takabil turoʻayla, — dedi.

³⁴ Buni anglap, Abimələk həmmə adəmlirini elip, keqisi qikip, tət topқа bəlünüp, yoxurunup Xəkəmgə hujum qilixқа marap olturdi.

³⁵ Əbədning ooʻli Gaal sirtқа qikip xəhərning dərwasisida ərə turoʻanda, Abimələk öz adəmliri bilən yoxurunəqan jaydin qikti. ³⁶ Gaal həlkni kərüp Zəbuləqa: — Mana taʻol qokqiliridin adəmlər qūxūwatidu, dedi. Lekin Zəbul uningəqa jawabən: — Taʻolarning kələnggisi sanga adəmlərdək kərūnidu, — dedi.

³⁷ Gaal yənə səz kilip: Mana, bir top adəmlər dənglərdin qūxūp keliwatidu, yənə bir top adəmlər «Palqilarning dub dərihi»ning yoli bilən keliwatidu, — dedi.

³⁸ Andin Zəbul uningəqa: — Sening: «Abimələk degən kim idi, biz uning hizmitidə bolattukmu?» dəp qong gəp qiləqan aʻozing hazir keni? Mana bular sən kəzgə ilmiəqan həlk əməsmu? Əmdi qikip ular bilən sokuxup baққin! — dedi.

³⁹ Xuning bilən Gaal Xəkəmdikilər bilən qikip Abimələk bilən sokuxuxқа baxlidi. ⁴⁰ Lekin Abimələk uni məʻolup kilip qooʻlidi; u uning aldidin qaқti, xundaқla nuroʻun yarilənoʻqan adəmlər xəhərning dərwasisətiqə yetixip

□ 9:31 «**Mana, xəhərni siligə qarxi qikіxқа қутритиватиду**» — yaki «Mana, xəhərni siligə qarxi turuxқа mustəhkəmləwatidu».

kətkənidi. ⁴¹ Andin Abimələk Arumahda turup qaldi. Zəbul bolsa Gaal wə uning qerindaxlirini qoqlap, ularning Xəkəmdə turuxioja yol qoymidi. ⁴² Ətisi *Gaaldikilər* dalaqja qikti; bu həwər Abimələkkə yətkəndə ⁴³ u həlkini elip, ularni üq topqja bəlüp, dalada yoxurunup marap turdi; u qarap turuwidi, Xəkəm həlki xəhərdin qikti. U qorup ularqja hujum kildi.

⁴⁴ Abimələk wə uning bilən bolqan birinqi top atlinip xəhərning dərwasisining aldioja besip berip, u yərdə turdi; qaloqan ikki top etilip berip dalada turqan adəmlərgə hujum kilip ularni qiriwətti. ⁴⁵ Xu tərkiqədə Abimələk pütün bir kün xəhərgə hujum kilip, uni elip, uningda turuwatqan həlkni ɵltürüp, xəhərni haniwəyran kilip üstigə tuzlarni qeqiwətti.

⁴⁶ Xəkəm munaridiki adəmləning həmmisi buni anglap, Berit degən butning ibadəthanisidiki qoroqanoja kiriwaldi. □

⁴⁷ Xəkəm munaridiki adəmlər bir yərgə yiqiliwaptu, degən həwər Abimələkkə yətti.

⁴⁸ Xuning bilən Abimələk adəmlirini elip Zalmon teqioja qikti; u qolioja paltini elip dərəhning bir xehini kesip elip, ɵxnisigə koyup, andin ɵzi bilən bolqan həlkqə: — Mening nemə qilqinimni kərdünglar, əmdi silərmu tezdin xundaq qilinglar, — dedi.

⁴⁹ Buni anglap həlkning hərbi Abimələktək

□ **9:46 «Xəkəm munaridiki adəmlər... buni anglap, Berit degən butning ibadəthanisidiki qoroqanoja kiriwaldi»** — bu ayətkə qariojanda «Xəkəm munari» Xəkəm xəhiridin ayrim tursa kerək. Mumkinqilki barki, u «Bəyt-Millo» degən jayqja ohxaxtur (9:20-ayəttə hatiriləngən lənətni kərüng).

birdin xahni kesip elip, uningqa əgixip berip, xahlarni qoroqanning yenioqa dəwiləp, ot koyup qoroqan wə uningda boləqanlarni keydürüwətti. Buning bilən Xəkəmnin munaridiki həmmə adəmlər, jəmiy mingqə ər-ayal əldi.

⁵⁰ Andin Abimələk Təbəzgə berip, u yərdə bargah qurup Təbəzkə qorxap, hujum kilip uni ixoal kildi. ⁵¹ Lekin xəhərning ottur-isida mustəhkəm bir munar bar idi; barliq ər-ayal, jümlidin xəhərning həmmə qongliri u yərgə keqip berip, dərwazini iqidin taqap, munarning üstigə qikiwaldi. ⁵² Abimələk munaroqa hujum kilip, uningqa ot koyuxqa munarning dərwazisioqa yəkinlaxqanda, ⁵³ bir ayal yarəqunqakning üstünki texini Abimələkning bexioqa etip uning bax süngikini sunduriwətti. ■

⁵⁴ Andin Abimələk dərhal əz yarioqini ketürgüqi yigitni qakirip uningqa: — Kiliqingni suqurup meni əltürüwətkin; bolmisa, həlkə mening toqramda: «Bir ayal kixi uni əltürüwetiptu» deyixidu, — dedi. Buni anglap yigit uni sanjip əltürüwətti.

⁵⁵ Andin Israilning adəmliri Abimələkning əlgini kərüp, ularning həmmisi əz jaylirioqa kaytip ketixti. ⁵⁶ Xundak kilip Huda Abimələkning əzining yətmix akakisini əltürüp, atisioqa kiləqan rəzillikini uning əz bexioqa yandurdi; ⁵⁷ xuningdək Huda Xəkəmnin adəmliri kiləqan barliq yamanliklirininu ularning bexioqa yandurup quxürdi. Buning bilən Yərubbaalning oqli Yotam eytqan lənət ularning üstigə kəldi.

10

Tola wə Yairning «Ҳаким» boluxi

¹ Abimələktin keyin Issakar kəbilisidin boləqan Dodoning nəwrisi, Puaһning oəli Tola degən kixi Israilni kətkuzuxkə turdi; u Əfrainning taqliridiki Xamir degən jayda turatti; ² u Israiləqə yigirmə üq yil Һakim bolup aləmdin ətti wə Xamirda dəpnə kəlindi.

³ Uningdin keyin Gileadlik Yair turdi; u Israiləqə yigirmə ikki yil Һakim boldi. ⁴ Uning ottuz oəli bolup, ular ottuz təҺəygə minip yürətti. Ular ottuz xəҺərgə igidarqilik kəlattı; bu xəҺərlər Gilead yurtida bolup, ta bögüngiqə «Yairning kəntliri» dəp atalmakta. □ ⁵ Yair wapət bolup, Kamonda dəpnə kəlindi.

Israilning yənə gunahkə petixi

⁶ Lekin Israillar yənə Pərwərdigarning nəziridə rəzil boləqanni kəlip, Baal bilən Axərah butliriəqə bax urup, xundakla Suriyəning iləhliri, Zidondikilərnig iləhliri, Moabning iləhliri, Ammoniylarning iləhliri wə Filistiylərnig iləhlirining ibaditigə kirip, Pərwərdigarni taxlap, uningəqə ibadətə bolmidi. □ ■

⁷ Xuning bilən Pərwərdigarning oqəzipi Israiləqə kəzoqilip, ularni Filistiylərnig wə Ammoniylarning kəliəqə taxlap bərdi. □ ⁸ Bular

□ **10:4 «Yairning kəntliri»** — yaki «Һawwot-Yair». □ **10:6 «Suriyə»** — ibraniy tilida «Aram». ■ **10:6** Ҳak. 2:11; 3:7; 4:1; 6:1 □ **10:7 «... Ammoniylarning kəliəqə taxlap bərdi»** — ibraniy tilida «...Ammoniylarning kəliəqə setip bərdi».

bolsa xu yili Israillarni kattik besip ezdi; andin ular Iordan deryasining maxriq tæripidæ Amoriylarning zeminidiki Gileadta olturuxluk barlik Israil hækigæ on sækiz yiloigæ zulum kildi. □ ⁹ Ammoniyar yænæ Iordan deryasidin øtüp, Yehuda, Binyamin wæ Əfraim jëmætigæ qarxi hujum kildi: xuning bilæn pütkül Israil kattik azablandi.

¹⁰ Xuning bilæn Israillar Pærwærdigarøa pæryad kilip: — Biz sanga gunah kilduk, øz Hudayimizni taxlap, Baal butlirining kullukioa kirip kættuk, dedi.

¹¹ Pærwærdigar Israillarøa: — Mæn silærni misirliklardin, Amoriylardin, Ammoniylardin wæ Filistiylærdin kutkuzøan æmæsmidim?

¹² Zidoniylar, Amalæklær wæ Maonlar kelip silærgæ zulum kiløinida, Manga pæryad kiløininglarda silærni ularning kolidin kutkuzøan æmæsmidim? ¹³ Xundaktimu,

silær yænæ Meni taxlap, yat ilahlarning kullukioa kirdinglar. Mæn silærni æmdi kutkuzmaymæn! ■ ¹⁴ Əmdi berip øzünglar tallioan ilahlæroa pæryad kilinglar, kiyinqilikka qaloan qeøinglarda xular silærni kutkuzsun,

— dedi.

¹⁵ Əmma Israillar Pærwærdigarøa yalwurup: — Biz gunah kilduk! Əmdi næziringgæ nemæ yahxi kærünsæ bizgæ xundak kiløin, bizni pækæt muxu bir ketimla kutkuzuwaløaysæn! — dedi.

¹⁶ Xuning bilæn Israil yat ilahlarni øz arisidin

□ **10:8** «... Iordan deryasining maxriq tæripidæ» — ibraniy tilida «... Iordan deryasining u tæripidæ». ■ **10:13** Qan. 32:15; Yær. 2:13

qikirip taxlap, Pərwərdigarning ibaditigə kirixti; *Pərwərdigar* Israilning tartiwatқан azab-oқubətlirini kərүp, kəngli yerim boldi.

Qjerip adəmning sərdar boluxi — Yəftah

¹⁷ Xu waқitta Ammoniylar toplinip Gileadta qedirgah tikti; Israillarmu yioqilip kelip Mizpahqa quxup qedirgah tikti. ¹⁸ Gileadtiki həlkning qongliri əzara: — Kim Ammoniylar bilən sokuxuxqa baxlamqi bolsa, u barliq Gileadtikilərgə bax bolidu, dedi.■

11

¹ Xu qaşqda Gileadliq Yəftah degən kixi batur palwan idi. U bir pahixə ayalning oşli bolup, Gileadtin tərəlgənidi. □ ■ ² Lekin Gileadning əz ayali uningqa birnəqqə oşul bala tuşup bərgənidi; bu ayaldin tuşuloşan oşulliri qong bolqanda Yəftahni əydin koşlap: — Sən baxqa hotundin bolqan oşul bolqacqqa, atimizning əyidin miraşqa igə bolmaysən, — dedi.

■ **10:18** Ҳак. 11:6, 9, 10, 11 □ **11:1** « *Yəftah* bir pahixə ayalning oşli bolup, Gileadtin tərəlgənidi» — Yəftahning atisi Gilead Manassəhning nəwrisi Gilead əməs, əlwəttə («Qəl.» 26:29). Lekin u Gileadtikilər arisida ularning qonglirining biri bolsa kərək. «Gilead» (mənisi «taxliq rayon») degən jay heli burunla xu nam bilən tonuloşan (məsilən «Yar.» 31:21). Manassəhning nəwrisi Gileadqa xu yərninɡ namini isim kiliq koşoşan ohxaydu; keyin uning əjdadliri dərwekə xu rayonda olturaqlaxti. ■ **11:1** Ibr. 11:32

³ Xuning bilən Yəftah қerindaxliridin қeqip, Tob degən zeminda turup қaldi. Xu yərdə birmunqə bikar tələplər Yəftahning ətrapiqə bir-birləp yiqildi. Ular uning bilən kirip-qiqip yürətti. □

⁴ Əmma birnəqqə wakit өtkəndə Ammoniy-lar Israil bilən sokuxқа qikti. ⁵ Ammoniy-lar Israilqə hujum qilqanda Gileadning aqsakalliri Yəftahni Tob zeminidin elip kəlməqci bolup uning yeniqə bardi. ⁶ Ular berip Yəftahқа iltija qilip: — Bizning Ammoniy-lar bilən urux qiliximiz üqün sən kelip bizgə sərdar bolup bərgin, — dedi.

⁷ Yəftah Gileadning aqsakalliriqə jawabən: — Silər meni eq kərip atamning jəmətidin həydiwətkənidinglarqə, əmdi bexinglarqə bal-ayı'apət qüxkəndə қandəqsigə mening keximoqə kelip қaldinglar, — dedi.

⁸ Gileadning aqsakalliri Yəftahқа: — Durus, lekin seni biz bilən billə berip Ammoniy-larqə қarxi jəng qilip, Gileadta həmmə olturuwatқанlarqə bax bolsun dəp, қexingqə kəldük, — dedi.

⁹ Yəftah Gileadning aqsakalliridin: — Əgər silər meni Ammoniy-lar bilən sokuxuxқа yandurup barqininglarda, Pərwərdigar ularni mening қolumqə tapxursa, mən silərgə bax bolamdimən? — dəp soridi.

¹⁰ Gileadning aqsakalliri Yəftahқа jawab berip: — Eytқiningdək qilmisak, Pərwərdigar Əzi arimizda guwah bolup həküm qilқarsun! — dedi.

□ **11:3** «... **qikip-kirip yürətti**» — ibraniy tilida bu ibarə bəlkim bulangqilik qilixқа qilixni kərsitixi mumkin.

11 Buni anglap Yəftah Gileadning aqsakalliri bilən bardı; hək uni əzligə həm bax həm sərdar kılıp tiklidi. Yəftah Mizpahəyə barəyanda həmmə səzlrini Pərwərdigarning aldida bayan kildi. □

Yəftahning tarihtin dars berixi

12 Andin Yəftah Ammoniylarning padixahəyə əlqilərnı əwətip, uningdin: — Mening zeminəyə besip kirip, mən bilən soxuxuxkə mənə nemə həkking bar idi? — dəp soridi.

13 Ammoniylarning padixahı Yəftahning əlqilrigə jawab berip: — Qünki Israillar Misirdin qıqıp kəlgəndə ular Arnon dəryasidin tartip *ximaldiki* Yabbok ekiniəyiqə wə *əərbətə* İordan dəryasiəyiqə mening zeminimni bulap igiliwəlanidi. Əmdi sən bu yərlərnı tinqlık bilən mangu yandurup bər! — dedi.

14 Yəftah əlqilərnı Ammoniylarning padixahining kəxiəyə yənə əwətip ¹⁵ uningəyə: — Yəftah səz kılıp mundaq dəydu: «İsrail nə Moabning zeminini nə Ammonning zeminini igilimidi, ■ ¹⁶ bəlki ular Misirdin qıqıp kəlgəndə qəl-bayawanda mengip Kızıl dengizdin ətöp, andin Qadəx degən jayəyə yetip kəlgənidi; ¹⁷ xu qəyda Israilliklər Edom padixahining kəxiəyə əlqilər əwətip: «Zeminliridin kesip ətūwelixkə ijazət bərgəylə» dəp soriwidi, Edom padixahı uniməlanidi. Xuning bilən

□ **11:11** «...həmmə səzlrini Pərwərdigarning aldida bayan kildi» — baxkə birhil tərjimisi: «həmmə ixlarnı Pərwərdigarning aldida yürgüzətti». ■ **11:15** Qəl. ;13:21 Qan. 2:9, 19

ular Moab padixahining kexioqa *iltija bilən* əlqilərnı əwətsə, umu koxulmioqanıdı. Xu səwəbtin Israillar Qadəxtə turup kəloqan; ■ 18 andin ular qəl-bayawan bilən mengip Edom zemini bilən Moab zeminini aylinip ətüp, Moab zeminining xərək tərıpidin kelip, ahırıda Arnon dəryasining xu kətıda qedir tıkti. Ular Moabning qegrısı iqıgə kirmıdı; qünki Arnon dəryası Moabning qegrasıdır. 19 Andin Israil Amoriylarning padixahı Sihonqa, yəni Həxbonning padixahining kexioqa əlqilərnı əwətip: «Bizning zeminlirining iqıdin ətüp öz jayimizqa beriweliximizqa ijazət bərgəyla» — dedi.■

20 Lekin Sihon Israilqa ixənq kılalmay, yurtidin ətklı kəymıdı; u bəlki həklirining həmmisini yioqıp, Jahzah degən jayoqa qüxüp qedirgah tikip, Israil bilən uruxtı. 21 Əmma Israilning Hudasi Pərwərdigar Sihonni barlık həlki bilən koxup Israilning kəlioqa tapxurdi, Israillar ularni urup kirdi. Andin Israil xu yərdə olturuxluk Amoriylarning həmmə zeminini igilidi. 22 Arnon dəryasidin tartip Yabbok ekiniqiqə, qəl-bayawandin tartip İordan dəryasıqiqə Amoriylarning pütkül zeminini igilidi. ■ 23 Israilning Hudasi Pərwərdigar Amoriylarnı Əz həlki boləqan Israilning aldidin kooqlap qıkardi, əmdi sən xu yurtqa igə bolmaqımusən? 24 Sening ilahıng Kəmux sanga igilətkən yərgə özüng igə boldungoqu? Xuningoqa ohxax Pərwərdigar

■ 11:17 Qəl. 20:17 ■ 11:19 Qəl. 21:22; Kan. 2:26 ■ 11:22 Kan. 2:36

Hudayimiz aldimizdin ҳөйдөп қикiriwәtkән һәлкning yerigә bolsa, bizmu xuningoҗa igә bolimiz.□

²⁵ Әmdi сән дәрwәкә Moabning padixahi болоан Zipporning ооли Balaktinmu күқлүкmu? U қаған Israil билән tirkәxкән yaki Israil билән jөng қilixқа жүr'әt қilөан? ■ ²⁶ Yәнә кәlip, Israil Ҳәxbон wә uningoҗa қарaxlik yezaқixlaқlarda, Aroәр wә uningoҗa қарaxlik yezaқixlaқlarda һәмдә Arnon дәryasining boyidiki барlik xәһәrlәрдә үq yüz yil makan tutup olturoан waқitlarda, nemixқа silәр xu yәrlәrni қayturuwalmidinglar?□

²⁷ Xunga мән sanga gunah қilmidim, bәlki manga tajawuz қilip, yamanlik қilöuқи сән өзүngdursән. Birdinbir adalәt қikәroуқи Pәrwәrdigar Özi бүgүн Israillar билән Ammoniy-larning otturisida һәкүм қikәrsun!» — dedi.

²⁸ Lekin Ammoniylarning padixahi Yәftahning әlqi әwәtip eytkән sәzlrini tingximidi.

Yәftahning қәsәм қilixi

²⁹ Xu waқitta Pәrwәrdigarning Rohi Yәftahning üstigә qүxүp, u *қuwwәtlinip* Gilead билән

□ **11:24 «Sening ilahing Қemox sanga игilәtkән yәrgә өзүng igә boldungoу?»** — Yәftahning «ilahing Қemox» degini һәrgizmu Қemoxni һәқikәtән «bir huda» dәp etirap қilöqini әmәs, әlwәttә. U pәқәt ixlarni Ammoniylarning padixahining көzқarixi boyiqә bayan қilidu, halas. 27-ayәtni көrүng.

■ **11:25** Qәl. 22:2 □ **11:26 «Israil Ҳәxbон ... һәмдә Arnon дәryasining boyidiki барlik xәһәrlәрдә үq yüz yil makan tutup olturoан waқitlarda»** — bu «300 yil»ning қандақ һесаblanöanliқini «қoxumқә sәz»imizdin көrүng.

Manassəhlərnıng yurtidin ətüp Gileadtiki Mizpahğa berip, andin Gileadtiki Mizpahdin Ammoniylar tərəpkə mangdi. ³⁰ Xu qaoqda Yəftah Pərwərdigarğa kəsəm iqip: — Əgər Sən dərwəkə Ammoniylarni kolumğa tutup bərsəng, ³¹ undaқта mən Ammoniylarning kexidin tinq-aman yenip kəlginimdə, öyümning ixikidin qikip manga tunji yolukқini Pərwərdigarğa ataloqan bolidu, mən uni kəydürmə kurbanlıq kılımən, — dedi.□

³² Xuning bilən Yəftah qikip Ammoniylar bilən soқuxkili ular tərəpkə ətти; Pərwərdigar ularni uning koloqə tapxurdi. ³³ Xuning bilən u Aroərdin tartip Minnitkiqə ularni kattik urup kirip, yigirmə xəhərnı elip, Abəl-Keramimoqıqimu yetip bardi. Buning bilən Ammoniylar Israilğa boysunduruldi.

³⁴ Andin Yəftah Mizpahğa kaytip öyigə kəlgəndə öz kızı dap qelip ussul oynap uning aldioqə kəruxkili qıkti. Bu uning yaloquz kızı bolup, uningdin baxka heq oqul-kızı yok idi. ³⁵ U uni kərgəndə öz iginlirini yırtip: — Ah, ah, mening kizim! Sən meni intayin yaman halğa quxurdung, meni dərdkə quxürgüqilərdin biri bolup kalding; qünki mən Pərwərdigarğa aozimni eqip, eytkan gepimdın yeniwalal-

□ **11:31 «... öyümning ixikidin qikip manga tunji yolukқini...»** — Yəftahning muxu yərdə kəzdə tutқini əslidə insan əməs, bəlki birər qarpay bolsa kerək.

maymən, — dedi. □

³⁶ Кизи унингоа: — Өй ата, Пәрвəрдигароа аолингни еқип вəдə қилоан болсанг, аолингдин қикқини бойиқə, манагə хуни қилоин; қўнки Пәрвəрдигар сенинг дўхмəнлиринг болоан Аммонийлардин интиқамингни елип бəрди, — деди.

³⁷ Андин у атисиоа янə: — Менинг ху илтимасимни қобул кəргинки, манагə икки аилик мəһлəт бəрсəнг; мən киз достлирим билən берип таоларда юрўп, қизликим ўқўн матəm тутуwalay, — деди. □

³⁸ Атиси jawab берип: — Бароин, деди. Унингоа икки аилик мəһлəт берип далаоа əвəтти. У берип, киз достлирини елип таолароа қикип, икки аюиқə əзининг киз пети қалоиниоа аһ-зар кəтўрўп yiолап юрди. ³⁹ Хундақ boldiki, у икки айдin кейин атисининг кəхиоа yenip кəлгəндə, атиси унинг ўстигə қилоан кəсимини бəжə кəлтўрди. Бу киз болса һəқ əр кixигə yeqinlaxmioanidi. Хунинг билən Исраилда хундақ бир əрп-адət пəйда boldiki, □ ⁴⁰ һəр yили Исраилнинг қизлири əйдin қикип Yəftahning қизини тət кўн əслəп hatiriləydiоан

□ **11:35 «Sən meni intayin yaman haloja quxurdung, meni dardka quxurguqilardin biri bolup kalding»** — ibraniy tilida: «Sən meni bək pəskə quxurdung, meni parakəndə qiloquqilarning biri bolup qiqting». □ **11:37 «...kizlikim uqun matəm tutuwalay»** — demək, əy-oqaksiz, pərzəntsiz bolup bu dunyadin ketidiqini uqun. □ **11:39 «...atisi Yəftah** uning ўstigə qiloan kəsimini bəjə kəltürdi» — Yəftah əz қизини қurbanlik қildimu? Yaki bu sözlərninг baxқа mənisi barmu? «Қoxumқə səz»imizdə alimlarning pikirliri тоqruluk azraq mulahizə yūrgūzimiz.

boldi.□

12

Israilda ҳəsəthorluk түпəylidin jedəl pəyda boluxi

¹ Lekin Əfraimiylar bolsa toplixip Zafon tərəpkə өтүп Yəftahқа soal қойуп: — Sən Ammoniylar bilən jəng қилқили барқiningda nemixқа bizni billə berixқа қaqirmaysən? Əmdi biz өyüngni өзүнг bilən қoxup otta қeyдүрүwetimiz, — dedi.□ ■

² Yəftah ularқа jawab berip: — Mən bilən həlkim Ammoniyloқа қarxi қattik jəng қiliwatқanda, silərni қaqirsam, meni ularning қolidin қutқuzmidinglar. ³ Siləning kelip meni қutқuzmaydioanliқinglarni қөрүп, jenimni alқinimoқа elip қойуп, Ammoniyloқа һujum қilixқа atlandim, Pərwərdigar ularni қolumқа tapxurdi. Əmdi silər nemixқа бүgүн kelip manga һujum қilməқqisilər? — dedi.□

⁴ Lekin Əfraimlar Gileadlarni *һaqarətləp*: — Silər i Gileadlar, Əfraimning arisida wə Manassəһning arisida turuwatқan musapirlar, Əfraimda turuwatқan қaqқunsilər, halas! — dedi. Xuning bilən Yəftah барliқ Gileadtikilərni

□ **11:40** «...Yəftahning қizini tet күn əsləp hatiriləydioan boldi» — yaki «... Yəftahning қizini tet күn əsləp matəm tutidioan boldi». □ **12:1** «...Zafon tərəpkə өтүп...» — yaki «ximal tərəpkə өтүп...». ■ **12:1** Ҳак. 8:1 □ **12:3** «...һujum қilixқа atlandim» — ibrabiy tilida «...һujum қilixқа өttüm». Məlum bir dərya-əstəngdin өtkən bolsa kerək.

yiloqir Əfrayim bilən soquxti. Ular Əfrayimlarni urup kirip məqlup qildi. □ ⁵ Andin Gileadtikilər Iordan dəryasining keqiklirini tosup, Əfrayimlarni otküzmidi. Xundaq boldiki, Əfrayimlik birər qaqqon keqikkə kelip: — Meni otkili qoyqin, desə Gileadtikilər uningdin: — Sən Əfrayimiyu? — dəp soraytti. U kixi «yak» desə, □ ⁶ ular uningqa: — «Xibolət» degin! — dəytti. Əgər u kixi natoqra tələppuz kilip «sibolət» dəp jawab berip qalsa, ular uni tutup Iordan dəryasining keqikining yenida oltürüwetətti. Xu tərکیدə xu waqıtta kirik ikki mingqə Əfrayimiy oltürüldi. □

⁷ Yəftah altə yil Israiloqa Һakim boldi. Andin Gileadlik Yəftah aləmdin oтүp, Gilead xəҺərlirining biridə dəpnə qilindi.

Ibzanning Һakim boluxi

⁸ Uningdin keyin Bəyt-LəҺəmlik Ibzani Israiloqa Һakim boldi. ⁹ Uning ottuz oqli, ottuz kizi bolup, ottuz qizini sirtka ərgə berip, sirtin ottuz qizni oqullirioqa elip bərdi. U yəttə yiloqiqə Israiloqa

□ **12:4** «**Silər i Gileadlar, Əfrayimning arisida wə ManassəҺning arisida turuwatqan musapirlar, Əfrayimda turuwatqan qaqqunsilər, halas!**» — Gileadlar əslidə ManassəҺ qəbilisidin kelip qikkənidi. □ **12:5** «**Andin Gileadtikilər Iordan dəryasining keqiklirini tosup, Əfrayimlarni otküzmidi**» — yaki «Andin Gileadtikilər Əfrayimning udulidiki Iordan dəryasining keqiklirini tosuwaldi». □ **12:6** «**Xibolət**» — Bu səzning mənisi «əkin» yaki «kəlkün» bolup, muxu waqıtlarda pəket keqikkə yətkən adəmlərnin tələppuzini sinax üqün ixlitiqən, halas. Roxənki, Əfrayimiyar adəttə «x»ning tələppuzini qiqaralmaytti. «**Sibolət**» — buning mənisi «buoqday baxiqi».

ҳаким boldi. □ ¹⁰ Andin Ibzan өлүп, Бөйт-Ләһәмдә дәрпнә қилинди.

Elon wə Abdonning Ҳаким болуши

¹¹ Uningdin keyin Zəbulun қəbilisidin болған Elon Israilоға Ҳаким болуп, он yil Israilda Һөкүм сүрди. ¹² Andin Zəbulun қəbilisidin болған Elon өлүп, Zəbulun zeminidiki Ayjalon degən jayda дәрпнә қилинди.

¹³ Uningdin keyin Piratonluқ Ҳилләning ооли Abdon Israilоға Ҳаким boldi. ¹⁴ Uning қирік ооли wə ottuz nəwrиси bar idi. Ular yətmix exəkkə minip mangatti. U Israilоға səkkiz yil Ҳаким boldi. ■ ¹⁵ Andin Piratonluқ Ҳилләning ооли Abdon өлүп, Əfraim zeminida, Amaləklərnıng тақлиқ rayonidiki Piraton degən jayda дәрпнә қилинди.

13

Ximxonning tuşuluxi

¹ Lekin Israilar Pərwərdigarning nəziridə yənə rəzil bolоğanni қildi; xuning bilən Pərwərdigar ularni қирік yiloқiqə Filistiyələrnıng қolioға taxlap қoydi.■

□ **12:9** « *Ibzanning* ottuz ооли, ottuz қизи болуп...» — roxənki, Ibzan Yəftahқа ohximaytti, u көп ayallıқ болғаниди. ■ **12:14** Ҳак. 10:4 ■ **13:1** Ҳак. 2:11; 3:7; 4:1; 6:1; 10:6

² Xu qəoqda Zoreah degən jayda, Dan jəmətidin boləqan, Manoah isimlik bir kixi bar idi. Uning ayali tuoqmas bolup, heq balisi yoq idi. ³ Pərwərdigarning Pərixtsisi bu ayaloqa ayan bolup uningə: — Mana, sən tuoqmas boləqining üqün bala tuoqmiding; lekin əmdi sən hamilidar bolup bir oqul tuoqisən. ⁴ Əmma sən səgək bolup, xarab yaki küqlük harək iqmə, heq napak nərsinimu yemigin. ■ ⁵ Qünki mana, sən hamilidar bolup bir oqul tuoqisən. Bu bala anisining kərsikidiki qəoqdin tartip Hudaqa ataloqan «nazariy» bolidioqini üqün, uning bexioqa hərgiz ustira selinmisun. U Israilni Filistiylərnin qəolidin kətkuzux ixini baxlaydu, — dedi. □ ■

⁶ Ayal erining kəxioqa berip, uningə: — Mana, Hudaning bir adimi yenimoqa kəldi; uning turki Hudaning Pərixtsisidək, intayin dəhxətlik ikən; lekin mən uningdin: «Nədin kəlding» dəp sorimidim, umu öz nam-xəripini manga dəp bərmidi. □ ⁷ U manga: — «Mana, sən hamilidar bolup bir oqul tuoqisən; u bala anisining kərsikidiki qəoqdin tartip əlidoqan künigiqə Hudaqa ataloqan bir nazariy bolidioqan boləqəqə, əmdi sən xarab yaki küqlük harək iqmə wə heq napak nərsinimu yemigin» dedi,

■ **13:4** Qəl. 6:2, 3 □ **13:5** «**Nazariy**» — Hudaning yolioqa alahidə ataloqan bir kixi. Ular toqruluk «Qəl.» 6-bab wə izahətlarni kərüq. ■ **13:5** Qəl. 6:5; 1Sam. 1:11 □ **13:6** «**Hudaning Pərixtsisidək**» — ayal kərgən muxu Pərixtnin «Hudaning pərixtsisi» yaki «Pərwərdigarning Pərixtsisi» (demək, Məsih) degən zatning əzi («Təbirlər»imizni wə keyinki 16-ayətni kərüq).

— dedi.

⁸ Buni anglap Manoah Pərwərdigarğa dua kilip: — Ah Rəbbim, Sən bu yərgə əwətkən Hudaning adimi bizgə yənə kelip, tuqulidionan balioğa nemə kiliximiz kerəklikini əgitip koysun, dəp iltija kildi.

⁹ Huda Manoahning duasini anglidi; ayal etizlikta oltuqinida, Hudaning Pərixtsisi yənə uning kexioğa kəldi. Əmma uning eri Manoah uning kexida yok idi. ¹⁰ Andin ayal dərhal yügürüp berip, erigə həwər berip: — Mana, həliki küni yenimoğa kəlgən adəm manga yənə kərümdi, dewidi, ¹¹ Manoah dərhal kopup ayalining kəynidin mengip, u adəmning kexioğa kelip: — Bu ayalğa kelip səz kiləjan adəm sənmu? — dəp soriwidi, u jawabən: — Xundak, məndurmən, dedi.

¹² Manoah uningğa: — Eytkan səzliring bəja kəltürülgəndə, bala kaysi tərکیدə qong kilinixi kerək, u nemə ixlarni kilidu? — dəp soridi.

¹³ Pərwərdigarning Pərixtsisi Manoahğa jawab berip: — Mən bu ayalğa eytkan nərsiləarning həmmisidin u həzi bolup özini tartsun; ¹⁴ u üzüm telidin qikkan heqkandak nərsidin yemisun, xarab yaki küqlük həraq iqmisun, heq napak nərsilərdin yemisun; mən uningğa barlik əmr kilənimni tutsun, dedi.

¹⁵ Manoah Pərwərdigarning Pərixtsisigə: — Iltipət kilip, kətməy tursila, əzlrigə bir oqlak təyyarlayli, dewidi, ¹⁶ Pərwərdigarning Pərixtsisi Manoahğa jawab berip: — Sən Meni tutup qalsangmu, Mən neningdin yeməymən; əgər sən birər kəydürmə kurbanlik sunmaqçi

bolsang, uni Pərwərdigarəa atap sunuxung kerək, dedi (uning xundak deyixining səwəbi, Manoah uning Pərwərdigarning Pərixtsisi ikənlikini bilmigənidi).

¹⁷ Andin Manoah Pərwərdigarning Pərixtsisidin: — Əzlrining nam-xəripi nemidu? Eytip bərgən bolsila, səzliri əməlgə axuruloqinida, siligə həritimizni bildürəttük, — dedi.

¹⁸ Pərwərdigarning Pərixtsisi uningəa jawabən: — Namimni sorap qaldingəu? Mening namim karamət tilsimattur, — dedi.□

¹⁹ Xuning bilən Manoah oqlak bilən axliq hədiyəsini elip berip uni qoram taxning üstidə Pərwərdigarəa atap sundi. Pərwərdigarning Pərixtsisi ularning kəz aldida ajayip karamət bir ixni kəlip kərsətti; Manoah wə ayali qarap turdi.

²⁰ Xundak boldiki, ot yalkuni qurbangahtin asmanəa kətürülgəndə, Pərwərdigarning Pərixtsimu qurbangahtin qikқан ot yalkuni iqidə yukirioə qikqip kətti. Manoah bilən ayali buni kərüp, əzlrini yərgə taxlap yuzlirini yərgə yekip düm yatti.

²¹ Xuningdin keyin Pərwərdigarning Pərixtsisi Manoahka wə uning ayalioə kayta kərünmidi. Manoah xu wakitta uning Pərwərdigarning Pərixtsisi ikənlikini bildi. ²² Andin Manoah ayalioə: — Mana, biz qoқum əlimiz, qünki biz

□ **13:18 «Namimni sorap qaldingəu? Mening namim karamət tilsimattur»** — Manoah öz duasioəa jawabən kəlgən Pərwərdigarning Pərixtsisini insan dəp oylaydu. «Karamət tilsimat» degən muxu süpət ibraniy tilida («pələ») pəqət Hudaning Əzini yaki uning kəloqan ixlirini süpətləx üçün ixltilidu.

Hudani kerdük! — dedi.■

²³ Lekin ayali uningõa jawab berip: — Əgər Pərwərdigar bizni ɵltürɵxkə layik kɵrgən bolsa, undaƙta u kɵydɵrmə kɵrbanlik bilən axlik hədiyəni qolimizdin qobul qilmioƙan bolatti, bu ixnimu kɵrsətmigən bolatti wə xundaƙla bundaƙ sɵzləрни bizgə eytmioƙan bolatti, — dedi.

²⁴ Xu ixtin keyin ayal bir oƙul tuoƙdi, uning ismini Ximxon qoydi. Bu bala əsɵp, qong boldi wə Pərwərdigar uni bərikətlidi.□ ■

²⁵ Zoreah bilən Əxtaolning otturisidiki Maƙanəh-Danda Pərwərdigarning Rohi uningõa əz təsirini kɵrsitixkə baxlidi.□

14

Ximxonning Filistiy bir qizni əmrigə almaƙqi boluxi

¹ Bir waƙitta, Ximxon Timnahƙa qɵxɵp, u yərdə bir qizni kɵrdi; u Filistiy qizliridin biri idi. □ ² U xu yərdin qikip ata-anisining yenioƙa qaytip: — Mən Timnahda Filistiy qizliridin birini kɵrdüm, uni manga hotunlukƙa elip beringlar, — dedi.

³ Biraq ata-anisi uningõa: — Kərindaxliringning qizlirining iqidə yaki bizning pɵtköl qowmimizning arisidin sanga bir qiz qikmasmu? Nemixƙa hətnisiz boloƙan

■ 13:22 Mis. 33:20; Kan. 5:26; Ҳak. 6:22, 23 □ 13:24 «Ximxon» — «kuyaxtək (kɵqlük)» yaki «roxən, parlik adəm».

■ 13:24 Ibr. 11:32 □ 13:25 «Maƙanəh-Dan» — yaki «Danning bargahı». □ 14:1 «Timnah» — yaki «Timnatah».

Filistiylarning kexioqa berip, ulardin hotun almakqi bolisen? — dedi; amma Ximxon atisioqa: — Uni manga elip beringin, qunki u manga bæk yaqti, — dedi.□

⁴ Uning ata-anisi bu ixning Pərwərdigar tərpidin boləninini bilmidi. Qunki Filistiyler xu qaonda Israil üstidin həküm sürüp turoqan boləqaqqa, U Filistiylergə takabil turuxqa pürsət yaratmaqci idi.□

⁵ Əmdi Ximxon ata-anisi bilən Timnahqa quxti; ular Timnahdiki üzümzarliklarəqa yetip kəlgəndə, mana bir yax xir həkirigən peti uningəqa etildi.

⁶ Xuan Pərwərdigarning Rohi uning üstigə quxüp, u qolida heqnemə bolmioqan hələttə xirni tutup, uni oqlakni yirtkəndək yirtip titma-titma kilivətti. Lekin u bu ixni ata-anisioqa demidi. □ ⁷ Andin u *Timnahqa* quxüp, u qiz bilən paranglaxti, u qiz Ximxonəqa bæk yarap kətti.

⁸ Birməzgildin keyin u qizni elip kelix üqün qayta barəqanda, xirning əlükini kərüp baqay

□ **14:3 «bizning pütkül qowmimizning arisidin...»** — ibraniy tilida «mening pütkül qowmim arisidin...». □ **14:4**

«...**yaratmaqci idi**» — ibraniy tilidiki muxu söz adəttə «izdiməqci idi» degənni bildüridu. Mumkinqiliki barki, Hudaning Rohi Ximxonni tezrək Filistiylergə hujum qilixqa qozəqini bilən, lekin u Hudaning Rohining xu türtkisigə tehiqə etiwər qilmaywatatti. □ **14:6 «Lekin Ximxon** bu ixni ata-anisioqa demidi» — Ximxon «nazariy» boləqaqqa, heqkəndəq üzümzin boləqan nərsini yeməsliki kerək idi. Xunga Ximxon üzümzarlik bilən mangmay, ata-anisidin ayrilip mangoqan bolsa kerək. Lekin ata-anisi «nazariy» bolmioqqaqqa üzümzarliqtin udul ətsə bollatti. Xu səwəbtin Ximxonning ata-anisi uning xirni əltürginini bilmidi.

dəp yoldin burulup қариwidi, mana xirning iskititining iqidə bir top Һəsəl Һəriliri bilən Һəsəl turatti. ⁹ U Һəsəldin oqumioҗa elip yəp mangdi; ata-anisining yenioҗa kəlgəndə, ularoҗimu bərdi, ularmu yedi, lekin əzining Һəsəlni xirning iskititining iqidin elip kəlginini ularoҗa demidi. ¹⁰ Uning atisi *uningoҗa Һəmrəh bolup* qūxūp қizning əyigə kəldi, u yərdə Ximxon bir ziyarət bərdi, qūnki burundinla toy қilidioҗan yigitlər xundəқ қilidioҗan rəsm-қaidə bar idi. ¹¹ Ular Ximxonni kərup, uningoҗa Һəmrəh boluxқa ot-tuz yigitni tepip kəldi; ular uningoҗa Һəmrəh boldi. □ ¹² Ximxon ularoҗa: — Mən silərdin bir tepixmaq soray, əgər silər ziyarət қilinidioҗan yəttə kūn iqidə uning mənisini manga dəp bəralisənglar, mən silərgə ottuz danə kanap kəynək bilən ottuz yürūx egin berimən; ¹³ əgər uni yexip bəralmisənglar, silər manga ottuz danə kanap kəynək bilən ottuz yürūx egin beringlar, — dedi. Ular uningoҗa: — Maқul, undəқ bolsa tepixmiқingni eytkin, qeni anglayli, — dedi.

¹⁴ U ularoҗa: — Yeyilidioҗini yegūқining iqidin қiқti; tatliқ kūqtūnggūrning iqidin қiқti, *bu nemə?* — dedi. Ular ūq kūngiqə bu tepixmaqni tapalmidi. ¹⁵ Yəttinqi kūni xundəқ boldiki, ular Ximxonning ayalining kexioҗa berip: — Sən eringni aldap-siylap, tepixmaqning mənisini bizgə eytip berixkə maқul қiloқin; bolmisa seni atangning əyi bilən qoxup kəydürūwetimiz. Silər bizni

□ **14:11 «...ottuz yigitni tepip kəldi»** — ximxunning toyida uningoҗa Һəmrəh boluxқa қaqiroҗan bolsa kerək.

yoksul қилихқа бу yərgə qakiroqanmu?! — dedi.□

¹⁶ Ximxonning ayali uning aldidida yioqlap turup: — Sən manga eq, meni pəkət səyməysən; sən mening qowmimning baliliridin bir tepixmaqni soriding, əmma manga mənisini eytip bərmiding, dəp yioqliqili turdi. Ximxon uningqə jawabən: — Mana, mən uni atanaməyimu dəp bərmigən tursam, sanga dəp bəmədim? — dedi.

¹⁷ Ziyapət ötküzülgən yəttə күnidə u erining aldidida yioqlapla yürdi. Xundak boldiki, yəttinçi күni bolqanda ayali uni kıstap turuwaloqəqə, uningqə tepixmaqning mənisini eytip bərdi. Andin ayal berip öz həlkining adəmlirigə tepixmaqning mənisini dəp bərdi. □ ¹⁸ Xuning bilən yəttinçi күni күn patmasta, xəhərning adəmliri uningqə jawab berip: — Həsəldinmu tatlıki barmu? Xirdinmu küqtünggüri barmu? — dedi. U ularqə jawab berip: — Əgər silər mening inikim bilən yər aqdurmiqan bolsanglar, tepixmikimni hərgiz tapalmayttinglar! — dedi.

¹⁹ U waqıtta Pərwərdigarning Rohi uning üstigə qüxti; u Axkelonqə qüxüp, Axkelondikilərdin ottuz kixini öltürüp, ulardin olja elip, oljidin iginlərni elip kelip, tepixmaqning mənisini yexip bərgənlərgə bərdi. Xuningdək Ximxonning oqəzipi kelip, ata-anisining öyigə yenip kətti.□

□ **14:15** «**yəttinçi күni...**» — bəzi kona kəqürmilərdə «tətinçi күni...» deyilidu. □ **14:17** «**Ziyapət ötküzülgən yəttə күnidə u erining aldidida yioqlapla yürdi**» — yaki «Ziyapət ötküzülgən yəttə күnlük ziyapətning qəloqan waqtida u uningqə (Ximxonqə) exiliwelip yioqlapla turdi». □ **14:19** «**Axkelon**» — Filistiyələrnin qong bir xəhəri.

20 Andin Ximxonning ayali Ximxonning ҳамrahiliridin қoldax болоан yigitkə təwə қилинди.□

15

Ximxonning Filistiyələr bilən қарxilixixқа baxlix

¹ Әмма бирнəqqə wakit өтүp buқday orux məzgili kəlgəndə xundak boldiki, Ximxon bir oqlakni elip өз ayalining өyigə berip: «Mən hotunumning kexioқа uning һujrisioқа kirimən» dedi. Lekin ayalining atisi uni iқkirigə kirixigə yol қoymidi. ² Қeynatisi uningоқа: — Mən һəқikətən sizni uningоқа mutlək өq bolup kətti, dəp oylidim; xunga mən uni sizning қoldixingizоқа beriwətkənidim. Ҳəlbuki, uning kiқik singlisi uningdin tehimu қiraylikқu? Uning ornioқа xuni aloқan bolsingiz! — dedi.□

³ Әмма Ximxon ularоқа: — Әmdi mən bu қetim Filistiyələrгə ziyan yətkүzsəm, manga gunah bolmaydu! — dedi.

⁴ Xuni dəp Ximxon berip үq yüz қilbərini tutup kelip, otkaxlarni təyyarlap, қilbəriləрни jüpləp қuyruқlirini bir-birigə qetip, ikki

□ 14:20 «қoldax болоан yigitkə...» — yaki «өzigə aқinə қiloқan yigitkə». □ 15:2 «...uni sizning қoldixingizоқа beriwətkənidim» — yaki «uni sining aқinənggə beriwətkənidim».

қуяриқининг оттурисиоға бирдин отқaxни асти; □⁵ отқaxлароға от yekip қилбәриләрни елип берип, Филестиylәрning еtizdiki ормиоған зираәтлirигә қoyup бәрдi. Xuning билән u дөwә-дөwә әнқиләрни, орulmioған зираәтләрни, xundакла зәytun баоқlirinimu көydүрүwәtti. □⁶ Филестиylәр бuni керүp: Buni kim қилди, — дәp сориса, һәлқ jawab берip: — Timnahқик адәмning күy'ooқли Ximxon қилди; кейnatisi uning аyalini uning қoldixioға берiwәtkini үқүн xundак қилди, — dedi. Xuning билән Филестиylәр қикip, u аyal билән atisini otta көydүрүwәtti.

⁷ Ximxon ularоға: — Silәр xundак қилоқiningлар үқүн, мән silәrdin intikam аlmay boldi қилmaymән, — dedi.

⁸ Xuning билән Ximxon ularni қir-қap қилиp қәtl қилиwәtti; andin u берip Etam қорам texining әngkiridә турди. □

⁹ U waқitta Филестиylәр қикip, Yәһуда yurtida qedir тикиp, Leһi degән jayda yeyildi. □

¹⁰ Yәһudalar bolsa: — Nemixқа bizgә һujum қилмаққи болисиләр? — dewidi, ular jawab берip: — Biz Ximxonni tutup баоқlap, u bizgә қандақ қилоған bolsa, bizmu uningоға xundак қилиmiz,

□ **15:4 «үq yüz қилбәрә»** — бәзи тәржимиләрдә «үq yüz түлкә» deyilidu. Lekin қилбәриләр top болup yүргәqкә, азрак гөхni yәмқүк қилиx билән ularni tutiwelix түлkilәрни tutuwelixтин көp асан болidu. □ **15:5 «etizdiki ормиоған зираәтлiri»** — иbrаний тилида «etizdiki еrә туроған зираәтлiri» — demәк, pixay дәp қалоған зираәтләр. □ **15:8 «Ximxon ularni қir-қap қилиp қәtl қилиwәtti»** — иbrаний тилида «Ximxon ularni yota wә paқaқliriоға urup, ularni өltүрүwәtti». □ **15:9 «Leһi degән jayda yeyildi»** — yaki «Leһi degән jayda jәnggә sәp түzdi».

dəp qıktuk, — dedi.

¹¹ Xuning bilən Yəhuda yurtidiki üq ming kixi Etam qoram texining əngkirigə qüxüp, Ximxonqa: — Sən Filistiyələrninğ üstimizdin həküm sürüwatqinini bilməmsən? Xuni bilip turup, sən nemixka bizgə xundak kilding? — dedi. U ularqa: — Ular manga kılqandək, mənmu ularqa kildim, dəp jawab bərdi.

¹² Ular uninqqa: — Biz seni baqlap Filistiyələrninğ kılıqqa tapxurup berix üqün kəldük, dewidi, Ximxon ularqa: — «Biz özimiz sanga hujum kilip öltürməymiz», dəp manga kəsəm kilinglar, dedi.

¹³ Ular uninqqa: — Seni öltürməymiz; pəkət seni qing baqlap, ularning kılıqqa tapxurup berimiz; hərgiz өлümgə məhkum kilməymiz, dəp jawab bərdi. Xuni dəp ular ikki yeni aroqamqa bilən uni baqlap, qoram taxning üstidin elip mangdi. ¹⁴ U Lehigə kəlgəndə, Filistiyələr warkiraxkinqə uning aldiqqa yügürüxüp kəldi. Əmma Pərwərdigarning Rohi uning üstigə qüxüp, kollirini baqlıqan aroqamqılar ot tutaxkan kəndir yiptək üzülüp, tügüqlər kolliridin yexilip kətti. ¹⁵ Andin u exəkning yeni bir engək səngikini kərüp, qolini uzitipla elip, uning bilən ming adəmni urup öltürdi. □

¹⁶ Ximxon: —

«Exəkning bir engək səngiki bilən adəmlərni öltürüp,
Ularni dəwə-dəwə kiliwəttim,

□ **15:15 «u exəkning yeni bir engək səngikini kərüp...»**
— kona səngək bolqan bolsa, qürüklidikin asanla sunup kətkən bolatti.

Exəkning bir engək səngiki bilən ming adəmnı ɵltürdüm!» — dedi.□

¹⁷ Bularni dəp exəkning engək səngikini taxliwətti. Xuningdək u xu jayoqa «Ramot-Leḥi» dəp nam qoydi.□

¹⁸ U intayin ussap Pərwərdigarəqa pəryad kilip: — Sən Əz qulungning qoli bilən bunqə qong nusrətni barliqqa kəltürdüng, əmdi mən hazır ussuzluqtin ɵlöp, hətnisizləarning qolioqa quxöp qalarmənmu? — dedi.■

¹⁹ Xuning bilən Huda leḥidiki azgalni yardi, su uningdin uröqup qikti. Ximxon iqip, roḥi uröqup jan kirdi. Bu səwəbtin bu *bulaqqa* «Ən-Ҳəkkorə» dəp nam qoyuldi; ta bögüngiqə u Leḥida bar.□

²⁰ Ximxon Filistiyələarning dəwridə yigirmə yiloqiqə Israiləqa ḥəkim boldi.□

16

Ximxonning məqlup boluxi

□ **15:16 «Ularni dəwə-dəwə qiliwəttim»** — yaki «Ularni ikki dəwə qiliwəttim». Bu xəirdin qarioqanda, Ximxon ikki yaki uningdin kəp qetim Filistiyələr bilən soquxqan boluxi mumkin.

□ **15:17 «Ramot-Leḥi»** — «Leḥining egizliki». ■ **15:18** 1Sam.

17:26, 36; 2Sam. 1:2 □ **15:19 «Ən-Ҳəkkorə»** — «pəryad kɵtürgüqining buliqi».

□ **15:20 «Ximxon ... yigirmə yiloqiqə Israiləqa ḥəkim boldi»** — Ximxonning ḥəkim boləqan waḳti bəlkim Abimələk wə Yəftəḥning ḥəküm sürgən waḳitliri bilən zamandax bolsa kerək; u Pələstinning oḗərbidə, ular xərk wə ximalida ḥəküm sürətti.

¹ Andin Ximxon Gazaşa bardi, u u yərdə bir pahixə ayalni kərüp, kirip uning bilən yeqinqilik kildi. ² Lekin Gazalıklar birsining: — Ximxon bu yərgə kəldi, deginini anglap, *xəhərni* qorxap, keqiqə xəhərning qowukida ün qikarmay marap turdi wə: Ətə tang yoruqanda uni öltürimiz, — deyixti.

³ Ximxon yerim keqigiqə yatti; andin ornidin turup xəhər qowukining ikki qanitini tutup, uni ikki kexiki wə baldaq-taqiki bilən qoxup, biraqla qomurup, əxnisigə artip Hebronning udulidiki taşka elip qikip kətti. □

⁴ Keyin u Sorək jiloşida olturuxluk Dililah isimlik bir ayalni kərüp, uningşa axik bolup qaldi. ⁵ Buni bilip Filistiylərnin əmirliri u ayalning kexişə berip uningşa: — Sən uni aldap, uning küqtünggürlükining zadi nədin boləanlikini kolap sorap, bizning qandaq kilsaq uni yengələydiəanlikimizni, uni baqlap boy-sunduralaydiəanlikimizni eytip bərsəng, biz hərberimiz sanga bir ming bir yüz kümüx tənggə berimiz, — dedi.

⁶ Xuning bilən Dililah Ximxondin: — Sən küqtünggürlüküngning zadi nədin boləanlikini, xundakla qandaq kiləanda seni baqlap boysunduroqili bolidiəanlikini eytip bərgin! — dedi.

⁷ Ximxon uningşa jawabən: — Adəmlər meni yəttə tal kurutulmiəan yengi ya kiriqi bilən baqlisa, mən ajizlap baxqa adəmlərdək bolup

□ **16:3 «Hebronning udulidiki taş»** — bəlkim Gazadin 40 kilometer yiraqlıqta idi.

қалимән, — dedi. □

⁸ Xuning bilən Filistiyلarning әmirleri yettә tal қurutulmioqan yengi ya kiriқini elip kelip, bu ayaloqa beriwidi, u bu kiriqlәр bilән uni baqlap қoydi ⁹ (Dililah birnәqqә adәmni hujrida paylap turuxka yoxurup қoyqanidi). U Ximxonqa: — Әy Ximxon, Filistiyләр seni tutқili kәldi! — dedi. U қopup kiriqlәrni қigә xoyна otta kәyүp үzүlүp kәtkәndәk үzүwәtti. Xuning bilән uning күqtүnggүrlikining siri axkarılanmidi.

¹⁰ Buni kәrүp Dililah Ximxonqa: — Mana, sән meni aldap, manga yaloqan eytipsән! Әmdi manga seni nemә bilән baqlisa bolidioqanliқini eytip bәrgin, — dedi. □

¹¹ U jawap berip: — Adәmlәр meni heq ixlәtmigән yengi aroqamqa bilән baqlisa, mән ajizlap baxқа adәmlәrdәk bolup қалимән, — dedi.

¹² Xuning bilән Dililah yengi aroqamqa elip kelip, uni baqlap: — Әy Ximxon, Filistiyләр seni tutқili kәldi! — dedi (әslidә birnәqqә adәm

□ **16:7 «Adәmlәр meni yettә tal қurutulmioqan yengi ya kiriқi bilән baqlisa...»** — Ximxon nazariy bolоqаqқа, «yengi ya kiriқliri» әslidә әlүk haywanning јәsitidin elinidioqini үqүн uningоqa nisbәtән «napak» hesablinatti. Uning gepi yaloqan bolоqini bilән, hәkikәtkә yekin idi; uning күqtүnggүrlүki uning nazariy bolоqanliқidin bolоqan. Uning «yengi» (baxқilar ixlәtmigән) deyxining sәwәbi «Birsi meni xundaқ yengi kiriqlәр bilән baqlisa, kiriqlәrning meni napak қilix tәsiri azraq bolidu» dәp oyliqinidin bolsa kerәk. □ **16:10 «Mana, sән meni aldap, manga yaloqan eytipsән!»** — roxәnki, «paylap olturoқuқilar» baqlax usulining nәtijisini күtүp әzliri yoxurоqan yәrdin қiқmidi. Ximxon әyde Dililah bilән ikkimizla bar, dәp oylaydu.

ҳужрида yoxurunup, uni paylap turuxқаниди). Lekin Ximxon өз қолідики ароқамқиларни yipни үзгәндәк үзүп taxlıdı.

¹³ Buni көрүп Dililah Ximxonға: — Sән һазирәqiqә meni aldapsән, manga yaloqan eytipsән; әmdi manga seni nemә bilән baqlisa bolidioqanlıқini eytip bәrgin, — dedi. U jawap berip: — Sән mening beximdiki yәttә әrüm qaqni dukandiki әrүx yip bilән qoxup әrүp qoysangla bolidu, — dedi.□

¹⁴ Xuning bilән *Ximxon uhlioqanda u uning bexidiki yәttә tal qaqni әrүx yip bilән qoxup әrүp*, qozuққа baqlap qoyup uningға: — Әy Ximxon, Filistiyләр seni tutқili kәldi! — dedi. Ximxon uyқudin oyoқinip, әrүx yip bilән qozuқni biraқla tartip yuliwәtti.□

¹⁵ Andin ayal uningға: — Manga kәnglүng yok turup, қandaksigә sanga axıқ boldum, dәysән? Sән meni үq ketim aldap, күqtүnggүrlүkүngning nәdin bolоqanlıқini manga eytip bәrmidingoқu, — dedi.

¹⁶ Uning һәrküni sөzliri bilән uni қistaxlıri wә yalwuruxlıri bilән Ximxonning әlgüdәk iqi puxti wә xundaқ boldiki, ¹⁷ u kәnglidiki sirini qoymay uningға axkara қilip: — Mән anamning қorsıқidiki qaoқdin tartip Hudaqә atilip nazariy bolоqinim үqün, beximoqә һәrgiz ustira selinip baқmioqan; әgәр mening qeqim

□ **16:13 «dukandiki әrүx yip bilән»** — yaki «dukandiki tәg yipi bilән», yәni toқulmilarning boyioqә tartiloqan yipi bilән.

□ **16:14 «Ximxon uhlioqanda u uning bexidiki yәttә tal qaqni әrүx yip bilән qoxup әrүp...»** — muxu sөzlәrni kona grek nushisidin alduқ.

қўхўрўwetilsə, кўқўм мəndin ketip, мən аji-
zlap baxқа adəmlərdək bolup қalimən, — dedi.

¹⁸ Dililah uning əzigə kənglidiki həmmə sirini dəp bərginini kərўp, Filistiylərnin əmiririni qarkirip kelixkə adəm mangdurup: — «Bu kətim silər yənə bir qikinglar, qўnki Ximxon kənglidiki həmmə sirni mаngа axkara қildi» dedi. Xuning bilən Filistiylərnin əmiririni қollirioқа kўmўxlərnini elip, uning kəxioқа qikti.

¹⁹ Andin Dililah uni əz yotisioқа yatқuzup, uhlitip қoyup, bir adəmnini qakirip kirip uning bexidiki yəttə ərўm qaqni qўxўrўwətti; xundaқ kilip u Ximxonning bozək kilinixini baxlioқuqi boldi. Ximxon kўqidin kətkənidi. ²⁰ U: — Əy Ximxon, Filistiylər seni tutқili kəldi! — dewidi, u uyқudin oyoқinip: — Mən ornumdin turup, ilgiriki birқanқə kətimkidək, boxinip kətimən, dəp oylidi. Lekin u Pərwərdigarning əzidin kətkinini bilməytti. ²¹ Xuning bilən, Filistiylər uni tutuwelip, kəzlrini oyup, Gazaқа elip qўxўp, uni mis zənjirlər bilən baқlap, zindanda un tartixқа saldi.□

²² Lekin bexidiki qўxўrўwetilgən qeqi yənə əsўxkə baxlidi.

*Ximxonning xərəplik Һalda əlўxi wə dəpnə
қilinixi*

²³ Keyin, Filistiylərnin əmiririni əz ilahini boloqan Dagon ўqўn qong bir қurbanlik ətkўzўxkə həm təbrikləp xadlinixқа yioқildi. Qўnki ular: —

□ **16:21 «uni mis zənjirlər bilən baқlap, zindanda un tartixқа saldi»** — un tartix adəttə ayal kixining ixi idi.

Mana, ilahimiz dūxminimiz bolōan Ximxonni qolimizōa tapxurup bērdi, — deyixti.

²⁴ Hēlk Ximxonni kērgēndē, ēz ilahini danglap: — Ilahimiz bolsa, yurtimizni wēyran qilōuqini, adēmlirimizni kēp ēltūrgēn dūxminimizni qolimizōa qūxūrūp bērdi! — deyixti.

²⁵ Ular taza xad-huramlīk kēypigē qēmūp: — Ximxon kēltūrūlsun, u bizgē bir oyun kērsitip bērsun, deyixti; ular Ximxonni zindandin elip qikti. U ularning aldidā oyun kērsētti. Əmdi ular uni ikki tūwrūkning otturisida tohtitip qoyōanidi. ²⁶ Xuning bilēn Ximxon qolini tutup turoqan yigitkē: — Meni qoyuwēt, ēyni kētūrūp turoqan tūwrūklērni silap, ularōa yēliniwālōqili qoyōaysēn, — dedi.

²⁷ U qaqda ēy ēr-ayallar bilēn liq toloqanidi, Filistiylērning əmiririning hēmmisimu xu yērdē idi; əgzidimu Ximxonning kērsitiwatqan oyunini kērūwatqan tēhminēn ūq mingqē ēr-ayal bar idi.

²⁸ Ximxon Pērwērdigarōa nida qilip: — Əy Rēb Pērwērdigar, meni yad qilip pēkēt muxu bir qetīm manga kūq ata qilōaysēn; i Huda, xuning bilēn ikki kēzūmning intikāmini Filistiylērdin bir yolila aloquzōaysēn! — dedi.■

²⁹ Ximxon xularni dēp ēyni kētūrūp turoqan otturidiki ikki tūwrūkni tutuwaldi; birini ong qoli bilēn, yēnē birini sol qoli bilēn tutup, ularōa tayinip turdi.

³⁰ Andin: «Filistiylēr bilēn birliktē ēlūp kētsēm!» dēp bēdinini egip kūqini yioqip ittiriwidi, ēy ērūlūp, u yērdiki əmirlēr bilēn

barlik həlkning  stige q xti. Buning bilən  z  lumi bilən  lt rg n adəmlər uning tirik waqtida  lt rg nliridin k p boldi. ³¹ Andin keyin uning k rindaxliri w  atisining barlik jəməti q x p, uni k t r p, Zoreah bilən  xtaolning otturisi ya elip berip, atisi Manoahning k brisid  d pn  qildi. U yigirmə yil Israilo a həkim bolonani.

17

Israillarning butp raslik yolio a kirixi

¹  fraitimning taqlirida Mikah isimlik bir kixi bar idi. ² U anisi a: — Sening h liki bir ming bir yüz k m x tengg ng o qrilap ketilganidi; sən tenggil rni qaroiding w  buni manga d p b rding. Mana, k m x məndə, uni mən aloqandim, dewidi, anisi: —  y oğlum, P rw rdigar seni b rik tlig y!, — dedi. □

³ Mikah bu bir ming bir yüz k m x tenggini anisi a yandurup b rdi. Anisi: — Mən  slid  bu pulni sən o lumni d p P rw rdigaro a beoixlap, uning bilən oyma but w  kuyma but yasaxka atiw tk nidim;  mdi yənila sanga ber y, dedi.

⁴ Lekin Mikah k m xni anisi a qayturup b rdi; anisi uningdin ikki yüz k m x tenggini elip

□ **17:2 «...tenggil rni qaroiding...»** — qaroxaxning m zmuni bəlkim «Bu pul b rik tlik bolmisun, aloq ci kixigə palak t q x rsun» degəndək bolsa ker k. **«...w  buni manga d p b rding»** — ibraniy tilida: «...w  mening kulaklirim ya sezliding».

bir zərgərgə berip, bir oyma but bilən bir қуйма but yasatti; ular Mikahning əyigə қойуп қойuldi. □ ⁵ Mikah degən bu kixi əslidə bir buthana pəyda қилоян, xuningdəк əzigə bir əfod bilən birnəqqə «tərafim»ni yasioяanidi; andin əz oқulliridin birini kaһinlikқа məhsus təyinləp, uni əzigə kaһin қildi.□

⁶ Xu күnlərdə Israilda һəқ padixah болmиди; һərkim əz nəziridə yahxi kərүngənni қилatti.□ ■

Mikahning bir Lawiyни «kaһin bolux»қа yalixi

⁷ Yəһuda jəmətining təwəsidiki Bəyt-Ləһəmdə Lawiy қəbilisidin boləян bir yigit bar idi; u

□ **17:4 «...anisi uningdin ikki yüz күmүx tənggini elip bir zərgərgə berip, bir oyma but bilən bir қуйма but yasatti...»** — muxu sөzdin қarioяanda, apisi niyitidin yenip, pulning bir қismini əzidə қalduroяanidi. □ **17:5 «əfod»** — «əfod» тоoқruluk 8:27 wə izahatini kərүng. «Əfod» əslidə bax kaһin kiyidoян alahidə birhil kiyim idi. U тоoқruluk «Mis.» 28:5-30 wə izahatlrini kərүng. **«tərafim»** — ibraniiy tilidiki sөz bolup, «əy butliri» degənni bildüridu. Bu butlar қolda kətürgүdəк kiiqik bolup, adətə күmүxtin yasilatti. Kədimki waқitlardiki bəzi butpərəs jəmiyətlərdə «tərafim»oяa igə boləян adəm əyning barlik təalluқatining igisi, hojayini dəp һesablinatti. «... **əz oқulliridin birini kaһinlikқа məhsus təyinləp, uni əzigə kaһin қildi»** — pəқəт Ҳarunning əwladlirila kaһin boluxқа һoқuқluk idi. □ **17:6 «Xu күnlərdə Israilda һəқ padixah болmиди; һərkim əz nəziridə yahxi kərүngənni қилatti»** — muxu sөzlər, xübһisizki, Hudaning waқti kəlgəndə Israiloяa Əzi padixah təyinləx məқsitidə boləянlikini kərsitidu. ■ **17:6** Ҳak. 18:1; 21:25

xu yərdə musapir bolup turup qaloqanidi. □

⁸ Bu yigit bir jay tepip turay dəp, Yəhudalarning yurtidiki Bəyt-Ləhəmə xəhiridin qikti. U səpər kılıp, Əfraim taqlıkiqə, Mikahning əyigə kelip qüxti. ⁹ Mikah uningdin: — Kəyərdin kəlding, dəp soriwidi, u uningqə jawabən: — Mən Yəhudalarning yurtidiki Bəyt-Ləhəmlik bir Lawiymə, bir jay tepip turay dəp qiktım, — dedi.

¹⁰ Mikah uningqə: — Undaq bolsa mən bilən turup, munga həm ata həm kahin bolup bərgin; mən sanga hər yili on kümüx tənggə, bir yürüx egin wə kündilik yemək-iqmikingni berəy, — dedi. Buni anglap Lawiy kixi uningkiqə kirdi.

¹¹ Lawiy u kixi bilən turuxqa razi boldi; yigit xu kixigə öz oqulliridin biridək bolup qaldi.

¹² Andin Mikah bu Lawiy kixini *kahinlikqa* məhsus təyinlidi. Xuning bilən *Lawiy* yigit uningqə kahin bolup, Mikahning əyidə turup qaldi. □

¹³ Andin Mikah: — Bir Lawiy kixi munga kahin bolqini üqün, Pərwərdigarning munga yaxilik

□ **17:7 «Yəhuda jəmətining təwəsidi Bəyt-Ləhəmə»** — Bəyt-Ləhəmə Lawiylarqə bekitilgən xəhərlərdin əməs idi. Bu kixining xu yərgə nemigə barqini enik əməs. □ **17:12 «Mikah bu Lawiy kixini kahinlikqa məhsus təyinlidi»** — ibranıy tilida: «Mikah bu Lawiy kixining qolini toldurdi». Bu söz muxu yərdə ikki bisliktur — (1) u Mikahning qolini məhsus kahinlik wəzipisi bilən «toldurdi» wə (2) (həjwiw jəhəttin) pul bilən toldurdi. **«Xuning bilən Lawiy yigit uningqə kahin bolup, Mikahning əyidə turup qaldi»** — pəqət Ҳarunning əwladlirila kahin boluxqa hokukluk idi; baxqa Lawiyarning kahin bolux hokukı yoktur, əlwəttə.

қилidioқinini bilimән, — dedi.□

18

Dan қəbilisining əzliri üqün bir miras jayni tepixi

¹ Xu күnlərdə İsrailda һəq padixah болмиди; xundakla xu күnlərdə Danlarning қəbilisi əzligə olturaklixix üqün jay izdəwatқanidi, qünki xu күngiqə ular İsrail қəbililiri arisida qək taxlinip bekitilgən miras zeminoqa erixmigənidi.

□ ■ ² Xuning bilən Danlar pütkül jəmətidin Zoreah wə Əxtaolda olturuxluk bəx palwanni zeminni qarlap kelixkə əwətti wə ularoqa tapilap: — Silər берip zeminni qarlap kelinglar, dedi. Ular səpər қилиp Əfraim taqlıq yurtioqa kelip Mikahning əyigə quxüp u yərdə қонди.

³ Ular Mikahning əyining yenida turоқinida Lawiy yigitning awazini tonup, uning kexioqa kirip uningdin: — Seni kim bu jayoqa elip kəldi?

□ **17:13** «Bir Lawiy kixi manga kahin bolоқini üqün, Pərwərdigarning manga yaxilik қилidioқinini bilimән» — demisəkmü, bu sözlər pütünləy hurapiy bir kəzқarax, əlwəttə. 18-babta sözlərninğ hatalıқı qıқip turidu. □ **18:1** «**Xu күnlərdə Danlarning қəbilisi əzligə olturaklixix üqün jay izdəwatқanidi**» — «Yəxua» 19:40-48də bu ixlar bayan қilinidu. Xu ayətlərdin қarioqanda: «qək taxlinip bekitilgən miras zeminoqa erixmigənidi» degəninğ mənisi «...toluқ erixəlmigənidi» degəndək bolsa kerək. ■ **18:1** Ҳақ. 17:6; 21:25

Bu yərdə nemə ix қилisən? Bu jayda nemigə erixting? — dəp soridi.□

⁴ U ularoʻja jawabən: — Mikah manga mundaq-mundaq қилиp, meni yallap əzigə kahin қildi, dedi.

⁵ Buni anglap ular uningoʻja: — Undaq bolsa bizning mangoʻjan səpirimizning onguxluq bolidioʻjan-bolmaydioʻjanlikini bilmikimiz uqun, Hudadin sorap bərgin, — dedi.

⁶ Kahin ularoʻja: — Hatirjəm beriweringlar. Mangoʻjan yolunglar Pərwərdigarning aldididur, — dedi.□

⁷ Xuning bilən bu bəx adəm qikip, Laix degən jayoʻja yetip kəldi. Ular u yərdiki həlkning tinq-aman yaxawatkinini, turmuxining Zidoniylarning ərp-adətliri boyiqə ikənlikini, hatirjəmlik wə rahət iqidə turuwatkinini kərđi; xu zeminda ularni har қилоуқи heqқandaq hоқuқdar yоқ idi; ular Zidoniylardin yirakta turatti, xundakla baxқilar bilənmu heqқandaq bardi-kəldi қilixmaytti.□

⁸ *Bəx palwan Zoreah wə Əxtaoloʻja əz*

□ **18:3 «Lawiy yigitning awazini tonup...»** — yaki «Lawiy yigitning tələppuzini tonup...». □ **18:6 «Mangoʻjan yolunglar Pərwərdigarning aldididur»** — demək, yolunglar Hudaning nəzirigə yahxi kərūnidu. □ **18:7 «turmuxining Zidoniylarning ərp-adətliri boyiqə ikənlikini»** — muxu xəhər bəlkim Zidoniylarning bir mustəmlikisi boləjan boluxi mumkin idi. **«xu zeminda ularni har қилоуқи heqқandaq hоқuқdar yоқ idi»** — əgər Laixtikilərdin paydilinidioʻjan baxқа bir yərlik həkimiyyət bar bolsa, Laixni igiləx uqun muxu həkimiyyət bilənmu soқuxux kərək bolatti, əlwəttə. Xu səzning baxқа birhil tərjimisi: «ularning ustdə nomus ixlarni əyibləydioʻjan heqқandaq həkim yоқ idi».

қериндaxлирининг қeхиoғa қayтип кeлди. Қериндaxлири улардин: — Немe ҳeвeр eлип кeлдинглар? — дeп сориди.

⁹ Улар жавабeн: — Биз қoпуp улaрoғa ҳужум қилayли! Қўнки биз xу земинни қарлаp кeлдуқ, мaнa, u интayин yаххи бир yурт икeн. Өмди нe-миxқa қимир қилмay жим oлтурисилeр? Өмди дeрҳaл берип, u yуртни eлиxқa eзмeнглeрни eзмeнглaр, берип ҳужум қилиp земинни игилeнглaр. ¹⁰ U yeргe бaрoқининглaрдa силeр тинқ-амaн турuwатқaн бир хeлқни, ҳeр eтpиoғa созулoғaн кeнг-azadе бир земинни кeрисилeр! Худa u yeрни силeрнинг қолунглaрoғa тapxурoғaндур. U yурттa yeр yүзидe тeпилидиoғaн бaрлиқ нeрсилeрдин ҳeқбiri кeм eмeс, дeди.

¹¹ Xuning билeн Дaнларнинг жeмeтидин altе yүз adем jeнγγe қorallинип, Zoreah wе Өxtaoldин қикип мaнγди. ¹² Улар Yеҳудa yуртидики Kiriат-Yearим degеn jayоғa берип, qeдир тикти (xungа bu jay taki бyгyнгiqe «Danning лeхкeргaҳи» дeп атaлмaқтa; u Kiriат-Yearимнинг арқa тeрипигe jayлaxқaниди). □ ■ ¹³ Andин улар u yeрдин Өфрайм тaоқлиқ rayониoғa берип, Mikahning eйигe yetип кeлди.

¹⁴ Laix yуртиoғa қарлax ўqўн бaрoғaн бeх кixи eз қeриндaxлириoғa: — Билeмсилeр? Бу eйдe бир eфod тoни, бирнeқqe тeрaфим бутлири, бир oймa мeбуд wе қyймa мeбуд бaрдур! Өмди қaндaқ қилixинглaр кeрeкликини oйлиxingлар! — дeди.□

□ **18:12** «Danning лeхкeргaҳи» — ибpaний тилидa «Mаhаnеh-Dan». «арқa тeрипи» — бу сeзнинг бaxқa бирхил тeрjимиси «oғeрb тeрипи». ■ **18:12** Ҳaқ. 13:25 □ **18:14** «тeрaфим бутлири» — 17:5diki изaҳaтни кeрyнг.

¹⁵ Ular burulup Lawiy yigitning öyigə (Mikahğa təwə öygə) kirip uningdin Һал soridi. ¹⁶ Dan kəbilisidin boləqan jəng qorallirini kətürgən altə yüz kixi dərwaza aldida turup turdi. ¹⁷ U zeminni qarlaşka barəqan bəx adəm *buthanioqa* kirip, oyma but, əfod toni, tərəfim butliri wə quyma butni elip qıkti. Kahin jəng qorallirini kətürgən altə yüz kixi bilən billə dərwarzida turatti. ¹⁸ Bu bəx adəm Mikahning öyigə kirip oyma but, əfod tonini, tərəfim butliri wə quyma butni elip qıqkanda kahin ulardin: — Bu nemə qıləqininglar?! — dəp soridi.

¹⁹ Ular uningə: — Ün qıqarmay, aqzingni qolung bilən etip, biz bilən mengip, bizgə həm ata həm kahin bolup bərgin. Sening pəkət bir adəmning öyidikilərgə kahin boləqining yaxximu, yaki Israilning bir jəməti boləqan pütün bir kəbiligə kahin boləqining yaxximu? — dedi.

²⁰ Xundak dewidi, kahinning kəngli hux bolup, əfod, tərəfim butliri wə oyma məbudni elip həlkning arisioqa kirip turdi. ²¹ Andin ular burulup, u yərdin kətti; ular baliliri wə qarpaylarni wə yük-taklirining həmmisini aldida mangduruwətkənidi. ²² Mikahning öyidin heli yiraqliqanda Mikahning öyining ətrapidikiki həklər yioqilip, Danlarəqə qoqlap yetixti. ²³ Ular Danlarni towlap qakirdi, Danlar burulup Mikahğa: — Sanga nemə boldi, bunqiwila kəp həlkni yioqip kelip nemə qılməqisən?! — dedi.

²⁴ U jawab berip: — Silər mən yasatqan məbudlarni kahinim bilən qoxup aldinglar,

andin kəttinglar! Manga yənə nemə qaldı?! Xundak turukluk silər tehi: «Sanga nemə boldı?» — dəwatisiləroqu! — dedi.

²⁵ Danlar uningoa: — Ününgni qikarma, bolmisa aqqıki yaman kixilər seni tutuwelip, seni wə ailəngdikiləni janliridin juda qilmisun, yənə, — dedi.

²⁶ Bularni dəp Danlar öz yolioqa mangdi; Mikah ularning əzidin küqlük ikənlikini kərüp, yenip öz öyigə kətti.

²⁷ Ular Mikah yasatkuzoqan nərsilər wə uning kahinini elip, Laixka hujum kildi; u yərdiki həlk ting-aman wə hatirjəm turuwatqanidi; ular ularni kiliqlap kirip, xəhərni otta keydürüwətti.

²⁸ Xəhərni kutkuzoqudək heq adəm qikimidi; qünki bu xəhər Zidondin yirakta idi, həlki heqkim bilən bardi-kəldi kilixmaytti. Xəhər Bəyt-Rəhobning yenidiki jiloqida idi. Danlar xəhərni kaytidin kurup, olturaklaxti. ²⁹ Ular bu xəhərgə Israilning oqulliridin boloqan, öz atisi Danning ismini qoyup Dan dəp atidi. Ilgiri u xəhərning nami Laix idi.■

³⁰ Danlar xu yərdə bu oyma butni əzligə tiklidi; Musaning oqli Gərxomning əwladi Yonatan wə uning oqulliri bolsa xu zeminning həlki sürgün boluxka elip ketilgən künqiqə Danlarning kəbilisigə kahin bolup turoqanidi.

□ ³¹ Hudaning öyi Xiloqda turoqan barliq waqitlarda, Danlar əzliri üqün tiklign, Mikah

■ 18:29 Yə. 19:47 □ 18:30 «Gərsomning əwladi» — ibraniy tilida «Gərsomning oqli».

yasatkuzoqan oyma məbud *Danda* turozuzuldi. □

19

Əxaddiy buzukqilik

¹ Israilda tehi padixah tiklənmişən xu künlərdə, Əfraim taqlıq rayonining qət tərripidə olturuxluk bir Lawiy kixi bar idi; u Yəhuda yurtidiki Bəyt-Ləhəmlük bir kizni kenizəklikkə aldi. ■ ² Lekin u kenizək erigə wapasizlik kılıp, uning yenidin qikiq, Yəhuda yurtidiki Bəyt-Ləhəmgə atisining öyigə berip, tət ayqə turdi. □

³ U waqıtta uning eri qopup kenizikigə yahxi gəplərnı kılıp, kənglini elip yandurup kelixkə kenizikining yenioqə kəldi. U bir hizmətkarini wə ikki exəkni elip bardı. Kenizək erini atisining öyigə elip kirdi; atisi uni kərüp hux bolup qarxi aldi. ⁴ Uning keynatisi, yəni kizning atisi uni tutup qaldı, u u yərdə üq küngiqə yəp-iqip, uning bilən yetip qoptı. ⁵ Tətingi küni Lawiy kixi səhər qopup mangoqili təyyarliniwidi, kenizikin- ing atisi küy'ooqliqə: — Bir toqlram nan yəp yürikingni kuwwətləndürüp andin mangoqin, — dedi.

⁶ Xuning bilən ular ikkisi olturup billə yəp-iqip tamaklandı. Kizning atisi u kixigə: — Səndin

□ **18:31** «**Hudaning öyi Xilohda turoqan barlık waqıtlarda**» — Xiloh xəhəri muqəddəs qedir tunji tiklənğan jay idi («Yə.» 18:10, 19:51, «1Sam.» 3:1ni kərüng). Sulayman padixah ibadəthanini Yerusalemda quruxtin ilgiri (qaysi waqıt ikənliki bizkə naməlum) Xiloh ibadət soruni süpitidə ixlitilməy taxliwetilgənidi («Yər.» 7:12ni kərüng). ■ **19:1** Ҳäk. 17:6; 18:1; 21:25 □ **19:2** «**Lekin u kenizək erigə wapasizlik kılıp...**» — yaki «lekin u kenizək eridin yamanlap ketip...».

өтүнәй, бу кеқиму қонқин, көнглүнг еқилсун, деди.

⁷ Бу кixи mangoғили қорuwиди, лeкин кейнатиси уни зорлап, yәнә elip қалди, u yәнә bir күн қонди. ⁸ Бәxinқи күни u сәһәр қоруп mangoғили тәyyарланди, лeкин қизning atisi uningқа: — *Awwal* yүrikingни қuwwәtlәndүrgin, деди. Xuning билән ular ikkisi күн egilgүqә olturup, биллә tamақланди.

⁹ Andin bu kixi keniziki wә hizmәtkarini elip mangoғili тәyyarliniwidi, кейнатиси, yәni қизning dadasi uningқа: — Mana, kәq kirәy dәwatidu, sәndin өtүнәy, bu yәrdә yәнә bir keqini өtküzünglar; mana, күn mәәlrikkә egiliptu, bu yәrdә қонқин, көнглүнг еқилсун; andin әtә сәһәrdә yoloqа qikip, өyünglәrgә ketinglar, — деди.□

¹⁰ Lekin u kixi әmdi yәнә bir keqә қонuxқа unimay, қоруп yoloqа qikip Yәbusning, yәni Yerusalemning uduliqа kәldi. Uning билән биллә ikki tokuқluk exәk wә keniziki bar idi. ¹¹ Ular Yәbusқа yeqin kәlgәndә күn olturay dәp қaloqаqқа, hizmәtkari oqjisiqа: — Yәbusiylarning bu xәhirigә kirip, xu yәrdә қonayli, деди.

¹² Lekin oqjisi uningқа jawab berip: — Biz Israillar turmaydiqan, yat әllәр turidiqan xәһәrgә kirmәyli, bәlki Gibeahқа өtүp ketәyli, деди.

¹³ Andin u yәнә hizmәtkariqа: — Kәlgin, biz yekindiki jaylardin birigә barayli, Gibeahda yaki

□ 19:9 «andin әtә сәһәrdә ... өyünglәrgә ketinglar» — ibraniy tilida «andin әtә сәһәrdә ... qediringlarqа ketinglar».

Ramahda qonayli, dedi.

¹⁴ Xuning bilən ular mengip, Binyamin yurtidiki Gibeahning yenoqa yetip baroqanda kün olturoqanidi. ¹⁵ Ular Gibeahqa kirip, u yerdə qonmaqçi boldi; xəhərning qong məydanoqa kirip olturuxti; lekin heqkim ularni konduruxqa öyigə təklip qilmidi.

¹⁶ Halbuki, u keqisi qeri bir adəm ixini tügitip, etizliktin yenip keliwatqanidi. U əslidə Əfraim taqlıq rayonilik adəm idi, u Gibeahda musapir bolup, olturaxlixip qaloqanidi; lekin u yərdiki həklər Binyaminlardın idi.

¹⁷ U bexini kətürüp qarap, bu yoluqining xəhərning məydanida olturoqinini kərüp uningdin: — Qəyərdin kəlding? Qəyərgə barisən? — dəp soridi.

¹⁸ U jawab berip: — Biz Yəhuda yurtidiki Bəyt-Ləhəmdin Əfraim taqlıqining qət yaqiliriqa ketip barimiz; mən əsli xu jaydin bolup, Yəhuda yurtidiki Bəyt-Ləhəmgə baroqanidim; ixlirim Pərwərdigarning öyigə munasiwətlik idi; lekin bu yerdə heq kim meni öyigə təklip qilmidi.

□ ¹⁹ Bizning exəklirimizgə beridoqan saman wə boquzimiz bar, özüm, dedəkliri, xundaqla kəminiliring bilən boləqan yigitkimu nan wə xarablar bar, bizgə heq nemə kəm əməs, — dedi.

²⁰ Buni anglap qeri kixi: — Tinq-aman boləqaysən; siləring mohtajliringlarning həmmisi mening üstümgə bolsun, əmma koqida yatmanqlar! — dəp, ²¹ uni öz öyigə elip berip,

□ **19:18 «Pərwərdigarning öyi , yəni muqəddəs qedir»** — xu qaoqda Yerusalemda əməs, Xiloqda idi.

exəklirigə yəm bərdi. Mehmanlar putlirini yuyup, yəp-iqip oʻizalandi. ²² Ular kənglidə hux bolup turoʻinida, mana, xəhərninɡ adəmliridin birnəqqəylən, yəni birqanqə lükqək kelip əyni qorxiwelip, ixikni urup-qekip, əyning igisi boləqan qeri kixigə: — Seninɡ əyünggə kəlgən xu kixini bizgə qikirip bərgin, uning bilən yeqinqilik qilimiz, — dedi. □ ■

²³ Buni anglap əy igisi ularning qexioqə qikip ularəqə: — Bolmaydu, əy buradərlirim, silərdin ətünüp qalay, mundaq rəzillikni qilmanglar; bu kixi mening əyümgə mehman bolup kəlgənəkən, silər bundaq iplaslik qilmanglar. ²⁴ Mana, mening pak bir qizim bar, yənə u kixining keniziki bar. Mən ularni qexinglarəqə qikirip berəy, silər ularni ayaq asti qilsanglar məyli, nəziringlarəqə nemə hux yaqsə ularni xundaq qilinglar, lekin bu kixigə muxundaq iplaslik ixni qilmanglar, — dedi. □

²⁵ Lekin u adəmlər uninqəqə kulak salmidi; yoluqi kenizikini ularning aldiəqə sərəp qikirip bərdi. Ular uning bilən billə bolup kəqtin

□ **19:22 «lükqək»** — ibraniy tilida «Belialning (Iblisning) baliliri». Baxqa birhil təjimişi «xəhərdiki adəmlər, lükqəklər...»

■ **19:22** Yar. 19:1-4; Hox. 9:9; 10:9 □ **19:24 «Mana, mening pak bir qizim bar, yənə u kixining keniziki bar... silər ularni ayaq asti qilsanglar məyli...»** — xu qeri adəm mehmandostlukni wə mehmanlarəqə boləqan məs'uliyəqanlikni xunqə «mukəddəs» dəp qarisi mu, uning aqzidin qikqan yukiriki gəpliridin xu qaqdiki Israillarning buzukqilik-əhlaksizlikining qandaq dərijigə berip yətkənliki enik kərünidu. Mehmanlarning həyatini qoşdaq üqün əz həyatini pida qilsə bolatti; lekin əz qizini muxu rəzillərgə «hədiyə qilix»qə hərqandaq wijdan igisigə yirginqlik bolsa kerək.

ətigəngiqə ayaol asti kildi; ular tang yoruqanda andin uni qoyup bərdi.

²⁶ Qokan tang səhərdə qaytip kelip, uning oqojisi qonqan əyning dərwasisining bosuqisiqə kəlgəndə yikilip kelip, tang atkuqə xu yərdə yetip qaldı. ²⁷ Ətigəndə uning oqojisi qopup əyning ixikini eqip, yoloqə qikmaqci bolup texioqə qikiwidi, mana, uning keniziki bolqan qokan əyning dərwasisi aldida kolliri bosuqining üstigə koyukluk halda yatatti. ²⁸ U uningqə: — Qopqin, biz mangayli, dedi. Lekin qokan heqbir jawab bərmidi. Xuning bilən u qokanni exəkkə artip, qozoqilip öz əyigə yürüp kətti.□

²⁹ Əz əyigə kəlgəndə, piqakni elip kenizikining jəsitini səngəkliri boyiqə on ikki parqə kilip, pütkül Israil yurtining qət-yakilirioqə əwətti.

³⁰ Xundak boldiki, buni kərgənlərninğ həmmisi: «Israil Misirdin qikqan kündin tartip bügüngiqə bundak ix bolup bakmioqanidi yaki kərülüp bakmioqanidi. Əmdi bu ixni obdan oylixip, qandak qilix kerəklikini məslihətlixəyli» — deyixti.

20

Iqki uruxning partlixı

¹ Xuning bilən Israillarning həmmisi qikqip, jamaət Dandin tartip Bəər-Xebaşiqə yioqilip

□ **19:28** «*Lawiy kixi* uningqə: — Qopqin, biz mangayli, dedi» — bu qokanning «oqə»sining tax yürəkliki bilən xu yərlik lükqəklərninğ rəzillikininğ pərqi barmu?

Gilead zeminining həlki bilən qoxulup Mizpahda, Pərwərdigarning aldioğa kelip bir adəmdək boldi. □ ² Pütkül qowmning qongliri, yəni Israilning həmmə kəbilisining baxlikliri Hudaning həlqining jamaiti arisida hazir boldi. Jamaət jəmiy bolup tət yüz ming kiliq tutқан piyadə əskər idi ³ (Binyaminlar Israilning Mizpahda jəm boləqinidin əmdi həwər tapқanidi).

Israillar sürüxtə қилип: «Bu rəzil ix қандақ yüz бərdи?» — дəп сориди. □

⁴ Өлтүрүлгән qokanning eri Lawiy kixi jawab berip mundaq dedi: — «Mən bolsam өз kenizikimni elip, Binyaminning Gibeah xəhirigə қonəqili barəqanidim; ⁵ Gibeahning adəmliri keqidə manga hujum қilmaqçi bolup, meni dəp əyni қorxiwaldi. Ular meni өлтүрүxni қəstlidi, kenizikimni bolsa ular ayaq asti қilip өлтүрүwətti. □ ⁶ Xuning bilən mən

□ **20:1 «Dandin tartip Bəər-Xebaқiqə yioqilip, Gilead zeminining həlki bilən qoxulup...»** — Dan xəhiri (18:29də kərsitilgən) zeminning ximaliy qetidə; Bəər-Xeba xəhiri bolsa zeminning jənubiy qetidə; «Gilead» bolsa zeminning Iordan dəryasining xərk təripidiki qət қismi idi. Demək (Binyamin həlқidin baxқа), pütkül Israilning adəmliri Mizpahқа yioқildi.

□ **20:3 «... Israillar sürüxtə қилип: «bu rəzil ix қандақ yüz бərdи?» — дəп сориди»** — xu qaqda Binyaminlarning wəkillirining nək məydanda bar-yoқluğu eniқ əməs. Lawiy kixi, xübhisizki, kenizikining jəsitidin bir қismini ularəqimu əwətkən (11:29). Bu soal Binyamin wəkillirigə қoyuloqan bolsa, «Bu rəzil ixning səwəbini bizgə qүxəndürүp beringlar» degəndək tərјimə қilinixi kerək idi. Lekin 4-ayəttin қariəqanda soal Lawiy kixigə қoyuloqan. □ **20:5 «...meni dəp əyni қorxiwaldi»** — yaki «... mən bar əyni қorxiwaldi».

kenizikimning jəsitini parqə-parqə kilip, kix-ilərgə kətürtküzüp Israilning mirasi boləjan zeminning hərbiyr yurtioğa əwəttim. Qünki ular Israil iqidə pasiklik wə iplaslik kildi. ⁷ Mana, əy barlik Israillar, silər həmminglar oylinip, məslihət kərsitinglar».

⁸ Xuning bilən həmmə həlk bir adəmdək kəpup: — Arimizdin nə həqkim əz qədirigə barmisun nə həqkim əz əyigə kəytmisun, ⁹ bəlki biz Gibeahka xundak kəlayliki: — Biz qək taxlap uningə hujum kəlayli; ¹⁰ biz Israilning həmmə kəbilisidikilərdin yüzning iqidin onni, mingdin yüzni, on mingdin mingni tallap qikip, ularni həlk üqün ozuk-talkan yətküzüxkə təyinləyli. Xundak kilip həlk Binyamin yurtidiki Gibeah xəhirigə berip, ularning Israil iqidə kəloğan barlik iplaslikini ularning əz bexioğa yandursun, — deyixti.

¹¹ Xuning bilən Israilning həmmə adəmliri bir adəmdək bolup, u xəhərgə hujum kəlixka toplandi.

¹² Andin Israil kəbililiri Binyaminning barlik jəmətlirigə əlqi əwətip: — Aranglarda yüz bərgən bu rəzillik zadi nemə ix? ¹³ Əmdi Gibeahdiki bu lükqəklərnə bizgə tutup beringlar. Xuning bilən biz ularni əlümgə məhkum kilip, Israildin rəzillikni yok kəlayli, — dedi. Ləkin Binyaminlar əz kərindaxliri boləjan Israillarning səzini tingximidi, □ ■ ¹⁴ bəlki Binyaminlar Israiləğa kərxə jəng kəlix üqün xəhər-xəhərlərdin

□ **20:13** «lükqəklər» — ibraniy tilida «Belialning (Iblisning) baliliri». ■ **20:13** Ҳак. 19:22; Ҳоx. 9:9; 10:9

kelip Gibeahda yiqildi. ¹⁵ U waqıtta Binyaminlardin xəhər-xəhərlərdin tizimlanğanlar yigirmə altə ming kiliq tutқан ərkək idi. Uningdin baxқа Gibeahdin hillanğan yəttə yüz əskər bar idi. ¹⁶ Bu pütkül qoxun arisida hillanğan yəttə yüz solhay əskər bolup, saloqoqa taxni selip nixanoqa atsa, qilqimu keyip kətməytti. ■

¹⁷ Binyamin kəbilisidin baxқа, Israilning adəmliri sanaktin ötküzüliwidi, kiliq tutқанlar tət yüz ming ərkək qikti; bularning həmmisi jəngqilər idi.

¹⁸ Israil qopup Bəyt-Əlgə qikiq Hudadin: — Bizning arimizdin kim awwal qikiq Binyaminlar bilən soquxsun, dəp soriwidi, Pərwərdigar jawab berip: — Yəhuda *awwal* qiqsun, dedi. □

¹⁹ Xuning bilən Israillar ətisi səhər qopup Gibeahning udulida qedirgah tikti. ²⁰ Andin Israilning adəmliri Binyamin bilən uruxuxқа qikiq, Gibeahning yenida raslinip ularoqa qarxi səp tüzdi. ²¹ Xu küni Binyaminlar Gibeahdin qikiq, Israildin yigirmə ikki ming kixini öltürüp, yərgə yəksan kiliwətti.

²² Lekin Israilning adəmliri jasarətkə kelip, awwalki küni səp tüzgən jayda ikkinqi küni yənə səp tüzdi. ²³ *səp tüzüxtin awwalki ahximi* Israil Pərwərdigarning aldioqa berip, kəq kirgüqə pəryad kilip yioqlap, Pərwərdigardin yol so-

■ **20:16** Ҳак. 3:15 □ **20:18** «**Israil qopup Bəyt-Əlgə qikiq Hudadin: ... dəp soriwidi**» — bu ayəttin qarioqanda, Hudaning muqəddəs qediri gərgə xu yillarda Xiloqda bolsimu («Yə.» 18:1, «Ҳак.» 18:31, 21:12, «1Sam.» 1:3ni kəring), məlum səwəbtin (dүxmənlərninğ tajawuzliri түpəylidin?) Bəyt-Əldə waqitlik turozululoğan ohxaydu (27-28-ayətni kəring).

rap: — Biz öz қериндiximiz болоқан Binyamin нәсilliri билән yәнә uruxuxқа қиксақ боламду, болмамду? — дәп soriwidi, Пәрwәрдигар jawab берip: — Улароқа һужум қilingлар, dedi.

²⁴ Xuning билән Israillar ikkinqi күни Binyamin-laroқа yeqin kelip һужум қildi. ²⁵ Binyaminmu ikkinqi күни Gibeahdin қikip Israillar билән soқuxup, ularning on səkkiz ming adimini өltürүp, yergә yәksan қiliwәtti; bularning һөmmisi қiliq tutқanlardin idi.

²⁶ Andin Israillarning һөmmisi, yәni pütүн қоxun қоpup Bәyt-әlgә қikip yiqlap, xu күни Пәрwәрдигarning aldidа kәqkiqә roza tutup, Пәрwәрдигarning aldidа kәydürmә қurbanliқ билән inақliқ қurbanliқi өtkүzdi. ²⁷⁻²⁸ Xu күnlәrdә Hudaning әhdә sanduқi xu yәrdә bolup, Һarunning әwladi, Әliazarning oqli Finihәs uning aldidа hizmәt қilatti; xuning билән Israillar Пәрwәрдигardin yol sorap: — Biz өз қериндiximiz болоқан Binyaminning нәсilliri билән yәнә uruxuxқа қикамдуқ yaki tohtap қalamдуқ? — дәп soridi; Пәрwәрдигар jawabән: — Qiqingлар, qünki өtә Mән ularni sening қолungоқа tapxurimән, dedi.□

²⁹ Buni anglap Israil һәlkі Gibeahning әtrapioқа

□ **20:27-28 «Israillar Пәрwәрдигardin yol sorap: — ... — дәп soridi»** — xu qaқda, Israilning Пәрwәрдигardin «yol sorixi» xübhisizki, bax қаһin Finihәsning қаһinliқ kiyimigә taқaloқan әfodtiki «urim wә tummin» арқilik idi («Mis.» 28-babni wә izahatlrini kәrung). Israillarning tartқan talapәtliri, xübhisizki, Hudaning pütkül қоwmining üstigә қоyoқan агаһ-jazaliri idi. Hudaning yolidin қикқанлар пәқәт Binyaminlarla әmәs, bәlkі pütkül Israil һәlkі boluxi mumkin idi.

әскәrlәrni pistirma koydi; ■ 30 üqinqi күni Israillar ilgiriki ikki кетимкідәк Binyaminlarоға һujum қilixқа Gibeahning udulioға kelip sәp түzdi. 31 Binyamin *Israil* һәlkigә қarxi jәnggә qikiwidi, һәlk ularni xәһәrdin azdurup qikti. Ular Bәyt-Әlgә qikidioған yol wә Gibeahқа baridioған yolning üstidә һәм dalada һәlkni ilgiriki ikki кетимкідәк urup қiroқili turdi. Israilning adәmliridin ottuzgә kixini өltürdi.

32 Binyaminlar: — Ular yәnila awwalkidәk mәoqlup boldi, — deyixti. Әmma Israil: — Bizlәр keqip ularni xәһәrdin әgәxtürүp qikip, yol-larоға elip qikayli, dәp mәslihәtlixiwaloғанidi.

33 Xuning bilән Israilning һәmmә adәmliri өз jayidin қopup Baal-Tamarоға berip sәp түzdi, pistirmida turoған Israillarmu өз jayidin, yәni Gebadiki qimәndin qikip kәldi. □ 34 Israilning arisidin sәrhil on ming kixi Gibeahning udulidin uningоға һujum kildi, jәng қattiq boldi. Lekin Binyaminlar өzlrining üstigә bala yeqinlaxқinini bilmәy қaldi.

35 Pәrwәrdigar Binyaminlarni Israilning aldida mәoqlup қiloqаqқа, ular u күni Binyaminlardin yigirmә bәx ming bir yüz қiliq tutқан adәmni өltürdi. 36 Әmdi Binyaminlar өzlrining mәoqlup bolоқinini kәрdi.

Israilning adәmliri әslidә Gibeahқа koyоған pi-stirmidiki kixilirigә ixәнq қilip, Binyaminlarni

■ 20:29 Yә. 8:4 □ 20:33 «**Gebadiki**» — yaki «Gibeahdiki». «Gibeah» wә «Geba» (a) ohxax bir jay boluxi mumkin, yaki (ә) bir-birigә intayin yeqin ikki jay boluxi mumkin. «**qimәndin qikip kәldi**» — yaki «oqәrb tәrәptin qikip kәldi».

aldap, aldida qekingənidi. ³⁷ U waqıtta pistirmidikilər tezdin atlinip Gibeahqa hujum kilip besip kirip, xəhərdikilərninğ həmmisini kiliqlap kirdi. □ ³⁸ Israillar əslidə pistirmidikilər bilən aldin'ala nixan üqün bəlgə bekitkənidi, yəni xəhərgə ot kuyup, kəlin tütün tüwrükining asmanoqa kətürülüxini bəlgə kilixka kelixiwaloqanidi. ³⁹ Xunga Israilning adəmliri uruxtin waqtingə qekingəndə, Binyaminlar Israilning adəmlirini urup soqup, ottuzqə kixini öltürüp: — Mana, Israil awwalki jəngdikidək aldımızda xəksiz tarmar bolidu, — deyixti.

⁴⁰ Lekin xəhərninğ iqidin tütün tüwrük örləp qıkkanda, Binyaminlar kəynigə burulup kəriwidi, mana, pütkül xəhər is-tütək bolup asmanlaroqa kətürülüp ketiwatatti. ⁴¹ Xu haman Israilning adəmliri burulup yenip kəldi, Binyaminning adəmliri bolsa: Bizgə bala yeqinlaxti dəp, wəhimigə qüxti.

⁴² Ular Israillarning aldidin burulup qəllükkə mangidioqan yol bilən keqip kətti; lekin jəng ularning kəynidin iz besip mangdi; ətrapidiki hərkəysi xəhərlərdin adəmlər qikip ularni ariqə elip həlak kildi. ⁴³ Xu tərکیدə ular Binyaminlarni kərxiwaldi, ularni kün qikix tərpidiki Gebaning udulioqə tohtimay qoqlap

□ **20:37 «Gibeahqa hujum kilip...»** — bu sözlərninğ baxka birhil tərjimisi: «Gibeahqə baxlamqilik kilip».

berip, qəyləp öltürdi. □ 44 Buning bilən Binyaminlardin on səkkiz ming kixi öldi, ularning həmmisi batur palwanlar idi. 45 Baxqiliri burulup qəl tərəpkə keçip, Rimmon qoram texioqa bardı; əmma Israillar yollarda huddi baxaq tərgəndək ulardin bəx ming adəmnı öltürdi; andin ularning kəynidin Gidomoiqə qoqlap berip, yənə ikki ming adəmnı öltürdi.

46 U küni Binyaminlardin öltürülgənlər yigirmə bəx ming adəm idi. Bularning həmmisi palwanlar bolup, qiliq tutқанlar idi.

47 Həlbuki, ulardin pəqət altə yüz adəm qaloqanidi, ular burulup qəl tərəpkə keçip, Rimmondiki tik yarəqa bardı. Ular Rimmondiki tik yarda tət ay turdi.■

48 Israillar yənə Binyaminlarning zeminiəqa yenip kelip, həmmə xəhərlərdiki adəmlərnı, qarpaylarnı həm uqriəqlarning həmmisini qiliq bilən kəriwətti, xundakla ot quyup, udul kəlgən xəhərlirining həmmisini kəydürüwətti.

21

Binyamin qəbilisining nəslı qurup ketixtin qutuluxı

□ **20:43 «Geba»** — yaki «Gibeah». Əmma xu zeminning juqrapiyilik orniəqa qariəqanda u Geba boluxı mumkin. Bu ayətning baxqa birnəqəqə hil tərijimiliri bar. **«...ularni kün qikix tərıpidiki Gebaning udulioiqə tohtimay qoqlap berip, qəyləp öltürdi»** — bu sözlərnıng baxqa hil tərijimisi: «ularni Noħahdin qoqlap berip, Gebahning xərək tərıpidiki bir yərdə qəyləp öltürdi». ■ **20:47** Ҳак. 21:13

¹ Әслидә Исраилнинг адәмлiri Mizpahда кәсәм қилихип: — Bizning iqimizdin heqkim öz kızini Binyaminlarоға hotunlukқа bәrmisun, — deyixkәnidi. ² Xuning үqün hәlk Bәyt-Әlgә kelip, u yәrdә kәq kirgүqә Hudaning aldida pәryad kәtürүp қattik yioqlixip: — ³ Әy Israilning Hudasi Pәrwәrdigar, Israilda nemixқа xundak ix yüz beridu, nemixқа Israilning kәbililiridin biri yopak kәtsun? — deyixti.

⁴ Әtisi hәlk sәhәр қopup, u yәrdә kurbangah yasap, kәydүrmә qurbanlik wә inaklik qurbanlikliri sundi. ⁵ Israillar өзara: — Israilning hәрқaysi kәbililiridin jamaәtkә қoxulup Pәrwәrdigarning aldida hazir boluxқа kәlmigән kimlәр bar? — dәp soraxti, qünki ular kimki Mizpahқа Pәrwәrdigarning aldida hazir bolmisa, u xәksiz әlүmgә mәhkum қilinsun, dәp қattik kәsәм қilixқанidi. ⁶ Israil өз kәrindixi boloqan Binyamin тоqruluk puxayman қilip: — Mana, әmdi Israil arisidin bir kәbilә üzүwetildi. ⁷ Biz Pәrwәrdigarning namida bizning iqimizdin heqқaysimiz өз kızimizni Binyaminlarоға hotunlukқа bәrmәymiz, — dәp kәsәм қilоqaniduk; әmdi қandak қilsaq ulardin қaloqanlirini hotunluk қilalaymiz — deyixti.

⁸ Ular yөнә өзara: — Israil kәbililiridin қaysisi Mizpahқа, Pәrwәrdigarning aldioға қikmidi? — dәp soraxti. Mana, Yabәx-Gileadliklardin heqқaysisi qedirgahқа, jamaәtkә қoxuluxқа kәlmigәnidi. ⁹ Qünki hәlkni sanap kәrgәndә Yabәx-Gileadning adәmliridin u yәrdә heqkim yok idi. ¹⁰ Xuning bilән jamaәt on ikki ming palwanni u yәrgә әwәtip, ularоға

tapilap: — Yabəx-Gileadta turuwatqanlarni, jümlidin ayallar wə balilarni urup-kirip qiliqlap öltürüwetinglar; ¹¹ xundak qilinglarki, barliq ərkəkləрни wə ərlər bilən billə bolqan barliq ayallarni öltürüwetinglar, dedi.■

¹² Ular xundak qilip Yabəx-Gileadtiki həlqining iqidə tehi ərlər bilən billə bolup baqmioqan tət yüz kızni tepip, ularni tutup Qanaan zeminidiki Xilohqa, qedirgahqa elip kəldi.

¹³ Andin pütkül jamaət Rimmondiki tik yardiki Binyaminlarqa adəm əwətip, ularqa tinqlik salimini jakarlidi. ■ ¹⁴ Xuning bilən Binyaminlar kaytip kəldi; Israillar Yabəx-Gileadtiki hayat qaloqan kızlarni ularqa hotunluqqa bərdi, lekin bular ularqa yetixmidi. ¹⁵ Wə həlq Binyamin toqruluk puxayman kildi; qünki Pərwərdigar Israilning kəbililirining arisida kəmtük pəyda qilip qoyqanidi.

¹⁶ Bu wakitta jamaətning aksakalliri: — Binyaminning kız-ayalliri yoqutiwetildi, əmdi biz kandak kilsak qaloqanlirini hotunluk qilalaymiz, — dedi.

¹⁷ Andin yənə: — Binyamindin keqip kutuloqan qaldisioqa miras saklinixi kerəkki, Israilning bir kəbilisimu eqüp kətməsliki kerək. ¹⁸ Pəkət bizla kızlirimizni ularqa hotunluqqa bərsək bolmaydu, qünki Israillar: «Əz kızini Binyaminlarqa hotunluqqa bərgən kixi lənətkə qalsun!» dəp kəsəm qilixkan, — deyixti.

¹⁹ Ular yənə: — Mana, Bəyt-Əlning ximal tərpidiki, Bəyt-Əldin Xəkəmgə qikidioqan

yolning xərқ tərpidiki, Libonahning jənob tərpidiki Xilohda hər yili Pərwərdigarning bir heyti bolup turidu, — dedi. ²⁰ Andin Israillar Binyaminlaroqa buyrup: — Silər berip, *xu yərdiki* üzümzarlıqlaroqa yoxuruniwelinglar. ²¹ Kəzitip turunglar, қақанiki Xilohdiki қizlarning ussul oynioqili қiqқkinini kərsənglar, üzümzarlıqlardin қiqip hərbiringlar Xilohning қizliridin birini əzünglaroqa hotunlukқа elip кəqinglar, andin Binyaminning zeminiоqа ketinglar. ²² Xundak boliduki, əgər ularning atiliri ya aka-ukiliri kelip bizgə pəryad kətürsə, biz ularoqa: «Bizgə yüz-hatirə kilip, ularoqa yol қoyunglar, qünki biz jəngdə ularning həmmisigə hotunlukқа toluk birdin қiz alalmiduk; uning üstigə silər bu кetim қizliringlarni əz ihtiyarlıqinglar bilən ularoqa bərmidinglar; ihtiyarən bərgən bolsanglar, gunahқа tartilattinglar», dəymiz, — dedi.□

²³ Binyaminlar xundak қilip sani boyiqə ussul oynaydioqan қizlardin əzlrigə hotunlukқа elip кəqip, əz miras zeminiоqа қaytip berip,

□ **21:22 «...jəngdə ularning həmmisigə hotunlukқа toluk birdin қiz alalmiduk»** — əslidə Binyaminlardin altə yüz kixi ayalsiz қaloqanidi. Israillar Yabəx-Gileadlar bilən jəng қilip қizdin tət yüzni tapқanidi, lekin yənila ikki yüz adəm ayalsiz қaldi. Xuning uқun ular «jəngdə ularning həmmisigə hotunlukқа toluk birdin қiz alalmiduk» dəydu. «**silər ... қizliringlarni əz ihtiyarlıqinglar bilən ularoqa bərmidinglar; ihtiyarən bərgən bolsanglar, gunahқа tartilattinglar**» — ularning əzlidiki «heқkim Binyaminlaroqa əz қizini bərmisun» degən қəsimi bilən, «silər Xilohtikilər қizliringlarni Binyaminlaroqa ihtiyarən yatliқ қiloqan bolsanglar, gunahқar bolattinglar. Həzir bolsa, қizliringlar bulap ketildi, Xua silər gunahқar həsablanmaysilər» degəndək məntiqidə boloqan.

xəhərlərnı yənə yasap u yərdə turdı.

²⁴ U wəqıttə İsrail u yərdın ayrılıp, hər bırı öz kəbıllırı wə jəmətığə yenip bardı, andın hər bırı öz miras zeminiqə kətti.

²⁵ Xu künlərdə İsraildə heq padixah bolmıdı; hər kim öz nəziridə yahxi kərüngənni qılattı. □ ■

□ **21:25 «...hər kim öz nəziridə yahxi kərüngənni qılattı»**
— 17:6 wə izahətini kərüng. ■ **21:25** Hək. 17:6; 18:1; 19:1

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 12 Sep 2021

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5